



FRANCISCI SANCTII BRO- CENSIS

IN INCLYTA SALMAN-
ticensi Academia Primarij Rhetorices,
Græcæque lingue Doctōris Miner-
na: seu de causis lingue

Latine.
Cum eiusd. Authoris manuscriptoris adnotationib.



CVM LICENTIA.

SALMANTICÆ,

Apud Ioannem, & Andream
Renaut, fratres.

1587

REG II Senatus supremi iussu,
Minervam Francisci Sancti
Brocensis, quæ Latini sermonis
causas verissimè, & eruditissimè
persequitur, diligenter perlegi, & dignissi-
mam iudico, quæ in lucem quam primum
prodeat. Est enim opus, unde huius ætatis
Grammatici, (si tandem aliquando serio sa-
pere velint) vera, brevia, claraq; præcepta dis-
scere possunt. Madriti in Gymnasia vbi La-
tina lingua publicè docetur. Pridie Calendæ
Iunij. 1585.

El Licenciado Luys
de la Cruz Vasco.

CAV. LICENTIA
SALVATICA
publ. loann. X. Andrieu
Recurat. fates.

783

DON Philippe por la gracia de
Dios Rey de Castilla, de Leon, de
Aragon, de las dos Sicilias de Hieru-
salem, de Portugal, de Navarra,
de Granada, de Toledo, de Valen-
cia, de Gallecia, de Mallorcas, de Se-
villa, de Cerdeña, de Cordoua, de Corcega, de Mur-
cia, de Jaen, de los Algarues de Algezira de Gibral-
tar, de las Islas de Canaria, de las Indias Orientales
y Occidentales, Islas y tierra firme del mar Oceano,
Archiduque de Austria, Duq de Borgonia, Brabante,
y Milan, Conde de Anspurg, de Flandres, Tirol, y de
Barcelona, señor de Vizcaya, de Molina. Por quan-
to por parte de vos el Maestro Francisco Sanchez
Brocense Cathedralico de Prima de Rhetorica, y
Griego en la Vniuersidad de Salamanca, nos fue fe-
cha relacion diziendo que vos auades compuesto
vn libro intitulado la Minerva, de la propiedad y
verdadero conocimiento de la lengua Latina. El qual
era muy curioso, y en la composicion del auades
puesto mucho trabajo supplicandonos vos mandas-
emos dar licencia para le poder imprimir, o como
la nuestra merced fuesse. Lo qual visto por los del
nuestro Consejo, y como en el dicho libro se hizo la
diligencia que la pragmatica por nos vltimamente
fecha sobre la impresion de los libros dispone, fue
acordado que deulamos mandar dar esta nuestra car-
ta para vos en la dicha razon, e nos tuuimos lo por
bien. Por la qual vos damos licencia y facultad, para
que por esta vez podays imprimir el dicho libro q
de suso se haze mencion, por el original que en el
nuestro Consejo se vio, que van rubricadas las hojas
y firmado al fin del de Christoual de Leon nuestro
Escriuano de Camara, de los que residen en el nue-
stro

stro consejo, y con que antes que se vendan los tray
gaysa el, juntamente con el dicho original, para que
se vea si la dicha impresiõn esta conforme al origi-
nal, o traygaysa en publica forma, en como por
Corrector nombrado por nuestro mandado se vio y
corrigio la dicha impresiõn por el dicho original,
y quedanansi mismo impressas las erratas porel apu-
tadas para cada vn libro de los que ansi fueren im-
pressos, y se tasse el precio que por cada volumen
auyese de llevar, fopena de caer, e incurrir en las pe-
nas contenidas en la dicha pragmatica, y leyes de
nuestros Reynos. De lo qual mandamos dar, e di-
mos esta nuestra carta sellada con nuestro sello, y lle-
brada de los del nuestro Consejo, en la villa de Ma-
drid, a veynte y siete dias del mes de Junio, de mil
quýnientos, e ochenta y cinco años.

El Conde de El Licenciado El Licenciado
Baraja. Juan Thomas. Guardiola.

El Licenciado Francisco El Licenciado
de Vera y Aragon. Leciãna.

To Christoual de Leon Escriuano de Cam-
ra de su Magestad la fixo escreuir por su
mandado, con auerdo de los del su Cõsejo

INCLYTAE
SALMANTICENSI
Academiae matri pijsimae
Franciscus Sanctius Brocensis, primarius
Rhetorices, Graecaeq; linguae Do-
ctor gaudere, & bene rem
gerere.

INGRATI animi nota quã
possem liberari, Mater Aca-
demia, omnium quot sunt,
quotque fuerunt prestantissi-
ma si ego huc altus, & educatus, ac per annos
quadraginta tuis artibus, & disciplinis exor-
natus tibi nutritionis premium non per-
soluissem? Sed quae nam premia tanta altrici
soluisse queam? Exigua sane, si digna tanta
maiestate munera velim offerre. At vero
quod possumus libenter offerimus. Ea porro,
nec me animus fallit, offerimus, quibus nul-
lus alius aut maiora, aut necessaria magis
vquam obtulit. Dolui etenim semper, & nõ
sine lacrymis sepe sum testatus, quã tu sem-
per in ceteris disciplinis magistros habueris
A 3 præ-

præstantissimos, Grammaticam, quæ omnium
aliarum fundamentum est, ita depositam iacu-
uisse, ut nulla medicina subleuari potuisse
videretur. Et quum pestis Barbariei pene to-
tum orbem occupauerit, tu sola hac nota inu-
reris, & innocens apud externos accusari.
Quasi ullam possumus Academiam reperire,
ubi vera, puraque Latinitatis indagatrix
Grammatica doceatur. Quotus enim quisque
est Grammatices præceptor qui non Lauren-
tium Vallam, & eum sequutos non laudet,
veneretur, exosculetur? Hinc licebit conie-
ctari, quales fuisse oporteat riuulos, qui ex tā
cœnoso turbidoque fonte desluerunt. Non tu
Mater huic tanto malo facile mederi pote-
ris, si è cathedris tuis primarijs Laurentio de
turbato Minervā, quæ tibi offertur patiens
pro illo pueris explicari. Hæc veræ Latinita-
tis normam tradit: Hæc duce puer poterit
Poetarum & Oratorum virentia præta secu-
re perambulare: hinc Dialecticæ, quæ indem-
perturbata est, vera principia expiscari. Nūc
igitur hoc præcipue Mater, est inter tuas,
quoniam inter omnes princeps appellaris, ut li-
terarum omnium fundamenta firma & verissi-
ma te

ma te prima instituente, iaciatur. Nihil omni-
no hic noui afferimus: sicut vulgi vide sermo-
ne: sed antiquitatē, quæ Barbarorum (Māmo-
tretos dico, Catholicones, & Pastranas) scui-
tia iacuerat, subleuamus, & in gradū repo-
nimus. Hi enim quū cōtra Ciceronē & reli-
quos Latinos acerrimū bellauissent bellum:
bonas literas longe lateque pessum dederunt.
Iacebant itaque, bonæ literæ, quæ ab hinc an-
nis centū noster Antonius Nebrissenfis hos
rebelles conatus est castigare. Sed adeo malū
hoc radices egerat altas, ut innumeris mon-
stris debellatis, multo plura debellanda remā-
serint. Quod si ille iterū, aut sapius rediret,
nō dubito (quæ erat illius solertia) quin om-
nia facillime cōposuisset. Ars enim (ut præ-
clare differit D. Thomas) mutari debet, quo-
ties intellectui melius aliquid occurrit. Itaque
quod ille non potuit tunc perficere, mihi for-
sitā perficiendū delegauit. Qui pote, inquis?
Quia dū ille in patria mea Brocis, ubi Dictio-
narium, & Artem adornabat, febricitans
decumberet domi Marcelli Nebrissenfis filij
crucis Alcantarenfis ordinis insigniti, subin-
de suspirans, (ut patrem meum sæpe dicere
A 4 audini)

1.2. q. 97. ar. 2.

audiui) cōquerebatur, Artē sibi & Dictionarium imperfecta relinqui. Quid si illud interim Virgilianum occinebat.

Exoriare aliquis nostris ex ossibus ultor,
Qui face Barbatos, ferroq; sequare Perotos.
Ego certe, quasi ille hoc mihi munus iniunxisset, simul ut tibi matri veneranda aliquo modo gratificarer, totis viribus in hanc operam incubui, ut Grammaticam addiscentibus via breuior, planior, & fidelissima sterneretur. Hāc methodum ante annos aliquot non sine præclaris experimētis diuulgatam huic operi subiunxi. Quia Minerva tota in hoc est, ut regulas illas tum veras, tum facillimas esse perdoceat. Inuidiam vero, quam semper contemnere patius, quam deprecari studuerim, neq; placare cōtendo, neq; cupio. Imo vero illi nunc bellū indico, facioq;. Quā inuita, & veniente lector attentus & diligens hāc tum veterum, tum recentiorum supratrīa millia errorum expiscabitur. Sunt hīc innumera sublata, quæ frustra erant, praua multa correctā: plurima adducta necessaria: ac demum quæ collapsa, & proprijs sedibus erant expulsa restituantur. Vale.

FRAN-

FRANCISCI
SANCTII MINER-
ua, siue de proprietate ser-
monis Latini,

CAPVT PRIMVM.

MINERVAM narrat Homerus poetarum princeps inter bellantium turmas Diomedī apparuisse, oculorumq; caliginem; ut bellantes Deos ab hominibus posset discernere, discussisse. Quod figmentū Plato in Alcibiade secundo, nihil aliud interpretatur, quā rationem ipsam, quæ discussa caligine qua quisq; tenetur, animum sœcibus purgat, ut mala, bona ve possit propius contemplari. Quin & ipse Plato in Cratylo, quum Pallados etymon scrutatur, ἀνέρου πάλαιψ καὶ πάλαιψαι, id est ab agitatione, & saltatione, quod sese, vel aliud quippiam à terra in altum tollat, dictam existimavit. Idem eodem loco Atheneam, quam nos

A 5

Miner-

Liber Primus

*Periphrasis Miner-
uæ. Temp. hom. a. Dio-
med. de ratione.
Paus. lib. 7.*

Minervam dicimus, mentem agitationemque
esse declarat. Hæc tam præclara Mineruæ mu-
nera, ut ad Homerum revertamur, non cuius
revelantur, sed Diomedis tantum, qui *siôs μάλιστα*
id est Iouis cura, siue consilium, aut deliberatio
dici potest. Bonarum enim artium scientia hu-
mani ingenij inuentum non est, sed ex Iouis
cerebro, unde nata Minerva dicitur, in huma-
num usum delapsa diuinitus. Itaque nisi te
totum inquisitioni tradideris, nisi artis tuæ,
quam tractas, causas rationesque probè fueris
persecutus, crede te alienis oculis videre, alie-
nisque auribus audire. At inuasit multos per-
uersa quædam opinio, seu barbaries potius, in
Grammatica & sermone Latino nullas esse
causas, nullamque penitus inquirendam esse
rationem. Quo figmento nihil quicquam vi-
di ineptius, nihilque potest excogitari putidius.
An homo rationis particeps quicquam agere
dicet, machinabitur sive consilio & ratione?
Audi Philosophos, qui nihil fieri sine causa
obnixè testantur; audi Platonem ipsum, qui
nomina & verba natura constare affirmat:
qui sermonem esse à natura, non ab arte con-
tendit. Scio Aristoteleos aliter sentire: sed ne-
mo diffitebitur nomina esse velut instrumen-
ta rerum & notam: instrumentum autem cu-
iuslibet artis ita illi arti accommodatur, ut ad
alia

234. A.

De Partibus Orationis.

6

alia omnia ineptum esse videatur. Sic terebro
terebramus, & ferra scindimus lignum: At la-
pides cuneis discindimus, & cunei grauisimis
malleis adiguntur. Qui igitur primi nomina re-
bus imposuere credibile est, illos adhibito con-
silio id fecisse, & id crediderim Aristotelem
intellexisse, quum dixit, ad placitum nomina
significare. Nā qui nomina casu facta conten-
dunt, audacissimi sunt: nimirum illi, qui vniuersi
mundi seriem, & fabricā fortuito, ac temere or-
tam persuadere conabantur. Nomina certè &
verba rerum naturam significare cum Plato-
ne assererem libentissimè, si hoc ille tantum de
primæ uæ omnium linguarum asseuerasset. Ut
in Genesi legimus. Formatis igitur Dominus
Deus de humo cunctis animantibus terræ, &
vniuersis volatilibus cæli, adduxit ea ad Adā,
ut videret quid vocaret ea: Omne enim quod
vocauit Adam animæ viuentis ipsum est no-
men eius. Apellauitque Adā nominibus suis
cuncta animantia, & vniuersa volatilia cæli, &
omnes bestias terræ. Vides in illo primo ser-
mone, quicumque ille fuit, nomina & etymo-
logias rerum ab ipsa natura fuisse deprom-
tas. Sed ut hoc in cæteris idiomatis asseue-
rare non possum, ita mihi facile persuaferim
in omni idiomate cuiuslibet nomenclaturæ
reddi posse rationem. Quæ si in multis est
obscura

Genes. 2.

Liber Primus

obscura non tamen propterea non inuestiganda. Multa latuerunt Philosophos, quæ Plato eruit in lucem: multa post eum inuenit Aristoteles: multa ignorauit ille, quæ nunc sunt passim obuia. Latet enim veritas: sed nihil pretiosius veritate. Sed dices, qui potest fieri, vt vera sit nominis etymologia, si vna eademq; res varijs nominib; per orbem terrarum appellatur? dico eiusdem rei diuersas esse causas, quarum illi hanc, nos aliam contem-
plamur, Sic Græci, ἀνεμορ, Latini ventum appellauere: illi ab spirando, hi à veniendo. Fenestram ἀ πνευοθαι deduxit Latinus, ventana à nostris dicitur: Lusitanis ianella, quasi parua ianua. Præterea multa traxit Latinus à Græcis, quorum Græci reddent rationem, ridendi enim sunt, qui in suo idiomate alieni nominis rationem scrutantur: vt qui petram, quod pedibus teratur, aut pedē terat: & lapidē à labando, siue à pede lædendo deducūt: quum vtrumq; sit à Græcis πέτρα καὶ λαβ. Nō igitur dubium est, quin rerum omnium, etiam vocum, reddēda sit ratio, quam si ignorauerimus rogati, fateamur potius nos nescire, quam nullam esse constanter affirmare. Scio Cæsarem Scaligerum aliter sentire. Sed hæc vera ratio est. Hæc tam multa inuitus congelessi contra morosos quosdam, qui quum in

De causis
linguæ La-
tinæ. c. 67.

De Partibus Orationis.

7

in grammatica rationem explodant, testimo-
nia tantum doctorum efflagitant. An non le-
gerunt Quinctilianum, qui sermonem consta-
re ratione, vetustate, auctoritate, consuetudi-
ne scripsit? Ille igitur non rationem excludit,
sed in præcipuis enumerat. Quasi vero Lau-
rentius, & alij Grammatici, suarum etiam ine-
ptiarum non statim conentur adhibere ratio-
nes, quales quales ipsæ sint. Vfus porro sine ra-
tione non inouetur, alioqui abusus, non vsus
dicendus erit. Auctoritas verò ab vsu sumpsit
incrementum: nam si ab vsu recedat, auctori-
tas nulla est. Vnde Cicero Coelium, & M.
Antonium reprehendit, qui suo arbitrato, nō
ex vsu loquerentur. Nihil autem potest esse
diuturnum, vt inquit Curtius, cui non subest
ratio. Reliquum est igitur vt omnium rerum
ratio primum adhibeatur, tum deinde, si fieri
poterit, accedant testimonia, vt res ex optima
fiat illustrior. Quæ causa fuit, vt has nostras
vigilias Mineruam, Seu de causis linguæ lati-
næ inscriberemus. Quia cuiuslibet quæstio-
nis causas & vera principia eruere conamur:
improbantes cum Cicerone Pythagoricum
illud: Ipse dixit. At de linguæ Latinæ causis
iam scripserat Cæsar Scaliger, quem quia in
multis sequor, nonnunquam tamen ab eo di-
sentiens titulum non abijciendum putaui. Fe-
Augu-

Ca. 6. lib. 1.

Lib. 4.

lib. 1. c. 11

quod dicitur eis dicitur pul-
acquiri. & satis probetur
4. de Nat.
deorum.

Augustinus Saturnius suas acutissimas disceptationes in grammatica Mercurium vocauit, quem quia minus aliquando probamus, Minervam illi fidam monitorem adhibemus.

Grammaticam non diuidi in historicen & methodicen: nec in orthographiam, prosodiam, etymologiam, syntaxin. Enumerantur partes orationis. Pronomen, & interiectio excluduntur. Cap. I I.

Quoniam res de qua agimus, ratione primū, deinde testimonijs & usu est comprobāda, nemo mirari debet, si magnos interdum viros non sequamur. Nā quantacūq; auctoritate mihi grammaticus polleat, nisi ratione propositisque exemplis, quod dixerit, confirmauerit, nullam in re præsertim grammaticā fidem faciet. Grammatici enim vt inquit Seneca, sermonis latini custodes sunt, non auctores. Neque sexcentorum grammaticorum auctoritas mihi persuadebit, vt vapulo à præceptore, ex fūlo à Prætoze, Et ego amo Deum & alia huiusmodi latine dicantur. Vnde illud verissimū est, quod Paulus tradit. Regula est querē, quæ est breuiter enarrat; nō vt ex regula ius sumatur, sed ex iure quod est regula fiat. Quare extirpanda est

Lt. 15. epi.
76.

Lib. 1. de
reg. iur.

con-

cōsuetudo, quæ legē habeat reclamantē, quæ potius corruptela vocanda est, vt passim tradit Luris Consulti. Neq; enim quæ barbaries admissit fouēda sunt, sed quæ peruertit vindicāda. Quare iā nemo mihi turbā grammaticorū aliter præcipientiū opponat: Nā tantū cuique credendū est, quantū ratione comprobauerit.

Cicero enim aliquādo circa grammaticā ab Attico reprehensus, primū ratione, deinde antiquorū testimonijs se defendit. Nō igitur mirandum est si Quintiliano non assentiar, qui grammaticam in historicen, & methodicen diuisit, quam diuisionē deinceps grammatici mordicus tenuerūt. Verū interest philosophi placitis humanis antepone rationē. Eā opinor vocauit historicen, quæ omne scriptorū genus excutit: quæ nec citra musicē potest esse perfectā, nec si rationē syderū ignoret: quæ neq; sit ignara philosophiæ, cui eloquētia quoq; nō desit. Omnes igitur disciplinas huic grāmaticæ subijcit. Vbi nā gentiū ea grammatica est? quiseā conscripsit? Vnde hanc reginam artium petemus? Vulgi errorem sequutus est Quintilianus. Dicebantur enim quondam grammatici vulgo, qui primis rudimentis pueros instituebant, & eis poetæ enarrabant, quo in munere subeundo adhibebant præter grammaticam variarum artium cognitionē. Neque

Ad Artic.
lib. 7. epif.
3.
Lib. 1. c. 4.
& 9.

Neque tamen vulgus intelligebat doctorem illum Musicæ, Astrologiæ, Philosophiæ esse peritum. Mihi perfectus, absolutusque grammaticus est ille, qui in Ciceronis, vel Virgilij libris intelligit quæ dictio sit nomen, quæ verbum, & cætera quæ ad solam Grammaticam spectant, etiam si sensum verborum non intelligat. Est enim oratorum & poetarum lectio varijs artibus referta, quas si magister iste callet, iam non grammaticus dicendus est. Sed dum explanat Astrologiam, astrologus; dum historiam, historicus; dum præcepta eloquentiæ, rhetor. Verbi causa: Omni triangulus habet tres angulos æquales duobus rectis. Hic grammaticus explicabit grammaticam, doctrinam vero non nisi mathematicus. Quem deinde grammaticum dabis, qui se expedit ab illo Davidico. Rex virtutum dilecti, dilecti, & speciei domus dividere spolia. Si dormiatis inter medios clericos peritæ columbae de argentatæ, & posteriora dorsi eius in pallore auri. Sed quid in refellendo Quinctiliano frustra operam consumimus, quam ipse se suo gladio confodiat. Queritur enim in principio libri secundi grammaticos alienas sedes occupasse. Deinde subdit: Nos suum cuique professioni modum demus. Et grammaticæ (quam in Latinum transferentes literaturam

Psal. 67.

Psal. 33.

Cap. 1.

Ibidem.

voca-

vocauerunt) fines suos norit: præsertim tantum ab hac appellationis suæ paupertate, intra quam primi illi consistere, prouecta. Hanc Quinctiliani sententiam valde probō: & cum doctissimis viris hoc teneo: artium usum coniunctum esse oportere: artes vero ipsas separatim tradendas.

Alij vero diuidunt grammaticam in litteram, syllabam, dictionem, & orationem, siue quod idem est in orthographiam, profodiā, etymologiam, & syntaxin. Sed oratio siue syntaxis est finis grammaticæ, ergo igitur non pars illius; nam ut inquit Cicero: Aliud est ars, aliud artis finis: quia nulla ars in se versatur. Sic enim aliud est grammatica, aliud grammaticæ finis, & scopus, seu quod Græcè dicitur *ἡ σκοπὸς*. Tum deinde littera pars est syllabæ, syllaba dictionis, & dictiones ipsæ partes orationis, non igitur partes grammaticæ. Et cuiuscunque rei pars alius rei pars esse non potest. Nos autem omittam grammaticæ diuisionem (quoniam nulla satis commoda occurreret) si sumus exorsi. Grammatica est ars recte loquendi. Cum autem dico, disciplinam intelligo: est enim disciplina scientia acquisita in discendo. Addidi deinde: Cuius finis est congruens oratio. Hæc oratio constat ex vocibus, vel dictionibus: voces rursus ex syllabis

Libr. 5. de
Finib.

di. 1.

B

syllabæ

7. de ling.
lat.

Lib. 1.

Lib. 1.

Syllabæ ex literis, & quia ultra non progredimur diuidendo, vocamus litteram indiuiduam comprehensionem. Diuidimus igitur orationem in voces, seu dictiones, & has vocamus partes orationis. In quibus tanta est in constantia grammaticorum, ut nihil certi nobis adhuc potuerint constituere. Varro duas ponit, deinde ex sententia Dionis tres, vnam quæ adsignificat casus; alteram, quæ tempora, tertiam quæ neutrum. De his, inquit, Aristoteles duas partes orationis esse dicit, vocabula, & verba, ut homo, & equus; & legit, & currit. Et eodem libro: Quod ad partes singulas orationis, deinceps dicam: quarum vis, quoniam sunt diuisiones plures, nunc ponam potissimum in quæ diuiditur. Oratio secunda, ut natura, in quatuor partes: vnam, quæ habet casus; alteram, quæ habet tempora; tertiam quæ habet neutrum; & quartam, in qua est vtrumque. Sed is postea diuidit primam in prouocabula, ut quis; in vocabula, ut scutum; in nomina, ut Romulus; in pronomina, ut hic, & statim subdit. Duo media dicuntur nomina: prima & extrema, articuli: hæc autem Varro. Quintilianus ostendit ab Aristotele (quem frequenter sequitur Varro) octo partes esse factas. Sed idem Quintilianus ad vnde eum vsq; progressum fuisse ostendit. Et has

recenset: Nomen, Appellationem, Articulum, Pronomen, Verbum, Participium, Aduerbium, Coniunctionem, Prepositionem, Asseruerationem, Attractionem: Seruius item yndechmagno seit. Nebrissenfis cum octo primū constituisset, addidit in constructione gerundia, ut ipse vocat, & supina, quod & ab alijs accepisse testatur. Hic ego vestram fidem compello defensores errorum, qui omnia conturbant: medicitis; quid sentitis? quid statuendum, inter tot veterum & recentiorum tenoras, iudicatis: audite igitur Mineruam. Creauit Deus hominem rationis participem, cui, quia sociabilem esse voluit, magno pro munere dedit sermonem. Sermoni autem perficiendo tres opifices adhibuit. Prima est Grammatica, quæ ab oratione Solæcisinos & Barbarissimos expellit. Secunda Dialectica, quæ in sermonis veritate versatur. Tertia Rhetorica, quæ ornatum sermonis tantum exquirat. Cum igitur oratio sit finis grammatici, excutiamus ex quibus hæc oratio possit constitui, ita ut nihil sit, quod per orationem non possimus enuntiare. Sunt autem hæc tria, nomen, verbum, particula. Nam, apud Hebræos tres sunt partes orationis, nomen, verbum, & dictio consignificans. Arabes quoque has tantum tres orationis partes habent.

Liber Primus

Pheal, verbum: Iſmi, nomen, Herph, diſtione:
quastres partes orationis omnes lingua Oriē
tales habent. Rabbini, ille qui contra Coſdrā
regem Perſarum diſputat, omnes linguas ab
Hebraica originem duxiſſe contendit, & Grē
cam & Latinam olim tantum tres orationis
partes habuiſſe. Idem ſentit Plutarchus in
quæſtion. Platonis, & D. Auguſt. in Cathego
rijs ex Ariſtotelis ſententia tres partes oratio
nis conſtituit. Quorum ſententiam vt veriſi
mā approbantes perſpicuitatis tamen gratia
ex Platone ſic diſputamus. Inquit enim ille:
Quidquid enuntiat, aut eſt permanens,
vt arbor, durum; aut fluens, vt currit, dormit.
Rēs permanentes, ſiue conſtantes vocamus,
quarum natura diu perſiſtētiarum notam No
men dixere. Fluētes dicimus quarum natura
eſt eſſe tandiū, quādiu ſiunt. Harum nota
Verbum eſt. Ruſſus verbis & nominibus de
erat modus, per quem cauſarum ratio explici
retur. Hic in nominibus dicitur Præpoſitio
vt verſatur in tenebris propter ignorantiam.
In verbis eſt Aduerbium: Nam ſi qualitatem
innuas, dies: bene currit ſit tempus, hodie le
gam. Poſtremo orationes ipſæ inter ſe indige
bant ligaturis, quare Coniunctio fuit ex cogi
tata. Hæc Plato: Participium autem nomen
eſt, ſed habet à verbo temporis adſignifica
tionem

De Partibus Orationis.

11

tionem & conſtructionem. Diogenes Læc
tiſ in vita Zenonis has quinque enumerat
partes: Nomen, Appellationem, Verbum,
Coniunctionem, Articulum. Nomen, vt So
crates, Appellationem vt Conſul: Præterea
quæ res omnes conſiſtent ex materia & for
ma, oratio itidem conſtat. Nam in verbis, vt
inquit Fabius, viſ eſt ſermonis, vt in nomini
bus, materiæ, quia alterum eſt quod loqui
mur. Alterum de quo loquimur.

Lib. 4.

Interiectionem non eſſe partem orationis
ſic oſtendo. Quod naturale eſt, idem eſt apud
omnes. Sed gemitus & ſigna lætitiæ idē ſunt
apud omnes: ſunt igitur naturales. Si vero na
turales, nō ſunt partes orationis. Nam ex par
tes ſecundum Ariſtotelem, ex inſtituto non
natura debent conſtare. Interiectionem Græ
ci aduerbijs annumerant. Sed falſo. Nam neq;
voces Latine, aut Græcæ ſunt, etiam ſi Lati
nis, aut Græcis literis ſcribantur. Sed ſigna tri
ſtititiæ, aut lætitiæ, qualia in auiſibus, aut quadru
pedibus, in quibus tamen, nec vocem, nec ora
tionem concedimus. Vide Adagium, Ne in
quidem, & Ne gry quidem. Nalla lib. 5. cap.
11. interiectionē à partibus orationis reſeit.
Itaq; interiectionem à partibus orationis ex
cludimus, tantum abeſt, vt eam primā & præ
cipuam cum Cæſare Scaligero conſtituamus.

134.

lib. 4. d. 1.
cap. 11.

B 3 Prono-

Pronomina itidem non dubijs rationibus à partibus orationis reijciemus. Primum omnium, si pronomini differret à nomine, eius natura per definitionem posset ostendi. At vero nulla est definitio pronominis; neque potest vera & propria inuestigari; nullum igitur pronomini est. Quid quod definitio nominis non excludit pronomina? Nā quāti dicis. Nomen declinari per casus; nec significare cum tempore; cur non apponas pro exemplo. Vt Ego, Tu. Adde quod Aristoteles acturus de oratione; nominis & verbi tantum meminit: Igitur ex illius sententia Ego disputo, non esset oratio. At (ut inquit D. August.) Nomen pro pronomine usurpare solemus. Et ita Aristotelei intelligant, quā in voce nominis pronomina etiam includi sententur. *lib. 2. in interpretatione*
Sed & quā pueri traduntur praecepta de concordia nominum inter se; non indigent nova doctrina ad hanc concordiam explicandam. Nam quāmadmodum dicimus Liber bonus, & doctus: Sic liber meus, tuus, suus. Per te & Quomodo possunt poni pro nomine, si illis significamus res non habentes nomina? aut ea quorū in nomen ignoramus? Imo res omnes, antequam nomen haberent, vocabantur, hoc vel illud. Vnde & coelum ipsum

Lib. de Magistro.

ipsum teste Platone, vocatum est ab antiquis. Hoc, quia esset ne Deus, an res creata illis incerto erat. Itaque vetustiora sunt pronomina haec, quā ipsa nomina, quomodo igitur Pronomina appellabuntur? Quid quod individua substantia (ut physice dicamus) melius & peculiariter explicatur per tua haec pronomina, quā per nomina propria. Cū enim dico. Ego, neminem alium poteris intelligere. At cū dico: Franciscus, etiam in alium potest transmitti intellectus. Vnde Franciscus potius pro ego, ponitur; quā contra. Multo plus errarunt, qui loco nominis proprii pronomini posse poni docuerunt. Nam hoc modo: Magister: Rex, Dux, Gubernator essent pronomina: quia pro Pompeio, aut Cicero ponuntur. Sic poeta pro Virgilio, Orator pro Cicero & huiusmodi sexcenta. Tum etiam adiectiva à proprio nomine ducta, ut Caesariani, aut Pompeiani milites, essent pronomina, quia Caesaris vel Pompeij milites intelliguntur. Vt (apud Virg.) Eūandrius ensis, pro Eūandri. Errarunt item & illi qui pronomini vocem esse nominis vicariam definierunt. Nam in ijs sermonibus Annibal peto pacem: hospita Phyllis queror, deest ego non ut vicarium, sed ut primum. Item illo Liuij: Audi tu populus Albanus, tu, specialius

In Timæo.

lib. 1. de

Ancid. 10. 394.

Lib. 1.

28. A.

Cap. 11 de
verbo.

Lib. 1. c. 5.

cialius & prius est, quam populus Albanus. Alij vt eludant argumentum, dicunt: pronomina personam certam significare, quo apparet non esse nomina. Imo propterea magis essent nomina, quia melius & proprius res ipsas significarent. Sed quid sit persona illi omnino ignorarunt, nos inferius aperiemus. Nomen, ait Donatus, est pars orationis cum casu, corpus, aut rem propriè communiter è significans. Hæc definitio comprehendit omnia pronomina. Rursus idem: Pronomen est pars orationis, quæ pronome posita tantundem penè significat, personamque interdum recipit. Sed hæc definitio ridicula est, & in multis peccat. Probus grammaticus enumerat pronomina vnum & viginti. Priscianus & alij quindecim. Donatus quærit quid inter pronomina & articulos intersit. Varro de lingua Latina bis mentionem fecit de pronome quum de nomine, hic, hæc, hoc loqueretur, quod & articulum vocat. Quin etilianus pronomina vocat, quantus, qualis. Quare desinât isti mirari, cur huic doctrinæ nō assentiamur, quum & ipsa secum non consentiat. Et vt semel quod sentio dicā. Ego, tu, sui, Protonomina vel prima nomina rectius vocarentur. Quum sint aliorum duces, & sui iuris, non enim aliorum norma declinantur, quod Regum

gum proprium est; nisi velis grammaticorū commentis accedere, qui etiam, si Musis placeat, pronominum declinationes obtrudunt. Nam cætera omnia nomina ab his gubernantur, & eis sublati reliqua omnia muta & manere reperiuntur.

De Accentu, Figura, Specie. Caput III.

ANtequam ad singulas partes orationis explicandas accedamus, præmittenda sunt breuiter, quæ accidunt omni voci: Hæc sunt Accentus, Figura, & Species.

Accentus, siue tenores, quos Græci *τόνοι* *καὶ ῥυθμίς* vocarunt, tres fuerunt apud antiquos, vt testatur his verbis Cicero: Mira est quædam natura vocis: cuius quidē tribus omnino sonis, inflexo, acuto, graui tanta sit & tam suauis varietas perfecta in cantibus. Quin etilianus hanc observationem accentuum difficilem esse dicit. Et Sergius antiquus grammaticus in Donatum, Grauem accentum in vſu non esse contendit. Ego quoque credo circūflexum perijſſe, & solum acutū, vel quasi acutum remanſiſſe. Quare vero magis acutus, quam cæteri, permanſerit ex eodem Ciceronis libro causa poterit elici. Natura, inquit, quasi modularetur hominum orationem, in

omni verbo posuit acutam vocem, neque vti-
plus, neque à postrema syllaba citra tei tiam
quo magis naturam ducem ad aurium volu-
ptatem sequatur industria. Vide Quintilian.
libro. 1. cap. 5. & Erasmus in lib. de pronun-
tiatione: qui tamen mihi in omnibus placere
non possunt.

Figura dicta est à fingendo, & fingere est
exprimere imitatione rem veram. Ita vo-
camus figuras in tabulis & signis. Hinc dicta
est similitudo in re literaria, quando ex dua-
bus, vel pluribus vocibus effingimus vnam.
Ego figuram in voce simplici propriè non in-
uenio. Propterea in hac parte hoc mihi no-
men non satis arridet. Nam antequam com-
positio inuenta esset, simplicia nullius fuisse
figuræ certum est: sed fortasse per relationem
ut vocant Dialectici, rectè dicemus, quicquid
non sit compositæ figuræ simplicis debet
appellari. Simples voces, inquit Fabius, pri-
ma positione, id est natura sua, constant; con-
positæ aut præpositionibus, ut in nocens, in-
terdum repugnantibus inter se duabus, quale
est, imperterritus: alioqui possunt aliquando
continuari dux, ut incompositus, recondi-
tus, & quo Cicero utitur, subabsurdum: An-
tè duobus quasi corporibus coalescunt: ut ma-
lesicus: Nam ex tribus nostræ utique lingue
non

Lib. 1. ca. 5.

inno

non concesserim: Quamvis Capis, Cicero di-
cat compositum esse ex capeli viri: & inue-
niantur qui Lupercalia æque tres partes or-
ationis esse contendunt, quasi luere per caprū.
Nam solitaurilia, iam persuasum est esse, ex
sue, oue, & tauro: & sanè ita se habet factum
quale apud Homerum quoque est: sed hæc
non tam ex tribus, quam ex particulis trium
trocunt. Cæterum etiam ex præpositione &
duobus vocabulis dux videtur struilli Pa-
cuvius, Nescire pandirostrum; in cuius cer-
cum pecus iunguntur autem ex duobus La-
tinis integris, ut superflue (subcedagi) quon-
quam ex integris an composita sint: quæri-
tur.) Aut ex integro & corrupto, ut malcuo-
lus, aut ex corrupto & integro ut noctinagas:
Aut ex duobus corruptis, ut pedisequus, aut
ex nostro & peregrino ut biclinium: aut con-
tra ut epithogium, & Anticato: aut ex duo-
bus peregrinis, ut ephedimum. Nam cum
sit præpositio in Græca, Rheda, Gallicum:
neque Græcus tamen, de quo Gallus uti-
que composuit. Romani suum ex alieno utro-
que fecerunt. Frequenter autem præpositio-
nes quoque copulatio ista corrumpit: Inde;
absulit, aufugit, amiser: cum præpositio sit
ab sola, & coit, cum sit præpositio con-
sic, ignavi, & erecti. Hactenus Fabius.

Illud

Liber Primus

Lib. 5. lin-
guae Lat.

De Partibus Orationis.

De Numero. Cap. IIII.

Numerus alius singularis, alius pluralis, neque plures numeri fuerunt necessarij: nihil enim tertium est inter vnum & plura: quoniã vnum & plura ex vno frequentato facta sunt. Neque rationi consonum est, aliquos Græcorum (vt Iones) recepisse numerum dualem, quem Æoles non receperunt, quos Latini in multi

multis fuere imitati, & Latinos qui contendebant esse numerum dualem satis exagitat Quintilianus. Non tamen ibo inficias, quod nomina esse apud Latinos in duali numero ambobus & duo. Sed à Græcis hæc acceperunt, & tamen cum verbo plurali coniungunt, ut ambobus currunt. Sed iam ad singulas vocis partes accedamus.

De Nomine.

Caput. V.

Nomen dici à Græco ὄνομα omnes sentire videntur, mihi autem non scio, non ui, notum, nouimen, nomen: ut à moueo, moui, motum, mouimen, mōmen. Est enim imago quædam Nomen, qua quid noscitur. Hæc Scaliger. Porro nominis finitio est per vocem numeri casualis cum genere, quæ definitio propria est & perfecta: vox enim seu dictio, seu pars orationis genus proximum est, & casus est specialis differentia.

Author ille per hermenias qui circumfertur indignis profecto Aristotelis nomine; nomen definiti vocem significatiuam ad placitum sine tempore, cuius nulla pars significet separata, Ap. nomina significant naturam, aut fortuito, magna quæstio est; & tota physica nihil ad grammaticos; aliqua tamē attingimus.

cap. 1. Cæterum hæc pseudoaristotelea definitio, aut potius descriptio etiam coniunctiones & aduerbia comprehendit. Ut mittam interim pessimam esse definitionem, ubi negatio reperitur. Neque necesse fuit addere, sine tempore, ut differat à participio. Participium enim omnino nomen est. Sed habet præterea aliquid à verbo, ut Rex Philippus est etiā dux & comes. Sed hæc latius, quum de participijs agemus. Alij dixerunt: Nomen est quod corpus aut rem propriè, communiterve significat. Quali corpus non esset res, aut quali hæc definitio ipsorum pronominiibus non conueniret. Sed de ijs nugis hætenus. Nunquā enim finis esset si singula vellemus persequi.

De Casibus, Græci sexto non carent.

Caput. VI.

Prima & specialis nominis differentia, teste Scaligero, casus est. De cuius natura, ordine, atque nomine deinceps est dicendum. Ac primum solet quaeri, cur rectus dicatur casus, si casus dicuntur à cadendo, quia cadant à recto. Hoc latè disputat Scaliger, tandemque huc tendit, obliquos dici casus, quia cadant à recto. Rectum autem ipsum, voce largius communicata casum etiam appellari. Disputat insuper Scaliger, non rectè casibus

Liber Primus

casibus nomina indita ab officio, ut nominati-
tius, genitius, &c. Sed hæc nomina probat
primus, secundus, tertius, vsq; ad sextum. Ego
ut Scaligero non possum non assentiri, ita etiã
antiquissimorum vocabula non audeo con-
uellere. Video M. Varronem (qui ad Ciceronem
scripsit) ijs uti nominibus, quibus nunc
utimur. Quin etiam lib. 1. de Analogia ratio-
nem casuum ijs verbis conatur ostendere. Sũt
declinati casus, ut is qui de altero diceret dis-
tinguere posset, quum vocaret, quum daret,
cum accusaret. Sic alia quædam discrimina,
quæ nos & Græcos ad declinandum duxerunt.
Idem Varro eodem lib. & secundo, voca-
tium non esse rectum, quanuis recto simili-
sit. Donatus nominatiuum & vocatiuum re-
ctos appellat: non recte. Priscianus latẽ ordi-
nem casuum ostendit, & singulorum reddat
rationem, quare ita vocentur: simulque con-
futat eos, qui septimum casum sunt commente-
ti, in quibus est Quintilianus. In omni porro
nomine natura sex partes constituit. Primum
ipsam nomenclaturam, cui merito datus est
rectus, qui verò nomen est: reliqui, ut censet
Aristoteles, non sunt nomina, sed casus nomi-
nis. Deinde quid generet aut possideat. Ter-
tiò cui fini vel operi destinetur. Quarto in
quem finem tendat actio. Quintò vocandi
officium

De Partibus Orationis.

17

officium. Postremo modum, in quo causas &
instrumentum collocamus. Hic est sextus ca-
sus, qui pessimè vocatur ablatius. Quum sit
in illo cõparatio ut doctior Cicerone: & mo-
dus, ut lento gradu, & causa efficiens, ut amor
repatris: & materia, ut lapide quadrato: & in-
strumentum, ut lapide ictus. Et verò si Quinti-
lianus aduerteretur sextum casum omnino à
præpositione pendere (quod in constructio-
ne ostendimus) & pro natura præpositionis
significationem mutare; nunquàm in dubiũ
verteret, an septimi casus vis apud Latinos re-
periretur. Sed quoniam hæc casuum partiti-
o naturalis est; in omni item idiomate tot casus
reperiri fuerit necesse, quare contra vniuer-
sum grammaticorum cõtum Græcos sexto
casu non carere, contendo. Primo enim in
omni idiomate dativus acquisitioni tantum
deservit. Per illum igitur pretium, materiam
locum, & multa alia non significamus.
Deinde si Græcis non esset sextus casus, vn-
de Latini, Penelope, Parascæue, Grammaticæ,
in sextu casu dicerent? ut Iuuenalis: Penelope
melius, melius torquetis Arachne. An quic-
quàm ineptius ex cogitatum fuit, quam præ-
positiones Græcas inuenire, quæ dativus iun-
gerentur? Sed quod maxime fidem potest fa-
cere, Ciceronis multa sunt, in quibus, Græcis
nomi-

56. a.

Lib. 1.

Cic. *Att. lib. 17.*

in eadem *lib. 17.*

nominibus adiectiva Latina in sexto casu, vel etiam latinae praepositiones, quae sextum casum regant, reperiuntur. Ad Atticum: quae *τοῦ* quaeque historias de *Αμυθίας*, habes. Ibidem lib. 4. in *περίτεια*, lib. 16. *ἐν τῇ* mea: libro. 16. Nunquam in maiore *Απορία* fui. Ibidem, prudentia cum *ἐν*. Ibidem *ἐν πόλιν* genere lib. 3. ad Q. Fratrem *ἀποδοκίμω*, nihil aliud, lib. 16. Famil. Non enim sciunctus locus est à philologia, & quotidiana *οὐκ ἴστω*. Itaque *ἐν* *ἔργον*, in manibus: *οὐκ ἔστω* cum Deo credas esse septimum casum.

sextum.

De Genere nominum, Nullaque communia duobus, Propria genus non habent.

Cap. V I I.

Nihil esse in re grammatica incertius genere rectè asseruit Vergara in sua graeca grammatica. Unde non est mirandum, si genus masculinum esse diximus, cuius nota est hic: Femininū, haec: Neutrum hoc. In quo M. Varronem sumus sequuti, qui secundo de Analogia sic ait: Sic itaq; ea virilia dicimus, non quae virum significant, sed quibus praeposimus hic, & hi: & sic muliebria, in quibus dicere possumus, haec, & hae. Eadē est etiam

etiam Diomedis doctrina. Et vero ex sententia Varronis, qui dicunt nomina virorum esse masculina, ad significationem confugiūt: sed significatio ex illius sententia non pertinet ad grammaticū, quoniam, inquit, Grammaticae propositum non est singularū vocum significationes explicare, sed vsum. Alij dicunt Masculinū nomen esse, cui addi potest adiectivum masculinū. Rectè quidem. Sed ego quaero quae sint haec nomina. Nā prius me cogis secutari omnia nomina, eorumq; significationes, quā quae sint nomina masculina, quae feminina perdiscere. Deinde circa graeca nomina in, os, quibus passim utitur latini, tanta est apud Graecos confusio, ut nescias masculina, an feminina, an potius ambigua omnia sine dicēda. Sed quis Graecos ad normam rediget, cum Aristoteles dicat de *λεῶνα ὄλεω*, & *ὄλεω* *ἐπὶ τοῖς τίκτωσι*, id est, hi aues patiuntur quod aptius verteretur Hispanice, los leones parē. Homerus dixit *τὸν ἄρκα*, id est hūc caprā, & *τῶν ὄνων*, id est hos oves. *τῶν ὄνων*, Asinus, *ἀφ' οὗ* *ὄν*, id est hos oves. *τῶν ὄνων*, ceruus, tū masculina, tū feminina reperiūtur. Apud Graecos multa etiā nomina arborū reperies masculina, quos imitatus Ennius dixit. Rectosq; cupressos. Et Martialis: *Παδάριος lotus*. Plin. li. 16. Arbores, quos Tubulos vocāt. Idē cū de Platanis loquit, folia

Lib. 8.
Cap. 10.
Lib. 24.
cap. 8.

C 2 corum

eorum tenerima. Hinc in sacris Bibliis legimus. *Præpara tibi Buxos multos.* Item: *Quasi Libanus non incisus vaporavi habitationem meam.* Itaque *Pinaster*, *Oleaster*, *Pyraſter*, masculina sunt iuxta terminationem. Sed si dicas magna *Oleaster*, deest arbor, ut in ellipsi dicetur. ¶ Ut tandem aliquid certum de genere statuamus. Genera duo esse dicimus, quæ sola nouit ratio naturæ. Nam quia per mares & foeminas propagaretur genera, genus dictum fuit, & lingua Chaldaea, Hebraea, Syra, Punica, Hispana, Gallica, Italica, & aliæ plures, duo tantum agnoscunt genera. Neutrum verò genus, genus verè non est, sed per vtriusq; negatione, ut Græci expressius declarant, *ἀνεργον*. Nec enim ex duobus compositum est, ut dicebant imperiti. Sed vtrumque excludit. Hoc genus Græci acceperunt, unde Latini sunt mutuati.

Commune genus vocabant grammaticum, quòd ita ex æquo conueniret mari & foeminae, ut si solum poneretur, de vtro fiat sermo, non possis distinguere, qualia sunt, homo, sacerdos, agricola, vates, sus, bos. Quæ ratio inutilis est, & manca. Sic enim necesse semper foret, ut adiectiua illis nominibus copularentur, ut distinctio fieret. Deinde etiam contra Philosophicâ rationem aliqua nomina ex æquo duo

duo, vel plura significarent, quòd est contra Platonem in *Cratyllo*, & contra Aristotelem qui *Homonyma*, quæ imperiti vocant æquiuoca, duo quidem significare contendit, sed vnum propriè cætera per similitudinem quâdam, quàm male autem hoc intellexerint, quise Aristoteleos profitentur, alibi docuimus. In paradoxo xº vnius vocis. Afferimus igitur nulla esse nomina communia duobus, nullaque esse ambigua, ex his quibus aliqua animalia significamus. Error enim fuit Grammaticorum inter ambigua genera *Talpa*, *dama*, *Panthera*, *bubo* inferere. Fatebimur quidè multa esse nomina *Epicæna*, quæ mares & foeminas simul significant: sed non ex æquo. Nam homo, latro, miles, comes, sacerdos, vates, miluus, coruus, elephanti *Mascula* prius intelligimus, deinde si de foeminis velis facere sermonem, sacerdotem foeminam, vel elephantum foeminam dicis. Rursum, *Ballæna*, *Dama*, *Aquila*, foeminino genere intelliguntur, significabis tamè mares, si *Aquilam* marem, vel *Ballenam* marem dicis, ut in Ellipsi latius, in *Foemina*. Mitto hic ridiculos illos, qui *Epicæna* ad aues tantum & quadrupedes retulere. Satis enim constat illos non intellexisse, quid vox *Epicænum* apud Græcos significaret. Vnde pessimè, promiscuè Latine vertunt. Verbum hoc Græcum vniç Latino verti

non potest. Significat enim sexum communem, in quo alterum excellat, quasi dicas, supercommune. Hoc Cæf. Scaliger minimè intellexit. Vnde ut Græcos fugillet, melius Latinos dixisse de hac re contendit. Sed eius verba subscribam, ut totum negotium melius intelligatur: At illud, inquit, ferendum non fuit, quam animalia quædam suis generibus non notarent. Hanc negligentiam Græci vocarunt genus ἐπικκορον pessimè. Nam κορον id quod duo comprehenderet genera nominabant: hoc autem alterutrum quum recipiat, non potuit habere præpositionem ἐν: addit enim quantitatem Mathematicis, ut ἐπικκορον nostri melius promiscuum. Hæc ille. Rectius aliquanto Quintilianus lib. 1. Epicœna, inquit, esse, in quibus sexus uterque per alterum apparet. Advertendum tamen, genus Epicœnum ad grammaticum nihil spectare, sed ad Rhetorem, siue linguæ peritum. Nam rogatus puer cuius generis sit Aquila, si dicat esse Epicœnum, nihil certi attulit, nisi dicat esse Epicœnū foemininum. *vide, mianis scripta in calce.*

Lib. 1. de Gram.

191. a. b.

Communia igitur nomina, quæ intelliguntur à grammaticis nulla sunt. Nā, ut diximus, ineptus esset sermo: vidi vatem, vidi sacerdotem sine adiectiuis, si nomina ex æquo significarent utrumque sexum. Si igitur animal nullo

luna est in rerum natura, quod sexus ambobus æquè potentes habeat, frustra erit nomen, quod nomenet re, quæ non sit. Nec mihi quisquam obijciat Hermaphroditos, seu Androgynos: Nam in ijs Hermaphroditis alter semper sexus excellit. Imo ratio est à me, qui Epicœna nomina constituo. In quibus, ut dixit rectè Quintilianus, sexus uterque per alterum apparet. Sed in Epicœnis distinguendis antiqui solebant addere pro rei natura, mas, aut foemina. Ut; Aquilæ mares, piscis foemina. Aliquando tamè hoc signo super sedebant, ita ut nomē masculinū videretur efferre foemininè, aut cōtra. Ut si dicās, vidi murē foetā, cū mus perspicuè sit masculinum. Quod ut facilius & explicatius probemus, Quintilianū ipsum audiāmus. Eunt, inquit, & circa genus figuræ in nominibus nā & oculis capti Talpæ, & timidi Damæ dicuntur à Virgilio, sed subest ratio, quia sexus uterque altero significatur. Tā enim mares esse Talpas, Damæque quam foeminas certum est. Hæc Fabius. Virgilius in illo loco figura ellipsi vsus est, quum dixit: Cum canibus timidi venient ad pocula Damæ. Et: Atque oculis capti fodere cubilia talpæ. Respexit enim non ad vocē, sed ad significationē maris, quia Talpa & Dama Epicœna sunt: & quoties à terminationis genere deslectim? figura est.

L. Hermaphrodita.

Plin. n. h. lib. 9. c. 32. foeminae suæ mordant.

Lib. 9. de Fig. verb.

Eclog. 8. 29. Georg. 1.

192. q. 6.



vel syllepsis, si aliud concipimus, quàm proferimus, vel ellipsis, si deest aliquod nomen generale, cum quo adiectiuum debeat concordare Syllepseos exempla aliqua subiiciam, reliqua require in syllepsi: Terentius: Mea Glycerium quid agis? Glycerium iuxta terminationem neutrum est, vt sunt omnia nomina diminute in On, apud Græcos, vt *ῥοδον* *ῥοδον*, suauium; *ῥοδον* *ῥοδον*, homunculus; *ῥοδον* *ῥοδον*, homuncio; *ῥοδον* *ῥοδον*, vetula. Id quod etiam Quintilianus significauit, quò inquit lib. 1. c. 4. Aut que fœminina positione mares; aut neutrali, fœminas significat, qualia sunt Muræna, & Glycerium. Idè paulo post, quasi se exponens inquit: In eadem specie sunt nomina fœminina, quibus mares vtuntur: Et neutralia, quibus fœminæ. Sed hoc antea Varro docuerat lib. 2. Analog. Vt calcei, inquit, muliebres sint, an viriles, dicimus ad similitudinem figuræ, quum tamen sciamus, nonnunquam & mulierem habere calceos viriles, & virum muliebres: sic dici virum Perpernam, & Marcū Leccam muliebri forma. Quasi dicat: Perperina, Lecca, Antonius Musa, & Ioannes Maria Cognomina sunt fœminina, tamen ideo habentur masculina, quia maribus adherent, & de maribus dicuntur. Prisciani etiam hæc sunt verba. In E, quoque pro-

Lib. 5. c. de genere.

productū inueniuntur fœminina. Sed Græca duntaxat, vt Taygete, Euterpe, & in um, figurate, vt Glycerium mea, Dorcyon, & Philottim. Figurate, inquit Priscianus, quod & sentit Linacer. Itaque Latine dicitur: Hæc mulier est nouus miles, bonus comes; ignauus agricola, vt dicimus: hic homo est fera bellua, & taurus maxima victima, & aurum est dux bonus; & vinum optimus index, & hoc animal est testis bonus. Sed quum dixit Cicero: naturam bonam ducem, & Valer. Maxi. Antiquorum simplicitas certissima index. Et de Malsilia loquens: Seueritatis cultos acerrima, figura est syllepsis, quemadmodum & in illo Plauti, quum de fœmina dicitur: Qui hic com mercaris ciues homines liberos, & Terentius de Ancilla: Quum eius tam negligantur interuntij. Et in sacris in historia Abrahæ sæpe iteratur: Mortuum meum, quum de Sara fiat sermo. De ellipsi quare exempla in voce Fœmina, Fabula, vrbs, naus, herba. Desinat igitur iā obstrepere Grænatistæ eū nomine homo (quos vel Calepinus inscitie arguit) ex illo Cicero: Quoniam homo nata erat. Nā homo ibi nullū habet adiectiuū, vt tua filia nata erat homo potuisset dicere: nata erat animal, vt Terentius in Phormione dixit: Virū me natam vellem.

Lib. 1. c. 1.

182. b.

7. 7. 4. b.

prologus. 182. a. Hæc verba sunt, quæ apud Hebraeos legimus. lib. 7. de Semiramida. C 5 Adiectiuum. Nam archæus indicat cum substantiis nō. fœminas ut passim alibi. 59. in arte.

Nam, ut saepe monuimus, si non essent adiectiva nomina, genus apud Grammaticos locum non haberet. Si enim dicas: Reuereor patrem: Ne ladas hominem: Exclude canem, non refert, cuius generis sit interrogare, nisi addendum sit adiectiuum. Hinc iam patebit, genus in illis nominibus non esse querendum, quae adiectiuus coniungi non possunt. Qualia sunt Ego, Tu, Sui, & hominum & deorum nomina propria, ut, Ego sum Hispanus, scilicet homo, vide in Ellipsi Homo. Magna Tarentum, scilicet, urbs: vide Ellipsin, urbs, arbor, fluvius, mensis, &c.

Causa nunc est aperienda, quare nomina propria nolint adiectiuus coniungi. Quod proprium & singulare est, sic à rebus cæteris separatur, ut nulli alij videatur posse conferri & comparari. Porro si comparari non potest, non admittit qualitatem, aut quantitatem. Non enim dicitur, urbs parua, nisi comparatione alius urbis. Si igitur velis coniungere cum Roma hoc nomen Magna, significas esse aliam Romam parua, quod intelligi non potest. Dices igitur, Roma est magna, scilicet, urbs. Sic Petrus est albus, scilicet, homo nam albus est, non quatenus Petrus, sed quatenus homo est. Scio Pseudosophistas nostri temporis alter hanc disputare: sed ex ipso Aristotele discat se deli-

se delirare, nos recte sentire. Nam in prima Philosophia lib. 5. cap. 9. Singularia, inquit, non suscipiunt determinationem, quia de pluribus non affirmantur. & lib. 7. cap. 4. & ibidem capit. 1. sic ait. Singularium non est demonstratio, neque definitio, ac proinde neque scientia. *αὐτὸ γὰρ ἐστὶ τὰς ὁρὰ καλόν, id est, est omnis definitio vniuersalis.* Hebraei præterea notant, nomina propria ideo non recipere articulos, quia satis perse nota sunt. Nec temere quod Athenas doctas dicimus; vestros Metellos: nostros Cicerones: Nam nulla pluralia verè dici possunt propria. Nam Athenæ olim fuere multæ athenaides, hoc est oliuæ, vel oliueta, quæ postea in vna urbem coaluerunt. Sic Parisij, multi parisi. Sic Burgi, multi Pyrgi, id est, turres. Sic patria mea Broca, quo nomine antiquitus dicebantur mapalia. Nec nomina Deorum propria dici debent, quum pro re cui præ sunt inueniuntur: ut dubio Martē; dura Tellus: ardens Vesta.

De declinatione. Cap. V. I. I. I.

Quid sit declinatio apud Grammaticos, melius iam vsu intelligitur, quam definitione explicatur. Declinatio, inquit, est casuum variatio. Nos nullam possumus



1. de Ana-
logia.

Liber Primus

fuius definitionem contenti dixisse: ex dis-
ferentij nominis oriri declinationem. Varro
innumeras formas declinandi proponit, vt à
Terentius Terentij: ab equo, equito: ab homi-
ne, homunculus: à capite, capitulum: ab homi-
ne, homines: à prudentia, prudens: ab ingenio,
ingeniosus: à pugnando & currendo, pugiles
& cursores. Hæc carptim ex Varrone, sed
rursus Varro: Vocabulorum, inquit, vt homo
& equus, declinationū genera sunt quatuor
vnum nominandi, vt ab equo, equile: alio-
rum casuale, vt ab equo, equum: tertium au-
gendi, vt ab albo, albus: quartum minuendi
vt à cista, cistula. Et declinationum ordi-
nem alium ponit Varro, alium alij, & fortasse
commodiorem, quam quo vtimur. Sed in re
leui nolimus esse morosi. Prisciani rationem
omnes ferè sequimur, qui à vocali genitiui
ordinem declinationum exequitur. Pronom-
inum vero declinationes constituere ine-
ptum Grammaticorū est commentum. Sunt
enim nomina irregularia, quæ isti vocant Pro-
nomina, neque ad declinationum regulas
fuerunt reuocanda, neque quicquam
ad analogiam faciunt, quæ ad-
modum reliqua para-
digmata.

Huc inferi debent illa q. a. Anal. termino.

Nulla

De Partibus Orationis.

24

Nulla esse nomina Heteroclyta; aut Hete-
rogenia. Cap. IX.

IN anomalis reliquis ridiculi sunt Gramma-
tici, qui Centauros, & Hermaphroditos ef-
figunt. Nullum enim nomen est, quod in
plurali degeneret à singulari, aut in genere,
aut in declinatione. Cælū plurali caret apud
Latine loquentes, qui vnicum cælum statue-
bant. Planetarum circulos aut orbes vocat Ci-
cero. Sed si necesse sit cælos in plurali dicere,
non propterea genius mutatur, quia hic cælus
dicebant antiqui. Cælum hoc, inquit Chari-
sius, quum sit neutrum etiam masculinè vete-
res dixerunt, vt Ennius: Quem cælus genuit.
Item quoque cælos profundos. Cicero lib. 9.
familia. quæ siturum putabat, an esset vnum
cælum, an innumerabilia. Idem sentiendum
de, locus, &, iocus. Nam quo alio argumento
eredam aliquando fuisse in Vm, nisi quod in
plurali etiam desinant in A. Iam quis est tam
hebes, qui non intelligat aliud esse epulum
in singulari, aliud epulæ in plurali? Nos non
diffitemur esse nomina, quæ altero numero,
aut certis casibus careant, sed permissionem,
aut generum, aut numerorū non cōcedimus.
Præclare mihi videtur sentire Iohannes Pastra-
na, quum præcipit omnia nomina in vs, non
signi-

Cap. 6. b
2. 9. 7. b.

Lucret. Lucret.
251.

Liber Primus.

significatā vere Marcem, aut Fœminam pos-
se etiam terminari in um. Vt baculus, baculū
puteus, puteū. Ego animi gratia aliqua colle-
gi ex Varrone, Carisio, Festo, Nonio, quæ in
vtraque terminatione inueniantur. Tu si erit
otium, alia diligentius exquires. Absinthium,
acinus, angiportus, anfractus, Auernus, Bacu-
lus, bacillus, baltheus, buxus. Callus, calca-
neus, candelabrus, capillus, carbasus, carrus
caseus, cibus, chrysalus, clius, coelus, collus
caseus, cibus, chrysalus, clius, coelus, collus
corius, clypeus, crocus, cubitus, culeus, Dor-
sus, euentus, us. Fascinus, fenus, finus, forus, fre-
tus, Gelus, l. gelu, genus, l. genu. Intubus, ior-
cus, Locus, lectus, lucrus, lupinus, lutus, Me-
dimnus, modius, Nasus, palatus, us, & i, paci-
bulus, hoc pelagus, peccatus, us, peditus, pi-
leus, pileolus, porrus, punctus, puteus, prætex-
tus, us. Rastus, reticulus, rictus, us. Sagus, sem-
sus, us, sexus, us, scutus, sparus, stylus, Stimulus
supparus, sybilus. Tartarus, tergus, tignus
Vultus, vterus, hoc vulgus, & plorima. Gra-
ca, quæ in Os, simul & On definunt, vt Cry-
stallus, Gargaros, Dyndimos, Tympanon
Barbitos, Tartaros, Pergamos.

Sunt & aliter redundantia, vt hic, vel hæc
penu, i, & penus, us, hoc penum, i, penus, oris
penu, u, Iugerum iugeri, Iuger, is, Plebs, is, ple-
bes, ei, adipēs, adeps, sepes, leps, trabes, trabs.
Delici-

De partibus Orationibus.

25

Delicium, ij, delicia, æ. Margaritum, hæc mar-
garita. Cauillum, hæc cauilla. Mendum, hæc
menda. Balneum, balineum, hæc balnea. La-
bruscum, hæc labrusca. Tapetum, tapes, etis:
tapete, etis. Gausapum, hoc gausape indecli.
Prænestis, hoc præneste indecli. Soraetes, hoc
Soraete indecli. Tonitrus, tonitrum, hoc toni-
tru. Gelus, hoc gelu. Genus, hoc genu, hoc re-
te, hic retis, Emblema, emblematum. Sic to-
reuma & similia. Quies, etis, quies, ei, sic re-
quies. Alia sub vno fine secundæ vel quartæ.
Acus, Arcus, Cornus, Laurus, Pinus, Specus,
Quercus, Ficus, Lacus, Colus, Domus, Fastus,
iussus, Prætextus, euentus. Alia sunt primæ
vel quintæ, vt Auaritia, Auarities, sic barba-
ries, blandities, durities, materies, maceries, ma-
lities, mundities, nigrities, notities, nequities,
pigrities, segnities. Scabrities, spurcities. Sunt
& adiectiua redundantia, vt Inermis, inermus.
Sic enervus, hilarus, imbecillus, effrenis, ex ani-
mis, accliuus, insomnis, gracilis, dijugus, quadri-
jugus: violens, violentus: opulens, opulentus,
& multa in er, vt hic October, hic & hæc
Octobris, & hoc Octobre. Sic acer, alacer, *vide annot. in Arto.*
celer, celebr, campester, equester, pe-
dester, paluster, saluber, silue-
ster, volucer, Septem-
ber, &c.

D

De

OMnia nominis accidentia erant iam explicata, nisi alia declinationum genera restarent, quæ alio nomine, derivata vocantur. Quarum plura sunt genera, sed nos ea tantum persequimur quæ à grammaticis ignorantur, ea sunt diminuta, possessiva, comparata, superlata. Nunc de diminutis & comparatorum derivatione reliqua in constructione prosequemur. Diminutio, inquit Lib. I. c. 6. Fabius, genus tatum detegit quasi dicat; Quoties dubitaueris de genere (nam declinatione non ostendunt diminuta) recurras licet ad diminuta. Nam funis masculinum esse, funiculus ostendit. Cum hæc regula verissima sit, nungist tamen armatus Laurentius Valla, illam euertere conatur. Adducit enim multa diminuta quæ ab origine videantur in genere discordare, illum ego suis exemplis iugulabo. Et omnia in super diminuta sui primigenij significationem conservare ostendam. Pes, dispro vestigio & pro capitis vermiculo capitur, ab utroque significatu fit pediculus, nam peduncululus, & petiolulus barbara sunt: Pedis in recto declinat Nonius. A Cucco fit cucculus, à Cicera, cicercula, non à Cicer, ut ille somniat. Ab auri, pro ipsa cartilagine, teste Cicerone, & Casare,

Casare, auricula. Acicula in usu non est, quam ille ab acu deducit. A terebro, terebellū. Ut à terebra, terebella. Sæpe tamen auctores formate solent diminuta per quandam similitudinem, ut auunculus, quasi parvus avus, auctore Festo, & Paulo Iuriscōsulto, ita murenula pro monili picturato, & musculus pro parte corporis, quæ etiam piscis dicitur. Hispanè Muretillo, quasi parvus mus. Inde Morello. Geniculum pro nodo in herbis. Iugulam pro osse in pectore in modum iugi. Cuniculus quasi parvus cuneus quia terrā perforat. Ranūculus nō est parva rana, sed quod Hispanè dicimus ranāquajo. Nā à rana, ranula fit. Neq; anguila, ab anguis, sed anguiculus. Nec etiam accedo Sosipatro Charisio, qui à glande deducit glandulā, & à pane pastillū, & pristillā à pristino. Nam pristina fit à pristillā. Vulgo habentur diminuta paxillus, taxillus, axilla. Sed magno cū errore teste Cicerone. Nā paxillus integrū est, palus conscissum. Sic talus à taxillo, & ala, ab axilla. Nomina quæ à verbis dicuntur diminuta dici nō debent, ut spectaculū, umbraculū. Sic nouacula, à nouādo: macula à maculādo: baculus & baculum à batūdo, à quibus baccillus, & baccillum. Sic curriculum, amiculū conuenticulū, vehiculum. Ridiculus, Charisius, curriculū à paruo curru deducit, curriculū

Perfecto
Orat.
ducuntur.

Liber Primus

autem à verbo pro spatio ad currendum, aut ipso currendi officio. Nomina in Aster male vocat Valla diminuta per quandam similitudinem. Mihi significant incrementum, cum quadam irrisione. Nam quod Hispani dicimus, Sordazo, Truhanazo, Pinazo, Caluazo, Latine dicitur, Surdaster, parasitaster, pinafter, recaluaster. Neq; obstat: quod Terentius dixit: Parasitaster paruulus. Nam alterum ætatis est, alterum officij. Fallitur item Valla, cum credit diminutis non posse addi diminutionem. Cicero enim dixit, minutis interrogatiunculis. Terent. pisciculos minutos. Plinius: ossicula parua. Cæf. nauiculam paruam. Valer. Max. Cum paruulis filioliis ludens. Cicero de Natura Deorum: Itaque cum pisciculi parui in concham innatauerint. Martialis: Neque munusculum parua, nec minora.

3. Ciuil.

Lib. 5.

De formatione comparatiuorum, & superlatiuorum. Cap. XI.

Substantia, inquit Aristoteles, non recipit Magis, & Minus. Idem agens de Qualitate: Suscipiunt (inquit) qualia magis & minus. Ex his verbis colligimus comparatiua non posse trahi à nominibus substantiuis: unde falluntur qui hæc nomina, senex, iuuenis, ad-

De Partibus Orationis.

27

adolescens, infans, substantiua credunt, cum sint omnino adiectiua. Nec obstat quod Plautus à Pœnis fecit Pœnior: non enim ibi substantiam sed calliditatem voluit significare, quasi dicat callidior: Pœni enim habiti sunt callidissimi, sic qui dixit Neronior à Nerone crudelitatem significauit. Nec à verbis possunt creari comparatiua, quia verbum est veluti forma orationis nec recipit comparisonem, nisi addito aduerbio: vt, currit, magis currit. Nescio igitur quid mouerit aliquos, vt à potior & detero verbis formauerint potior potissimus, & deterior deterimus: cum ad manum essent potis, & deter nomina? Nec à particulis possunt creari: vt, ab exterior, ab ultra vltior. An obscura sunt nomina, unde hæc melius formentur? An obscura sunt superus & inferus: vt mare superum mare inferum? Cetera ager dixit Cato, exter honos Statius, extera regna Virgilius, exteras nationes passim leges: super interque vicinus, Cato. Sæpius aliquando fuit in vsu, unde Cato dixit, teste Prisciano sæpissimam discordiam. Propius antiquum fuit, unde propior, Varro. 7. de lingua Lat. sic ait. alias vt duo prima absint: vt, optimum optius optimum: alias, vt primum & tertium: vt melum melius melissimum. Nec verum est quod aiunt, non posse duci comparatiua

utermorby Lucil.

Veter. occubuit
Priam, citat Priam
ciang.

Vide superius in vnde
et. Lucet.

Liber Primus

ratua à nominibus habentibus vocalem ante
is, vel vs. Nam à tenuis, tenuior, & tenuissimus
trita sunt. Cicer. in Bruto. Assiduissime autem
mecum fuit Dionysius, Suetonius in Galba:
assiduissimivsus. Varro. 2. Rustic. Ita sunt assi-
duiores, Et paulò post: eosque assiduiores fa-
ciant. Plin. libro. 18. Milites strenuissimi ex
agricolis gignuntur. Tacitus libr. 20. Bellum
strenuissimū cuiusque periculo geri. Plin. lib.
7. Epist. Exiguissima legata. Lucetius libr. 4.
Nam nihil egregius quam res est cernere aper-
tas. Pissimus, reprehendit Cicero Philip. 13.
Sed satis est Antonium eo fuisse vsum: utitur
& hoc nomine Curtius lib. 9. Citat præterea
Priscianus ex Catone arduus iter, & arduissi-
mo aditu: ex Pacuvio, egregissima forma: ex
Iuvenali in. 4. egregius coenat: ex M. Catone
industriorem exercitum, ex eodem Catone
vitam innoxiozem: & perpetuus; & perpe-
tuissimo curriculo: ex Lucilio, villicus paulò
strenuor. Notanda etiam sunt: Maturissimus
apud Tacitum, & maturissimus apud Cicero-
nem & Columellam. Ipsissimus, & oculoissi-
mus, & patruissimus apud Plautum. Superla-
tiua in Limus plura ponunt alij: ego tria tantū
reperio, simillimus, facillimus, humillimus: Se-
neca utitur imbecillimus & imbecillissimus
epist. 86. Neutrum probo.

Quid

De partibus Orationis.

28

Quid sit persona in verbis, exploduntur im-
personalia grammaticorum, infiniti
natura ostenditur. Cap. XII.

Verbum est vox particeps numeri per-
sonalis cum tempore. Hec definitio ve-
ra est & perfecta, reliquæ omnes gram-
maticorum ineptæ. Neque etiam Aristot. seu
quisquis ille fuit, qui *περὶ προσωπων* scripsit, apte
distinguit quid esset verbum, Quin ait. Ver-
bum est vox significatiua ad placitum, &c.
Neque enim hæc descriptio attingit causas, sed
effecta & adiuncta atque adeò inserit negatio-
nem quod in definitione ferri nō potest. Sed his
omissis de ijs quæ accidunt verbo disputemus.
Ea vero sunt, Accentus, figura, species, nume-
rus, Persona, tempus, coniugatio. At de quatuor
primis iam dictū est, de reliquis nunc erit dicē-
dum. Personā vocarunt grammatici, quod Gra-
ecis est *πρόσωπον*, aptius verterent faciem, aut
vultū. Nam propriæ terminationes illæ verba
les dicuntur facies. Nomina enim personā nō
habent, sed sunt alicuius personæ verbalis. Et ve-
ro recte enūtiant grammatici: Omnis nominati-
uus est tertiæ personæ, præterquā ego, qd est
primæ: & tu, quod est secundæ. Sed longe fallunt
in eo, quod credūt Petrū, loāne esse personas,
& qd prius est vocāt agētes & patientes psonas

D 4 suppo-

*Infimissimus, et deat-
my non videtur
superl. qd. Tiberius
Venia pro senilis
es deatba accipimus
tur.*

15. d.

q. d. I
out

Liber Primus

suppositum & appositum personæ verbalis; quasi Latine diceretur: hic sunt quatuor personæ, ubi sunt quatuor homines. Quum enim dicimus Petrus videt parietem, Petrus aut paries non sunt personæ, sed videt est persona. Id est facies, cuius suppositum est Petrus, appositum paries. Et cur voces agentem personam, quæ sæpè in recto patiatur etiam in activa voce, ut Petrus accipit plagas, dolet, patitur vulnera. Quid? quod verba ab hac facie, seu persona dicuntur Personalia, aut Impersonalia. Hæc enim facies solis verbis convenit. Quia in re supinè falluntur grammatici: qui quum verba personalia esse dicant, quæ personarum, tempora, & numeros habeant: impersonale nescierunt definire, quum illud omnino deberet esse, quod personis, numeris, & temporibus careret. Quale est: amare, & amari, quod propterea verè dicitur infinitum, quod neque numeros neque personas, neque tempora finiat, nec determinet. Quæ omnia in verbis finitis, ut amabo, docebis, præscripta inveniuntur. Nam quæ insania exagitat grammaticos quum dicunt impersonalia esse, quæ haberent tantum tertias personas, ut accedit, curritur? Sed hoc multis modis falsum est. Nam si in tertijs personis, inquit Cæsar Scaliger, verbum tantum inveniatur, id satis est ad verborum naturam con-

aut adiectivus
21. b.

33. 85. a.

Lib. 5. cap.
100.

De Partibus Orationis.

29

constituendam. Neque enim deest hoc verbis ijs, sed res, quæ ipsis sunt applicanda. Fac tertiam de se loqui, inuenies illico primam passivam personam. Aror ab ingratis. Sic nihil impedimento est quominus verbum Pluit primam personam habere dicamus, si modo loquatur Deus. Hæc ille, Sic decet, aut deest semper in tertijs personis inveniuntur: quia res, quæ decet, & ornat aliam in tertiam verbi personam fertur. Neque enim ego possum decere alium, sed coma, vel vestis decet illum. Quod Hispani dicimus. Esta le bien. Si tamen ego aliquo modo orno regem, & condecoro, cur non dicam ego regem deceo. Quemadmodum de sacerdote quodam Apollinis appositisimè dixit Statius: Si non dedecui tua iussa, tulique prementem. Plato in dialogo de Ente aperte docet, sine nomine & verbo nullam posse consistere orationem. Si igitur ex nomine & verbo debet constare oratio, ut postea docebitur: perperam docent grammatici, verba impersonalia sine supposito inueniri, ut miseret, licet, currit, egetur. Sed longè falluntur qui suppositum aut in verbo latere, aut ibidem in oratione esse non viderunt. Nos impersonalia non reiicimus, sed ea esse quæ vulgus grammaticorum obtrudit; pernegamus. Nam si personale verbum est, quod personarum & nume-

10. Theba. 99. ab.
24. b.

D 5 ros,

Liber Primus

Lib. 1. c. 4.

ros, ac tempora finit & determinat, ut amabam, legissem: impersonale erit, quod omnibus ijs caret, ut amare, legisse, iuxta illud Arist. Contrariorum eadem est disciplina, in ijs enim neque personas, nec numeros, neque tempora poteris assignare. At obijcit Grammaticus in, conuenit, licet, curritur non esse tertias personas, sed aliquid simile tertijs personis. Sed quid mirum, si grammaticus excurrit, quum Quintilianum habeat ignorantiae suae auctorem. Inquit enim: Iam itur in antiquam siluam, nonne propriae cuiusdam rationis est? Nam quod initium eius inuenias? cui simile, Fletur, accipimus; aliter, ut panditur interea domus omnipotentis olympi: aliter, ut totis usque adeo turbatur agris. Hec ille, qui si legisset Aristotelem & Platonem saepe testantes sine nomine vel negationem; in hac salebra non haesisset. Nam itur, iter, & fletur, fletus & turbatur, turbatio id est fit turba, Quid differunt a panditur domus? Sed de hoc latius in principio ellipsos. Et lib. 3. c. 1. Sed rursus insurgunt grammatici asserentes, decet, conuenit, & similia dici posse infinita, quia nec numeros, nec tempora finiant, & determinent. Nam absolute dicitur: Decet nos, decet te, me, illos. Imperite sane illi, qui ex accusatiui transi-

nis

De Partibus Orationis.

30

nisi iudicent verbi naturam, quasi non eadem sit ratio in omnibus verbis. Ut somnus capit me, te, illos. Virtus oblectat vos, me, te, illos. Sic cantare decet nos, me, te, illos, id est cantus. At, quid dicent de temporibus? negabunt ne decet, decebat, decebit: curritur, currebatur, curretur, esse diuersa tempora? Illos igitur omittamus: & vera impersonalia, cum Consensio Romano, credimus esse, amare, amauisse, amare. Nam quemadmodum, amo, amauisse, certa personae numeri, & temporis, esse cernuntur, unde verè vocantur Personalia, & Finita: Sic in amari & amare, neque personas, neque numeros, nec tempora possis definire. Unde merito impersonalia & infinita nuncupantur. Postremo illa differre dicuntur, quae natura differunt, sed amat, decet, amatur, curritur, natura non differunt, quia personas, tempora, ac numeros & nominatiuum pro-supposito habent; Sunt igitur Personalia. Amare vero, & amari, & amauisse, neque personas, neque tempora, neque numeros inuenias. Sic accusatiuum pro supposito habent, qui casus nominatiui maxime aduersatur. Haec igitur proculdubio mera impersonalia.

Modus

Liber Primus

*Modus excluditur à verbis, Enumerantur
verbi finiti tempora: imperandi tem-
pus semper est futurum.*

Cap. XIII.

Lib. 5. cap.
121.

Modus in verbis, quæ species vocatur à Varrone, non attingit verbi naturam, ideo verborum attributum non est. Sed explicatur frequentius per casum sexum, ut, mea sponte, tuo iussu feci. Non raro per aduerbia ut male currit, bene loquitur. Et cum Aristoteles de Modis, seu Modalibus disputat, Contingenter, necessario, per accidens currit sæpè dicit. Viderat hoc Cæsar Scalliger, quum dixit: Modus in verbis non fuit necessarius. Sed quod bene sensit male tenuit, secutus grammaticorum turbam, qui adeo varij sunt in ijs modis constituendis: ut nihil prorsus certi nobis constituerint. Alij vocant modos, alij diuisiones, alij qualitates, alij status. Deinde alij sex modos, alij octo, alij quinque, quidam etiam quatuor tantum, infinitiuo relecto, tenuerunt. Sunt qui addant (deprecatiuum) ut, Musa mihi causas memora. Sunt qui Potentialem: ut non eam? Alij permissiuum, ut profundat, pereat, perdat. Alij promissiuum, ut dabo, faciam. Varronis verba sunt ex lib. 9. Tertia rogandi, ut scribo ne? lego ne? scribis ne?

De Partibus Orationis.

31

Lib. 6.

ne legis ne? Quarta respondendi, ut fingo, pingo, fingis, pingis. Quinta optandi, ut dicerem, facerem. Vides confusionem grammaticorum, qui in modis explicandis nullum modum tenuerunt. Ego certè si modos statuissem, quædam tempora aliter ordinissem. Nam amabam, & amaueram quis non videt ita imperfecta esse tempora, ut subiunctiui voces esse omnino fateare? Nam si dicas: Cicero scribebat carmina: & Cicero scripserat: suspensum habes auditoris animum, donec verbum aliud adiungas, quo sensus absoluitur. Has igitur tenebras abijciamus, quæ tenera puerorum ingenia mire offuscant. Et ut pauca pro exemplo adducam, cuiusmodi erit Liuij. Tunc vero ego nec quicquam Capitolium arcemque seruauerim, si ciuem in seruitute duci videam. Virg. Nec vos arguerim Teucres. Terent. Denique hercle aufugerim potius, quam, Virgil. Attu dictis Albane maneres. Idem, Eadè me ad fata vocasses. Et si ego admonerem aliquem dicens, caue cadas, & responderet, cadam: cuiusmodi diceret esse tempus illud?

Tempora finiti verbi natura tria sunt. Sed differentias vnde decim facimus, duas presentis ut amo, amem: duas imperfecti: ut amabam, amarem: duas perfecti. Ut, amaui, amauerim, duas plusquam perfecti. Ut amaueram amauissem. Tres

Tres futuri; vt amabo, amauero. Ama vel aimato. Illud tamen acriter aduertendum omnia tempora secūda pro futuro posse poni: Quod sigillatim conabor ostendere. Amem, doceā, & similia, iuncta particula quum, presentis habent significationem. Horat. Quum tot sustineas, & tanta negotia solus, in reliquis fere semper futuri. Terent. Purgem me: laterem lauem, atque adeo cum particula quum, aliquando futurum est. Virgil. Quum faciam vitula profrugibus ipse venito. Optando duplex futurum significatur, propinquius vt Martial. Tabescas vtinam Sabelle belle. Idem. Pereat, qui crastina curat. Remotius vt Cicero. Vtinam aliquando dolor populi Romani pariat quod iam diu parturit. Idem Attico. De qua vtinam aliquando tecum loquar. Particula, si, futurum denotat. Terent. Si sumas in illis exercendis plus agas. Idem. Quod si omnes omnia sua consilia conferant, atque huic malo salutem ferant, auxilij nihil afferant.

Amarem docerem passim in futuro repertiuntur quare vno Terentij loco contentus ero quod multorum vicem supplet, in Adelphi. Seni animam primum extinguere ipsi, qui illud produxit scelus: Tum autem Syrum impulsorem Vah, quibus illum lacerarem mox dis-

dis: sublimem medium arripere, & capite primum in terram statuere, vt cerebro dispergat viam: adolescenti ipsi eriperem oculos, posthac precipitem dare: ceteros ruerem, agerem, raperem, tunderem, & prosternerem. Si denique optamus semper futurum innuimus, vt: Vtinam hoc contingeret.

Amauerim, docuerim sapere in futuro leges. Terent. And. ea lege, atque omine vt si te inde eximerim, ego pro te molam. Idem Adelphi. Ne mora sit, si innuerim, quin pugnus continuo in mala hæreat. Idem: Vbi si quid paululum te fugerit, ego perierim. Linius, iussu tuo imperator extra ordinem nunquam pugnauerim, non si certam victoriam videam. Tacitus in Agricola: Ego facilius crediderim naturam margaritis deesse. Columella. Non affirmauerim: Sallust. De ijs haud facile compertum narrauerim. Apud poetas sapius Virgil. Nec vos arguerim Teucris. Tibull. libro. 3. Nec tibi crediderim votis contraria vota. Proper. libro. 3. Sic ego non vllus iam norim in amore tumultus, nec veniat sine te nox vigilanda mihi. Cicero: citius dixerim iactasse se aliquos. Idem: Videor sperare debere, si te viderim. Idem in Lucullo: Illud vero non censuerim, vt eius auctoritate moueare.

Lib. 7.

Lib. 3.

Phil. 1.
9. epist.

Liber Primus

mouere. Terent. Hecyra. Denique Hercule aufugerim potius, quàm videam. Gellius lib. 18. cap. 2. Postrema inquit quæstionum omnium hæc fuit, Scripserim, venerim, legerim, cuius temporis verba sint præteriti, futuri, an vtriusque.

1. Offic. Amauissem, docuissem. Cæsar. 1. Gallico. Nonnulli etiam Cæsari nuntiabant, quum castra moueri, aut signa ferri iussisset; non fore dicto audientes milites. Cicero de Mariis. Si se consulem fecissent, breui tempore, aut viuum, aut mortuum Iugurtham se in potestatem populi R. reducturum: & sub finem lib. At ille ubi ingressus est, confestim gladiū distinxit, iurauit se illum statim interfectorum, nisi iusiurandum sibi dedisset, se patrem missum esse facturum. Horat. Dispeream, nisi submosses omnes. Cicero ad Trebatium: Rescripsi quam gratum mihi esset futurum, si quam plurimum in te studij, officij, liberalitatis contulisset. Virgil. Verum anceps fuerat belli fortuna, fuisset.

In futuro tertio, quod imperatiuum vocat, hæ voces, ama, & amato, non differunt. Nam vulgo putant ama præsentis esse, & amato futuri remotissimi; quasi vero possimus, nisi de futuro, imperare, Lucanus de longissimo tempore dixit: Totum sub Latias leges cum misce-

De partibus Orationibus.

33

ris orbem, In te verte manus, & Propertius vtramque vocem in eodem sensu coniunxit: Aut si es dura nega: Sin es non dura, venito. Virgil. Et potum pastas age Tityre, & inter agendum Occurrere capro (cornu ferit ille) cauto. Idem Georg. Nudus ara, sere nudus, & subdit: Primus humum fodito. Laudato ingentia rura, exiguum colito. Ridiculum igitur fuerit dicere Ama, ama tu luego. Amato amatu despues.

Infinicum verum impersonale tempora personalis explicantur esse, & Fore omnium temporum vt Amare, & Amauisse. Venturum fore. Cap. XIIII.

Infinicum verbum est, quod personas, modos, & tempora non finit, vt amare, amari, amauisse. Ac de personis & numeris iam diximus, de temporibus maior est quæstio de quibus antequàm disputem apponam Consentij Romani præclara verba, cui hanc pulchram doctrinā de veris impersonalibus me fateor debere. Qualitas, inquit, verborum, aut finita est, aut infinita: finita est, quæ notat certam personam, certum numerum, certum tempus, vt lego, scribo. Infinita est, in qua hæc vniuersa confusa sunt, vt, legere. Legere enim &

*Infiniti verbi
Personis.*

*Autra verba
Consentij.*

E ego,

Quare verba dic-
tur infiniti.

ego, & tu, & ille potest. Item legere & vnus & plures dicuntur. Item legere, etiam possum ho-
die, & heri potui, & cras potero. Quoniam er-
go hæc neque personam, neque numerum,
neque certum tempus definiunt, & vbiq; na-
tura simplici eodem modo respondeant, infi-
nita dicuntur. Hæc ille, qui præterquam quod
egregie naturam infiniti, seu impersonalis ver-
bi demōstrat, refellit eorum errorem, qui mo-
dum infinitiūm vocarunt, quum sit merum
verbum. eadem serè Aulus Gellius libro pri-
mo. capit. 7. Qui modus dicendi, inquit, ne-
que in modos, neque in personas, neque in
genera, neque in tempora distrahitur. Sed om-
nia isthæc vna eadem declinatione comple-
ctitur. Vidit etiam hæc Accursius in l. Stipula-
tionum. §. stipulatio. verbo daturum. D. de ver-
bor. obligat. Quia verba, inquit, infiniti modi
etiā ad futurū respiciunt, & ideo dicuntur infi-
nita, quia omne tēpus respiciūt. recte enim di-
citur. Volui legere. Volo legere, volā legere.
Hæc ille recte, nisi modū vocasset. Infinitum.
Nūc accipe testimonia de præterito in tuo illo
præsenti infinitiui Cicero: Eo die nos quoque
multa verba fecimus maximeque visi sumus
senatū cōmouere. Catull. ad Manlium. Quale
ferunt Graij Peneū propter amocnum Siccari
ermulsa pingue palude solū. Mart. lib. 6. Lufus
erat

erat sacre connubia fallere tēdæ, Lufus & im-
meritos exsecuisse mares. Ibidē. Vix tangente
vagos ferro rescare capillos, Doctus, & hirsu-
tas excoluisse genas. Ouid. Sarpē fui mēdax Epist. 2.
pro te mihi, sarpē putauī Alba procellosos ve-
lare ferre Notos. Cicero lib. 4. epist. Vidimus
aliquoties secundā pulcherrime te ferre fortu-
nam, magnamque ex ea re te laudem adipisci:
Fac aliquando intelligam, aduersa quoque te
æquē ferre posse. Exemplū hoc de præterito
est & futuro. Virgil. De cœlo tactas memini
prædicere quercus: Horat. Memini quæ pla-
gosum mihi paruo Orbiliū dictare. Plaut. Epi-
dico: Non meministi me in aurē ad te adferre
natali die? Terent. Forma bona memini me vi-
dere. At dicent aliqui verbū (memini) nō pos-
se iūgi præterito, sed nō sunt audiēdi. Quos sa-
tis arguit Persi. dū ait, nec in bicipite somnia-
se Parnasso memini. Sed ad institutum: Hora-
dictus & Amphio Thebanæ cōditor arcis Sa-
xamouere sono testudinis, & prece blāday Du-
cere quo vellet. Idē: Plorauere suis nō respōde-
re fauorē Speratū meritis. Cæsar: Cognita Cæ. Gallid.
sar causa reperit à Sueuis auxilia missa esse. Ci-
cero pro Archia. Ex hoc esse hunc numero,
quē Patres nostri viderunt diuinum hominē
Africanum. Horat. Fertur Prometheus adde-
re principilimio particulam & insani Leonis
E 2 vim

Lib. 1. 1. *Quoniam etiam fama est, quoniam castro, affertur dare nobis foris linter vasa. Liber Primus*

1. Carm. vim Stomacho apposuisse nostro. Idem: Arabiter pugna posuisse nudo sub pede palmam fertur: & leni recreare vento spatium odoratis humerum capillis. Lvnica. D. sit abul. test. nulle extab. Licet, inquit, postea interierint, com petet bonorum possessio, quia verum fuit tabulas extare, pro extitisse. Exempla de Futuro. Cicero Atti. Cetera spero prolixae esse. Ibidem: Spero etiam in presentia pacem nos habere. Idem Fam. Nec ille intermisit affirmare, sine mora venire. Idem: Mihi scito in dies maiori cura esse dignitatem tuam. Idem. Hi quae se à tanto squalore vnus morte liberari intel ligerent, omnia ei peragere promiserunt. Idem. 1. Tusc. Magna me, inquit Socrates, tenet Iudices bene mihi euenire quod mittat ad mortem. Virg. Aene. Virgil. Neque credere quiui Huc tantum tibi me discessu ferre dolorem. Lib. 1. 1. uius: Sciantque & ita posteris tradant, nullas opes humanas armis Romanis resistere posse. Plin. Adjicit miracula quae indicasse conueniat. Caesar. Si amplius obsidum velit dare pollicentur. Vale. Maximus: Iurauerunt in squalore se esse, quoad imperator ipsorum reuerset futurus. Cato. Ne quid emisse velit in seiente domino, neu quid dominum celauisse velit. Et infra. Chaldaeorum ne quem cõsuluisse velit. Horatius. Ne quis humasse velit

Aiacem

Aiacem Atrida vetas cur? Persius: Verum, nec nocte paratum plorabit, qui me volet incur-
uisse querela. Cicero. Omnes verebatur ni-
mie iracundam futuram fuisse victoriam. Val. Pro Mur.
Maximus. Sed abunde erit ex his duo exem- Lib. 4. c. 3.
pla retulisse. Lucea. Liceat scripsisse: Catonis Lib. 2.
Marcia. Virgi. Magna si pectore posset Ex- 6. Aeneid.
cussisse Deum. Mart. Condere victuras tẽtem Lib. 1. epla
per saecula chartas, Et nomen flammis cri- 108.
puisse meum. Terent. Ante aedeis non fecisse Adelphe
erit melius hic conuiuium. Id est, praestabit nõ
facere ante aedes turbam, aut vociferationem.
Idem Phormio. Cras mane argentum mihi
miles se dare dixit.

Non leuiter aduertendum praecipit gramma-
tici nullum verbum in infinitiuo habere
proprium futurum. Nam lecturum esse, vel
fuisse non proprium futurum dicunt sed per
circumloquutionem. Solum enim dicunt ver-
bum substantiuum habere futurum Fore. Sed
hoc falsum est. Primum enim. Fore non est
a sum, sed a Fuo. Deinde Fore significat om-
nia tempora. vt amare, esse, legere. Ac de ver-
bo esse iam aliqua de praeterito & futuro re-
tulimus exempla, restat vt de Fore in praeteri-
to & praesenti proferamus, quoniam de futu-
ro lis non est. Caesar. Commissum cum equi-
tatu praelium fore videbat. Cicero: Ex qua

E 3 con-

1. Gallie &
1. de Inuol.

conficitur, vt certas animo res teneat auditor, quibus dictis peroratum fore intelligat. Cicero, vt citatur in Valetium: Marius quum à Senatu ex vrbe repulsus esset, ea quæ in eum falso conflata fuerant diluere voluit: Quid ita? quia se sine scelere fore intelligebat. Et rursus: Quanto robore animi is semper extiterit, qui vitam sibi integram fore intelligit difficile dictu est. Lauren. Valla. Contendit duo futura iungi non posse, vt si dicas: Fore venturum, & faciendum fore. In quo dupliciter fallitur. Nā neque fore, futurum est, nec venturum aut faciendum certum aliquod tempus præfiniunt: vt mox dicitur. Imo vero duo futura multo melius coharebunt, quam futurum cum præterito aut præsentis. Quid imo si (amatorus) esset veri futuri nunquā dicere possemus. Amatorus fui, sed semper amaturus ero, pessimeque locutus esset Cicero. Non dubito, quin te legente hās literas, confecta iam res futura sit. Sed agamus testimonijs contra Laurentium: Plaut. Casina: Lepidē dissimulant fore hoc futurum. Cicero Attico: Deinde addis, si quid secus, te ad me fore venturum. Idem pro Milone: Nihil horum, vos visuros fore. Liuius: Aut sub pellibus habendos milites fore. Idem: Eo quoque mittendos fore legatos. Idem: Nam id Cornelie magis familiarē, quam

Lib. 47.
Lib. 6.
Lib. 8.

quām vrbi Romanæ fore erubescendum. Sed vt ad rem. Non negauerim de infiniti temporibus cogi nos aliquando propter inopiam temporum & distinctionis causa, sic distinguere tempora, vt Amare, esse, legere, sint omnino præsentis, & Amauisse, Fuisse, Legisse, præteriti, & Fore futuri. Id contingit sæpe in verbis famæ, aut linguæ, vt aiunt, ferunt, fertur, dicunt, dicitur, affirmo, scribo, & similia. Vt affirmat non solum venire regem, sed venisse iam. Dico esse periculum atque etiam fore: Dixit se dedisse pecunias, & dare, & daturum. Cicero libro. 7. epistolarum: Scripsit ad me Cæsar perhumaniter nondum te sibi satis esse familiarem propter occupationes suas, sed certe fore. Idem libro. 3. Sequitur illud vt te existinare velim mihi magnæ curæ fore, atque esse iam, cæt. Idem libro. 3. de Oratore: in vltima pagina: Quem quidem ego confido omnibus istis laudibus excellentem fore: & Crassus: Fore dicis: Esse iam dico, & tūc iudicaui, cætera. Idem libro. 13. epistolarum. Sperare tamen videor Cæsari collegio nostro fore curæ, & esse, vt habeamus aliquam rem publicam. ibidem: Tua sponte amicum, Lacedæmonijs & esse & fore. Idem pro Balbo in Calce: Tum etiam illud cogita te sic viuere, ac

E 4 vixisse

Liber Primus

Epist. 12, vixisse Cornelium, vt &c. Idem lib. 10. Epist.
Quam & esse iam, & futuram amplissimam
intelligo. Caesar. 3. civil. Pompeij summam
esse, ac fuisse semper voluntatem vt compone-
rentur. Catull. Tibi hæc fuisse, & esse cogni-
tissima, scilicet, ait. In ijs omnibus mihi viden-
tur distincta esse verba. Vt si dicas: laudare, &
extollere: currere, & ridere. Sic esse, & fore.
Nam fore non est à sum (nec fuisse) sed à ver-
bo *Fuo*, quod semper magis inclinat ad futu-
rum tempus sua natura, & hoc magis meam
opinionem confirmat, tempora infinita indi-
scereta esse, nisi aliquid accedat, quò discernan-
tur. Nam me amare intelligis esse singularem.
Nos amare pluralem. Sic Cicero ad Atticum
distinguit duo præsentia personalia, quasi vnū
esset præteritum, alterum præsens, dum in-
quit, cupio, & iam pridem cupio Alexandriā
reliquamque Ægyptum visere. Sed quid si
respōdeam esse aliquas orationes, quæ quum
eisdem verbis enuntientur, sensu tamen di-
stinguantur. Vt si dicas: vir bonus nulla la-
cessitus iniuria ab amicitia recedit: Vir malus
nulla lacessitus iniuria ab amicitia recedit.
Hic significas discedere, illic non discedere.
Sic in exemplis citatis sunt aliqua quæ distin-
guant ea duo tempora, quæ absque illis pro-
miscue poterant apponi. Vt illud. Magnæ
curæ

suare, fore.

*Non dico Amare
& Amari, sed
significare, sed
vnumquodque sua
modo esse diu-
tius.*

Philipp. 2. Omnia hominum et esse minior et futurum scias.

De partibus Orationis.

37

curæ fore, atque esse iam. In reliquum infiniti
verbi tempora confusa sunt; Et à verbo perso-
nali temporis significationem mutuatur. Vt
cupio legere, seu legisse præsentis est. Cupini
legere: seu legisse præteri. Cupiam legere, seu
legisse futuri. In Passiua vero. Amari, legi, au-
diri, sine discrimine omnibus temporibus de-
seruiunt. Vt voluit diligere, vult diligere, cupiet di-
ligere. De Amatum iri, vel ire, postea dicemus.

149. A.

Singula participia omnia tempora ad

Non dicit Amans, et

significare. Cap. XV.

Amaturus, et idem, et

Ualla lib. 1. 21.

non differre, sed suum modo

quod dicit ora, tempora ad

significare.

Participia non dicuntur quod partem ca-
pian à verbo, partem à nomine: sed
quod à verbo partem capiant, quum sint
omnino adiectiua nomina & verbalia.

142. b.

Amans omnium temporum esse potest te-
stis Iustino Martyre in admonitorio ad gen-
tes. Quandoquidem, inquit, hæc syllaba *or*,
id est ens, vel existens non vnum duntaxat,
sed tria innuit tempora, præteritum, præsens,
atque futurum. Sic enim Plato *or*, ad futu-
rum retulit tempus, &c. Cicero. 10. epistol. Et
absui proficiscens in Græciam. Caesar. 1. civil.
Quos ab vrbe discedens Pompeius erat ad
hortatus, id est, quum discederet. Terentius.
Sed post quam amans accessit pretium polli-
cens.

165. b. 179. A.

E 5 cens.

Liber Primus

cens, idest accessit, & pollicitus fuit. Idem. Vltro ad eam venies indicans te amare, idest venies, & indicabis. Cicero Caelio: De provincia decedens quaestorem Coelium preposui provinciae, idest, quum decedere vellem. Plautus. Amphitruo cum vxore modo ex hostibus adueniens voluptatem capit, idest postquam aduenit. Nam in itinere voluptatem cum vxore non capiebat. Terentius. Offendi aduenies qui cum volebam collocatā filiam, idest postquam adueni non in itinere. Plaut. Most. Pater hic me offendet miserum adueniens ebrui, idest quum aduenerit. Ibidem: Satin habes, si aduenientem patrem faciam tuum, non modo ne introeat, verum vt fugiat. Horat. Venies in xuum, idest in futurum. Plinius. Inde eductum ē custodia bibere iussit, illico spirantem, idest qui statim spirauit. Idem. Tum apri inter se dimicant: indurantes attritu arborum collas, idest postquam indurauere. Nam dimicantes non indurant. Plaut. Bacchid. Credo hercle adueniens nomen commutabit mihi, idest quum aduenerit. Cicero Balbo: Non dubito quin telegente has literas confecta iam res futura sit. Virgil. Turnum fugientem hanc terra videbit.

Est vbi hoc participium conatum quendam significat: Aeneid. 6. Agnouit pauitātē & dirā tegerē.

De partibus Orationibus.

38

tegentem supplicia: idest, qui conabatur tegere, nec tegere poterat truncis manibus. Idem 9. Nec nos via fallit euntes, idest si ire conemur, aut quum ibimus. Aeneid. 2. Et terruit Ausler euntes, idest ire conantes.

Amaturus si omnia tēpora non adsignificaret omnibus temporibus nō adiungeretur, quare à verbo personali omnia participia deducunt suā significationē. Vt profecturo tibi dedi literas, profecturo tibi dabo literas. Item venturo Caesare Roma trepidat. Venturo Caesare trepidabit. Venturo Caesare trepidauit. Et sic per omnia tēpora. Itaq; hoc participiū iunctū praesenti, aut futuro serē seruat futuri significationē, vt facturus sum, facturus ero, cū alijs tēporibus variat. Curtius lib. 4. Mazeus, quasi transeuntibus flumē superuenisset, haud dubie oppressus fuit incōpositos in ripa. Cicero pro Milo. Vos visuros fuisse. Idē. 4. epist. Eum magis cōmunem cēsemus in victoria futurū fuisse, quam incertis in rebus fuisse. Idem. 2. de diuin. An tu censeres vllam animum tam delirā futuram fuisse vt somnijs crederet. Idem in Anto. aliā sentētiam se dicturum fuisse. Seneca epist. 19. ingeniosus ille vir fuit, magnum eloquentiae Romanae daturus exemplū nisi enervasset felicitas, idest qui dedisset. Plinius lib. 3. epist. librū, quo nuper optimo Principi gratias egi, mihi

Libor Primus

Lib. 1. cap.
26.

missi exigenti tibi, missurus etiam si nō exegisset, idest quem mississem. Cicero. 4. Philip. Nō sine exitio nostro futurum Antonij reditum fuisse. Idem. 5. de Finib. Ne manum quidem versuras fuisse. Nugatur igitur Valla quum dicit duo futura iungi nō posse. Martial. Mergite me fluctus quum rediturus ero. Cicero. in Rhetor. Demonstraturi erimus. 1. de Oratore. Erit acturus. Ouid. Tu procul absenti cura futurus eris. Idem Meta. Si quis forte Deum doliturus erit. Prop. Et si quid doliturus eris, sim testibus illis.

Lib. 11.
fam.

Lib. 13.

Lib. 2.

Amatus non solius præteriti est, sed omnium. At vero quia omnia verba in or. carent præteritis grammatici inculcarunt pueris hoc participium pro præterito perfectō. Vnde creditum est esse præteritum passiuum. Sed re vera, sum amatus præsentis est; Eram amatus, im. perfecti. Fui amatus, præteriti; Ero amatus, futuri. Nam si semper præteriti esset Latine non diceretur: amatus ero. At Cicero dixit: Ego si cum Antonio loquutus fuero. Idem: quos spe ro breui tempore societate victoriæ tecum copulatos fore. Idem, quibus officijs Atticum adstrinxeris, iisdem metibi obligatum fore. Liuius. Paratos fore. Curt. lib. 4. Hoc quoque acceptum fore Ioui vates respondit. Virgilius Aeneid. 3. Desertas quætere terras Augurij agimur

De Partibus Orationis.

39

1. Th. 2. 200.
1. Th. 73

Lib. 2.

agimur diuū, idest deferendas. Idem. 1. de Cynis: Aut capere, aut captasiam despectare videntur, idest capiendas. Ibidem: Submersaque obrue puppes, idest submergendas. Lucanus lib. 1. Cæsarq; duces & funera regum, idest cædendos. Terent. Andria: Vtinam aut hic surdus, aut hæc muta facta sit, idest fiat. Lucanus. 2. Victis bona spes partibus esto, idest vincendis. Causam vero quare hoc participiū magis videatur perfecti, & præteriti esse temporis videtur assignare Priscianus inueniens. Itaque præteriti quoque perfecti vim habet verbum est, quod ostenditur quando participijs præteriti iunctum officio fungitur præteriti perfecti, per passiuorum declinationem, vel similitum passiuus. Hæc ille. Mihi tamen alia videtur potior ratio. Solet enim contingere passissime, vt narrando præsentibus vtamur pro præterito. Terent. Andria. vbi te non inuenio, ibi ascendo in quendam excelsum locum, circumspicio, nusquam. Ibidem. Funus interim procedit, Sequimur: ad sepulchrum venimus: in ignem posita est: fletur. Idem Phormio. persuasit homini, factum est, ventum est, vincimur. Idem: Ignotum est, tacitum est, creditum est. Hæc omnia præsentis temporis esse ostendunt alia præsentia. Sic illud Valerij Max. Postquam in patriam reuertitur. Cicero

Lib. 4. de
Arch.

Liber Primus

cero ad Luceium, qui tunc denique sibi auelli
speculum iubet, Posteaquam illi percunctan-
ti dictum est, clypeum esse saluum. Et illud tri-
tum. Hic situs est Phaeton. Sed iam omnes
abutuntur hoc participio de præterito cum
verbo est. Sed cum alijs verbis nullius esse tem-
poris ostenditur. Vt: iussus feci, iussus facio,
iussus non faciam. Cicero ad Treb. Quum ille
tardior tibi erit visus, perferto. Ibidem: Gra-
tissimum igitur mihi feceris, si ad eum ultro
venies, ei que pollicitus fueris. Iuuenal. Con-
uerso pollice quemlibet occidunt, id est quum
conuertunt. Caesar. 1. Galli. Nam etsi sine vlllo
periculo legionis delectæ commissum cum
equitatu prælium fore videbat, id est commit-
tendum vel quod possit committi. Plinius li-
bro. 2. Lacus ad margines plenus neque ex-
haustis aquis minuitur, nec infusus augetur.
Idem. Anisum strangulationes vuluæ, si man-
duccetur, sedat. Et mox. Portulaca aliâs mar-
ducata refrigerat intestina, potuisset in vtriusque
parte vti participio vel verbo.

Amandus non semper esse futuri subindi-
cat Valla: Nescio, inquit, an dicendum sit. Ger-
undium esse participium præsentis temporis
more Græcorum. Et infra: Vnde indicatur
Gerundium esse participium præsentis. Idem
sentit Thomas Linacer. Clarius Donatus in
illud

De Partibus Orationis.

40

Illud Terentij: Vix sum apud me, ita animus
commotus est metu, spe, gaudio, mirando hoc
tanto, tam repentino bono: Mirando, inquit,
id est, quum miror: & est participium. Ego au-
tem assero omnium temporum esse posse. Vt
legendis carminibus fuit poeta: legendis car-
minibus est poeta: legendis carminibus erit
poeta. Virgil. voluenda dies en attulit ultro,
id est quæ voluitur Lucret. Plumbæa vero glâs
etiam longo cursu voluenda liquefcit. Teren-
tius. Quod in opere faciendo operæ cõsumis tuæ.
Cicero de Senectute: His enim ipsis legendis
in memoriam redeo mortuorum. Idem. 2. de
diuinatione. Neque vero superstitione tollen-
da religio tollitur. Idem. 4. epistolarum: Gra-
tiam nos quoque inire ab eo defendenda pa-
te arbitrabamur. Iuuenal. Prouida Pompeio
dederat Campania febres optandas, id est:
quas optare debuerat. Cicero: Sed res mul-
tis querelis de repub. interponendis transacta
est. Plinius in Epistolis: Abstiniui à causis
agendis. Lilius in prologo obscure dixit, An-
te conditam condendamve urbem. Quidam
explicant: ante condendam id est paulo an-
tequam conderetur, mihi videtur in ipsa ad-
ificatione, aut fortasse legendum: Ante con-
ditam, condendamve urbem. Quæ vero hic
solent addere grammatici de gerundio
adie-

Liber Primus

adiectiuo, & de gerundiis: mera deliramenta sunt, vide reliqua lib. 3. cap.

De natura & numero prepositionum. Cap. XVI.

Prepositio, etiam si postponatur, non desinit vocari prepositio, ut Cæsar Scaliger videtur innuere, nam si grammaticum ordinem spectes semper præponi debet, ut transstra per, expone per, transstra. Etiam in illis, mecum, tecum, secum.

Porto ex receptis à grammaticis præpositionibus reieci Circiter, prope, propius, proxime, pridie, postridie, procul, secus, vsque, versus, versum. Circiter Kalendas, circiter meridiem, octauam circiter horam, non probant circiter, esse præpositionem. Nam deest, ad, vel in. Cicero Attico lib. 10. Verum hæc in Arpinati ad sextum circiter Idus Maias non desleamus. Prope, aduerbium est, quasi propedibus, accipitur proferre, aut proxime & fuit aliquando nomen Propus, a, um. At clicesæpe legimus: Prope montes consistere. Prope ripam Anienis, &, Prope metum res fuerat. Prope seditionem ventum est. Sed in his omnibus deest, Ad, ut iam dicemus. Quid quod iungitur ablatiuus cum, Ab, ut, Prope à Sicilia,

Coram, circum, circa, & c. præpositam. i. Nota vide Adiectiua

De partibus Orationis.

41

Sicilia: tam prope à muris habemus hostem, Prope ab origine. Prope ab domo detineri. Propius, non solum non est præpositio, sed nec aduerbium quidem. Nam Melius, Peius, Propius, nomina sunt adiectiua, ut diximus cum de accusatio egimus, & in xara. Quare quum legis: propius urbem: propius mortem abest: deest, ad. Cicero Finib. Sed ut ad ea propius Cato accedam. Idem. 1. Natur. deorum. Ad similitudinem enim Deo propius accedebat humana virtus. Idem in Partitionib. Accedere propius ad sensum alicuius. Dicimus etiam: propius ab aliquo loco stare: Stelle aliæ propius à terris, aliæ remotius ab eisdem principijs. Hæc Cicero de Natur. deorum. vbi testis est cur Grammatici non annumerent præpositionibus illud remotius, ut Propius: quum nulla discriminis ratio inter hæc duo inueniri queat. Cur non etiam dicas propius esse præpositionem datiuum, ut in illo Virgilij: propiusq; periclo it metus. Et. 2. Georg. Propius stabulis. Et. 3. Georg. Et faciem tauro propior. Proxime, aduerbium semper est. Neque obstat illud Cicer. Habere exercitum quam proximè hostem. Nec Varronis: Proximè ianuam. Nec Luuij: Proximè morem. Nam idem Cicer. dixit: Proximè accedere ad verum. Et idem (cum ablatiuo) Proximè à Lacy desolo retentum est.

137. b.

146. b.

147. b.

Vide secundum
Dalla lib. 7. 46.

Haec, Cæsar, circiter
Sic loca excedit mihi,
dixit: ut ab eo
circiter triennium.

Ter. And. Amicum
ut habens, prope iam
in vobis locum.

ta est. *Liuius lib. 1.* Is ducit exercitum quam
proxime ad hostem potest. Vbi legitur in
Sallustio; Proxime Carthaginem Numidia
appellatur. *Fronto legit.* Proxima Carthagi-
nem Numidia. Et infra. Proxime Hispaniam
Fronto legit. Proximi Hispanie. *Cicer. pro*
Milone. Proxime ad deos accessit *Clodius*
Lambinus legit proxime deos. Vide in The-
tauro. Quam proxime, & Prope ab. Sed quid
in his moramur, si nomen ipsum proximus
inuenitur cum accusatio. An dices esse prae-
positionem. Proximus a um? *Plaut. Poenulo.*
Proximus te sum. *Cicero Attic. lib. 1.* Proxi-
mus Pompeium sedebam. Alij legunt: Proxi-
mus Pompeio. Sed illa lectio verior. Itaq; dic-
mus Latine. Proximus Pompeio, Pompeium
ad Pompeium, a Pompeio, post Pompeium.
Quidius. Proximus ad dominam, nullo pro-
hibente, sedeto. *Pridie Nonas, Pridie Kalen-
das,* non indicant Pridie esse accusatiui prae-
positionem. Quum legamus apud *Ciceronem*
vsque ad pridie Kalendas: Et apud *Plin.* ad Pri-
die Idus Septembres. Sed in Kalendas & Idus
& Nonas deest ante. Vt sit: pridie ante Non-
as: vbi pridie ablatiuus est a die, quasi dicas
primo die, vel priori die ante Nonas. *Postri-
die ludos Apollinares* dixit *Cicero.* Et *Sueto.*
Postridie nundinas, deest post. *Cicero Teren-*
tia.

tia. Quid cause autem fuerit postridie in-
tellexi, quam a vobis discessi, id est post-
quam, vel: posteaquam. *Procul* urbem di-
xit *Curcius & Liuidus.* Locis procul muros
sunt: quos agendis vineis fuit. Nescio an
alibi reperitur; procul, cum accusatio, sa-
pissime cum ablatiuo. Vt procul in Oceano,
patria, & procul dubio. Exempla non
adferbam, cum praepositione, quia sunt in-
numera, & cunctis in pro, apud. Secus de
cursu aequarum, latius inuicem est. *Semi-*
per autem adferbam, in hisce verbis. *Ne recte*
an sic est facta in hisce verbis. *Quid di-*
*xi*us tibi semper, quam velle. *Quarta* istius
est. *Plautus* ferat illius libris, & in hisce
recte legitur. *Scimus* quid fluit. Vtque nihil
aliud significat, quam amantur, aut persequen-
tamen. Vt sit: laborat, vsque ne valuisse
Vt ferent. *Animus* vsque in hoc, aut totus
quam parte. *Donatus* vltimo laborat, & nihil
explicat. *Quum* legis, vsque *Romanus*, & vs-
que *Roma*, deest semper praepositio. *Catullus*
hanc ad vsque locum. *Quod* sit frequens est,
vt probatione non indegat. *Romanus* vsus,
Schollia, praepositio est, non sum, in quo
sum, quod probant aduersus, & aduersus
sic quo sum. *Cicero* lib. 4. epistola 13.

liam versus.

oquum

F 2

De

Libri Primus
De Adverbiorum natura & differentia.
Capitulum XVII.

Adverbium est dictum, quasi ad verbum, quod sit quasi verborum adiectivum, & modus. Ut: bene currit. Adiungitur tamen alijs partibus, ut bene doctus, valde mane. Semper Deus. Semper lenitas. Formas eius adnumerare ad Grammaticum non pertinet. Pertineret tamen, si fines adverbiorum recenserentur. Ut quum alia finiuntur in *us*: ut punctum, casum, membratim. Alia in *us*: subitus, intus. Alia in *o*: cito, profecto. In *as*: ut alias, cras. In *i*: ubi, ibi. In *e*: bene, pulchre, sane. In *er*: duriter, fortiter: & sic deinceps. Significationes vero adverbiorum enumerare magis Philosophi est, quam Grammatici, quia Grammatici munus non est (teste Varro) vocum significationes indagare, sed earum usum. Propterea nos in arte hac prætermisimus, sed ne hic aliquis fortè ea desideret, utcumque dicentur.

Affirmandi sunt: Certe, nam, quidni? quidem.

Negandi, seu prohibendi: Non, haud, minime, nequaquam.

Loci: Hic, intus, foris, de quibus copiose in arte.

Tempo-

De Partibus Orationis. 43

Temporis: Diu, cras, nuper, dudum.

Quantitatis: Valde, nimis, satis, perquam, impense.

Qualitatis: bene, pulchre, eleganter, nimis.

Comparandi: Magis, nam cetera, ut melius, doctius. Accusativi sunt: in quibus deest *na*, ut saepe monuimus, & in ellipti latet *na*, ut saepe monuimus, & in ellipti latet *na*.

Congregandi: Vnà, pariter, simul, conianctim.

Demonstrandi: En, ecce, quanvis hæc potius sint soni inarticulati.

Vocandi: O, Heus: sed soni potius, quam partes orationis.

Dubitandi, seu, Euentus: Forte, fortasse, forsitan, quanvis hic sint tres dictiones, Fors sit An. Remittendi: vix, sensim. Hortandi: Eia, age, agite, agetum.

Interrogandi: Cur? quare? & si hoc sit, Quare de re.

Iurantis: Hercle, Medius fidius, Aedepol. Escastor, nisi malis nomina appellare.

Ordinis: Deinde, Deinceps, Atvero, Primum, primo: Secundum secundo, nomina sunt ubique.

Numerandi: Semel, bis: deinde, deinceps, centies, cat.

Græci, quas nos vocamus interiectiones, inter adverbia connumerant. Mihi sunt soni

F 3 inarti-

inarticulati, & naturales: ideo inter partes orationis non adnumerantur. Hæc sunt, huiusmodi: Apage! phy! va! papa! vah! o! os dei, heli el, heu. Attagaleß, pth, prob, hahah, ege. Adverbii etiam adnumerantur illa quæ modo ex partibus præpositionum nunc iuxta grammaticorum enumerationem.

De Coniunctione. Cap. XVIII.

Coniunctio non iungit similes casus, ut in præteritis dicitur, sed tantum iungit sententias. Nam quum dici: Ego emi equum centum aureis, & pluri: Sintaxis est. Ego emi equum centum aureis, & ego emi equum præteritis pluri: Petrus & Paulus disputant: id est, Petrus disputat, & Paulus disputat. Coniunctionum officia distinguere, veluti diximus de adverbio, Grammatici munus non est. Nam si ad Grammaticam species omnes sint coniunctiones, id est omnes coniungunt, etiam si videantur distinguere. Nam qui iunxit coniungit, dormit, aut vigilat; quam dormit, & vigilat in sensu multum differt; in grammatica nihil. Eas tamen explicationis maioris causa in classes distribuamus.

Copulantes absolute. Et, quæ nec, neque, atque, quoque, etiam, item, itemque.

Copulantes ex conditione. Quum, tum, si, nisi.

Disiungentes, aut, vel, ve, sine, seu, an, necne, utrum, sed hoc nomen est.

Aduersantes. At, sed, porro, tamen, tametsi, etsi, licet, quanquam, quamvis, autem.

Rationales illatiuæ, siue colligentes, quas ratio præcedit: ergo, igitur, ideo, itaque, quocirca, proinde, quare, quapropter, sed hæc duo nomina potius, quæ de re, propter quæ.

Causales, quando causa sequitur. Nam, namque, enim, enimvero, etenim, quia, quoniam, siquidem, quippe, utpote, propterea quod, quod, ut putant grammatici, sed semper est nomen relatiuum, ubi intelligitur præpositio.

Declarantes: ut, uti, velut, veluti, sicut, sicuti, eum, tanquam.

Sed Grammatico satis est, ut dixi, si res has partes posteriores vocet particulas indeclinabiles: & functus erit officio perfecti Grammatici. Atque hæc de natura sex partium orationis, nunc ad illarum constructiones accedamus.

LIBER SE CVNDVS.

DE CONSTRUCTIONE

Nominum. Cap. I.



Constructionem diximus di-
uidi in concordiam & rectio-
nem: item concordiam tripli-
cem esse; adiectiui & substan-
tiui: Nominis & verbi. Relati-
ui & antecedentis. Substan-
tiuum & adiectiuum numero, & casu tantum
consentiunt, non genere. Nam adiectiua ge-
nus non habent: sed certas terminationes ad
genera: propter quas substantiuorum genus
indagamus. Itaque postquam scieris, cuius ge-
neris sit paries, tunc necessario dices: paries
albus: quia albus, est terminatio ad genera ma-
sculina: restat deinde ut accedat concordia
numeri, & casus. Quod si obijcias, Paries alba
in numero & casu concordant, nec tamen est
perfecta concordia: Respondeo, Concordiam
perfectam esse, sed à te peccatum esse in regu-
la, quæ

De rectione casuum.

45

la, quæ ante concordiam est; quæ iubet termi-
nationem in vs debere necessario masculinis.
Eadem ratio est in concordia nominis, & ver-
bi: diximus enim hanc concordiam ex solo
numero constare. Tu obijcis: ego docet, est
numeri concordia: non tamen congruit om-
nino oratio. Peccatum item à te est in regula
quæ docet omnem nominatiuum esse tertiæ
personæ præter ego, & tu, cætera. Quia igitur
ignorasti, ego esse primæ personæ verbalis,
non adaptasti concordiam, quæ post regu-
lam sequebatur.

Nominatiuus à nulla parte regitur. Duo
recti simul. Cap. II.

EX nomine & verbo tanquam ex mate-
ria & forma (quæ breuissima sit) consti-
tuitur oratio. Id docet Plato in Sophista,
& Aristot. lib. 2. Perihermenias. Porro nomen
cum verbo in solo numero conuenit, ut dixi-
mus, non in persona, ut docent Grammatici. Nā
eā quæ conueniunt, debent in aliquo tertio,
quod sit ambobus comune cōuenire. Sed no-
mina non habent personas, id est facies illas,
quas sola verba gerunt: Non ergo in perso-
na, casu, genere nomina cum verbis cōueniūt.
Sed quum sint omnia, exceptis duobus, tertiæ
personæ

47 b.

Substantiua. 282.

personæ verbalis, semper in illam tertiam personam ferentur; opus tamen est concordia, quia duplex illa persona est, singularis, & pluralis: itaque qui dixit: ego disputat: erravit in regula, qui dixit, Ego disputamus, erravit in concordia, illud enim necessitatis fuit, hoc concordia. Rectus præterea, nunquam regitur: nam in hac oratione, Cato scribit: Cato non regitur à verbo: Nec scribit à Cato. Sed concordia est nominis & verbi, & Cato suppositus est, non persona agens, aut patiens, ut foimiant Grammatici. Nec vlllo alio modo reperitur nominatiuus in latino sermone. Nā in illis: O vir fortis, atque amicus: En Priamus: ecce homo: ve: ecce hominem: querendum verbum est, ut docemus in ellipsi verborum. Duplex nominatiuus non vno modo videtur reperiri in eadem oratione: ut Ego Annibal peto pacem. Sed deest, Ens, vel quifum Annibal. Vide Ens, in Ellipsi. Omne præterea verbum vtrinque nominatiuum vldetur habere. Ut legis inuitus, doceo libens. Sed hic quoque deest Ens: In verbis quibusdampassivis fit reciprocatio: Ut vocor Sanctius: Diceris poeta. Sed hoc est ab

actiuo, Dicunt te poetam.

Geni-

Genitiuus neque Græcè nec Latine à verbo regi potest. Verbs Tolet Latine dicitur.

Das genitiui ab vno eodemq; nomine. Cap. III.

Genitiuus perpetuo significat possessorem, siue actiue, siue passiue capiatnr. Ut amor patris: vulnus Achillis: vnde fit, ut à verbo regi non possit. Nam possessor & res possessa nomina relata sunt (ut vocant Dialectici), quum alterū sine altero nequeat intelligi. Possidere verba significabūt, at possessionem nunquam. Hæc quum ignorarent grammatici, varias species statuerunt verbo: ram quæ genitiuum regerent: quæ peccata sigillatim discutienda sunt.

In verbis pretij, & æstimationis si sit genitiuus, à nomine, non à verbo regitur: ut magni eni, deest pretio: integrum enim erat, eni hoc magni æris pretio. Et quum dico Nihil, vel Pluris te facio, deest æstimationis, vel pretio. Vide Pretium in ellipsi & æris.

In verbis accusandi, & absoluendi manifeste patet genitiui natura: nam deest Ablatiuus Crimine: & ut Barbarè dicitur, Accusò te criminis, ita latine dicitur: Accusò te farti. Vide Crimen.

Miseret,

Vide Non. 741.

196. 4.



*Mura Prisciani
Verba.*

Libor Secundus

Miseret, misereor, tædet, pertædet, pudet, piget, pœnitet, genitium regere videntur. Sed non ita est. Audiamus Priscianum: Hoc, inquit, sciendum, impersonalia quæ accusatiuo simul casui, & genitio copulantur, ut Pudet me tui, similiter Pœnitet, Tædet, Miseret, Accusatiuo quidem significant personam in qua fit passio. Genitio vero illam, ex qua fit actus. Neque est mira huiusmodi ordinatio, quum in eosdē casus resoluitur. Est enim pudet me tui, Pudor habet me tui: Tædet me tui, Tædium habet me tui: Miseret me tui, Misericordia habet me tui: Pœnitet me tui, Pœnitentia habet me tui: Hæc Priscianus præclare, ni vocasset, hæc verba impersonalia (quæ verè actiua sunt) & genitium agentis, qui regitur à nomine quod in verbis latet. Ut: pudor peccati pudet me. Et misericordia pauperis misereor me, id est me tenet. Vide in ellipsi: Nominatiuus cognatus. & lib. 3. cap. 1.

vel deef. 7. Vbi partitiō significatur, genitiuus ab alio nonnō subintellecto pendet: Vt: Quis vestrum? Omnium primus: Romanorum fortior: Græcorum doctissimus. Vide Ellipsin ex numero. Et lib. 3. cap. 10. & 11.

Desine querelarum: Abstine irarum: Integere viarum: Græca sunt in quibus deest præpositio in quæ genitium apud illos regit.

De refectione casuum.

47

regit. Et quum dicis impleo granarium frumenti, si Latine loqueris, significas te impleere granarium, quod sit frumento dicatum. Vt si dicas impleo pateram regis: Sed poetæ aliando Græcos imitantur. Vnde Virgilius: implentur veteris Bacchi. Græci dicunt *πληροῦν* id est, impleo pateram de vino, vel si verbum verbo reddas, de vini. Nec tibi mira videatur huiusmodi constructio: Nam antiqui Latini verbum ex verbo reddentes genitio addebant præpositionem. Vitruvius lib. 1. cap. 2. Quantitas autem est modulorum ex ipsius operis sumptio. Ibidem cap. 4. Aquatiles autem piscium nature, quod temperata sunt à calido: plurimumque ex aeris, & terrenis sunt compositæ. Ibidem cap. 8. Quum ergo his rationibus erit salubritatis in incensum collocandorum explicatio. Et lib. 3. cap. 2. Præterea si ex imbrium aquarum vis occupaverit. Et lib. 9. cap. ult. Descriptioque ex duodecim celestium signorum sit figurata. Hæc testimonia Vitruvii aliqui conati sunt emendare nescientes ad Græcam formam esse dicta. Sed in antiquis manuscriptis ita, ut citavi, leguntur. Hinc illud antiquum: in præsentiarum. Nec hæc, ut imitere afferuntur, sed ut intelligas, quoties genitiuus videtur adherere verbis, vel etiam adiectiuis nominibus, esse Græcam

*lic. lib. 9. epist. 18.
possessum dixit.
o Nam denarium
implere.*

*lic. lib. 9. epist. 20.
Nec iam ex aqua
tantum habemus,
ut cet. mal. alij.
aeris, alij. aeris.*

71. A.
229. A.

166. B.

86. A.

168. B.

229. A.

144.

279. A.

179. b.

189. B.

Græcam phrasim eamque figuratam. Hinc illud Horatii: Desine mollium tandem querellarum. Idem: Abstinet, dixit, irarum calidæque fixæ, quod Homericum est. Virgilius: Nec veterum memini laborum. Idem: Iustitiæ ne prius mites, bellis laborum. Plaut. Rudent. Ut me iam omnium laborum lenas. Idem Stichus: Hæcros vix mites, foror, saturant. Idem Cistellaria: Paternum feruum sui participat consilij. Ovid. Succellorumque Mineræ indoluit. Horat. Edithorbi miror purgatum te illius. Tacitus: Victores oratores Grammaticæ, Musicæ, & Gymnasticæ imbuebantur. Vide dea Hellenismo, & in Ellipsi. Causa, id est, proloquio. Quid est etiam in genitiuis Græcorum, si pif. sine adverbium. Idem, id est, causa vel genit. Vide Causa in Ellipsi. Idem, id est, causa vel genit. In verbis memorie (id est, genitiuis utitur) aut est eadem phrasim Græcorum, aut nomen verbi suppleendum est. Ut mensura tuorum consiliorum & supple. mentionem. venit in mentem illius diei: sup. mentio vel recordatio. Vbi etiam qui dicunt esse aut pro fin. & illius diei dicant esse pro illo diei, quos variorum videt Vallalibro. 1. cap. 5. Cicero: Quam in animo habere nauigandi, scilicet, propositum.

tum, teste eodem Vallo. Et Linacro libro. 6. Vide in Ellipsi, Mentio. Idem, id est, causa vel genit. Potiri rerum. Vide in Ellipsi Imperium, contra Vallam lib. 3. cap. 34. Idem, id est, causa vel genit. Natus Romæ: Aegypti educatus: & similia: deest verbus: vel locus: vel provincia: vide Verbs. Idem, id est, causa vel genit. Non est tui muneris: non est moris: Regis est gubernare. Vide Officiū, vel Negotium. Sagit rerum suarum dixit Teren. Horat. Unde Grammatici putant sagit agere genitium, quum sit agere satis rerum suarum. Plaut. Bacch. scen. Petulans. Nunc agitas te sat tuarum rerum. Idem, id est, causa vel genit. Pendeo animi: Discretio animi: Desipio mentis: Felix animi: Impotens letitiae: Integer vitæ: Sceleris purus: Lassus maris, & viarum, militiæque: Græca omnino sunt, & figurata. Vide Mens in Ellipsi & Hellenismo. Idem, id est, causa vel genit. Eo ad Mineram, scilicet, Aidem: Tullius Ciceronis, scilicet, filius: Catonis Martia, scilicet, vxor: Castra aberant bidui, scilicet, itinere, vel via: Huius vidi Byrchiam, scilicet, feruum. Secundarum, tertia, umque Partiphilus, scilicet, actor. Vide Ellipsin. Idem, id est, causa vel genit. Sunt qui dicant non posse dici, verbi Toleti, Arbor mori, Flumē Tagi, quia nomē generale cū speciali in eodē casu debeat sollocari. Ut Urbem

199. b.

189. B.

209. A.

179. A.

279. A.

Vrbem Romam, Flumen Tagus, Arbor Mo-
rus, Quod, vt non negauerim, ita & illud affir-
mandum est. Nam si dicimus Vrbis Spartha-
na, inquit Scaliger, cur nō dicemus vrbis Spar-
tha? Sed quod attinet ad nomina vrbium, Vi-
de vrbis in Ellipsi. De cæteris accipe testimo-
nia: Virg. Demessum florem violæ, & hyacin-
thi dixit. Hora. in Epodo, Aut herba lapathi
prata amantis. Plinius: Herba pulegij. Cicero
pro Flacco: Qui arborem fici nunquam vidis-
set. Virg. Flumen Hymelæ. Sueton. Caligula:
Sed quum ad visendum nemus, sinmenque
Clyptumni Meuaniam proceßisset: Horat.
Denique quatenus excindi vitium iræ, cæte-
ra item nequeunt. Plinius: Arbor palmæ. Idē,
Arbor mori. Columella libro. 6. in serobem
fici arbusculam deponito. Ibidem: Tunc arbo-
rem fici detruncat. Cicero. 5. epist. Ne vitium
arrogantiæ subsequatur. Idem pro Murena:
Alij sego te virtutibus, continentia, gravita-
tis, iustitiæ, fidei, cæteris omnibus, consulata
& omni honore semper dignissimum iudica-
ui. Quem locum, huius regule ignoratiōe
conatur emendare Lambinus. Fallo item cita-
tur à Grammaticis: in mensem Ianuarij: Hoc
enim Latine non dicitur. Vide Mensis in
Ellipsi.

Duos genitivos ab vno eodemque nomi-
ne

nepelēre aliquando animaduerti, Cicero in
Pisonem: lam ne sentis bellua, quæ sit homi-
num querela frontistua? Idem ad Plancum:
Consules designatus maxima orbitate reip.
viorum talium. Idem pro Cornelio Balbo:
Habetis summorum hominum interpretatio
nemiuris ac fœderum. Cæsar. 1. ciuili. Omnium
temporum iniurias inimicorum in se comme-
morat. Ibidem: cuius rei magnam partem lau-
dis ac æstimationis ad Libonem peruenturā.
Valer. Max. de Cyro: Cuius ortus ad impe-
rium totius Asiæ expectantis maternus apus
Assyages duos prænuntios somni frustra di-
scutere tentauit. Cicero. 1. Catil. Exhaustitur
ex vrbe tuorum comitum magna & pernicio-
sa sentinare ip. Auctor ad Herennium: Me-
moria est firma animi rerum & verborum di-
spõsitionis perceptio. Sed frequentius alter ge-
nitiuorum in possessiuum conuertitur. Ve-
mea doctrina præceptoris. Et Fructibus Sici-
lis Agrippæ.

Datiuus nunquā regitur, nec in actiua, nec
in passiua: & vbiq; adquisitionē signifi-
cat. Nunquam est rei agētis. Cap. 1111.

Dormio tibi: Tibi seruiō: Do tibi pecu-
nias tibi emitur liber: Nihil differunt,
si datiui naturam spectes: vbiq; enim
signi-

*Lucret. 1. 4. Sat.
Sed quod reuerentia
sequi proponamus
suavi.*

Datiui duo: -

Quarta formata est, etiam, etiam, etiam.

Liber Secundus

significatur acquisitio. Ut surripuit mihi nummos: & lac subducitur agnis. Nam datiuus ultimum finem significat. Quare iam composita & structa orationi potest accedere. Domus constat ex materia (ut lapidibus & lignis) producitur ab artifice (quae causa efficiens est) habet formam (qua distinguitur a rebus alijs.) Quum igitur constructa & perfecta est: tunc quaerimus, cui negotio, vel domino sit accommodanda. Sic datiuus constructa, atque perfecta orationi per modum acquisitionis superuenit. Nulla igitur erit oratio, cui per modum acquisitionis datiuus adiungi non possit. Ut tibi doceo: Tibi solitamas. Cur enim in his orationibus: Filius mihi peccat: non omnibus dormio: fateris esse acquisitionem; Et in illis, do tibi pecunias non fratri, a verbo dicis regi datiuum? Intelligendum igitur nullam esse orationem, aut verbum ullum, cui datiuus non possit accommodari: dum tamen hoc intelligatur aliud esse: Amo me: aliud Amo mihi. Aliud doceo vos: aliud doceo vobis. Vnde iam mirari desinamus huiusmodi phrasas cum datiuo. Terent. Adelph. Ut vobis deceat: Cornelius Fronto de exemplis eloquutionum citat Salustium in. 1. histor. Locum editiorem, quam victoribus decebat, capit. Plaut. Amphitryo: Nostro

Deceat tibi.

De rectione casuum.

59

Nostro generi non decet. Hispane. Para quis nosotros somos. Idem Bacchid. Huic decet. Idem Asinaria: Ut me, teque maxime, atque ingenio nostro decuit. Vides hic datiuum & accusatiuum, sed diuersa significatione. Cetero de Oratore, quando quidem id deceat prudentiae tuae. Terent. Adelph. Imo Heret ita nobis decet. Ibidem. Ut vobis deceat. Graece *ὅπως γένοιτο*. Gellius libro. 8. Adolescens praefatur elatius, quam aetati eius decebat. Idem libro. 7. Eocimnis solis vestem longe lateque diffusam indecere existimauerunt. Tacitus: decet nobis terram. Terentius: Si hoc fratri celetur. Plaut. Amphitryo. Homini seruo suos domitios habere oportet oculos, & manus: Cicero. 1. Catilin. Nihil agis, nihil moliris, quod mihi lateret valeat in tempore. Quod non intelligens Lambinus conatur emendare. Lucanus libro. 1. Tu mihi causa late. Cicero. 1. Catilina. Ut tibi ad forum Aurelium praetor larentur armati. Virgilius. Haec eadem matriguetur, generique manebunt. Idem, & Manco. Tibi poena manet. Cicero. 1. Philipp. Cuius quidem tibi fratrem, sicut Cato Caelionis manet: Catullus: Seelestatene, quae tibi manet vita. Caesar. 3. Gallic. Quum telam nostris deficerent. Gellius libro. 1. 1. capite. 29. Defecto.

Vide Lambin. in Plaut. 49.

Deceat

Deceat

Celo.

Oportet.

Later.

Quidam

Prætor.

Manco.

Defecto.



Ter. Præm.

Adfrascatorum adbeam circula qui in hisce orit.

Liber Secundus

Adituo.

Refert.

Interest.

Præstat.

Preco.

Misero.

Aufcro.

Eriplo.

Labco.

Ut messem hanc nobis adiuuent. Plaut. Bacchidibus: Quum nihilo pluris ea res referat sibi. Idem Pseudolo. Nam quanti refert ei, nec recte dicere, qui nihil recte facit. Horatius Sartyra. 1. vel dic quid referat intra naturæ finem viventi. Plinius lib. 18. Acino plurimum refert, si contingat crescente luna vindemiare. Tertull. Interest homini Deo cedere. Sed mihi videtur hic deesse literulam, & legendum hominis. Ut in illo Plinij cap. 1. Nec interest hominis. Terent. Eunuch. Homini homo quid præstat. Plaut. Afinaria. Pergin precari possino? Seneca de vita beata. Huic succurro, huic misero. Idem Controuers. Misereri debent omnes mei. Et ego misero tibi puella. Vnde in sacris. Miserere mihi Domine: Et misere nobis. Plautus Aulularia: Nihil equidem tibi abstuli. Ibidem. At quod tibi abstuleram cedo. Ambiguitas est in datiuo, nam primo loco tibi idest à te, in secundo manifesta est acquisitio. Catull. Eripite hanc pestem, perniciemque mihi. Doctiores quidam negant posse dici tibi, qui si hæc intelligerent Corneho Tacito assentirentur, quum dixit lib. 13. Vbi Britannico iussit exurgeret.

Væ victis, Hei mihi: etiam sunt datiuus acquisitionis, & particula væ est suppositum verbi subintellecti. Syntaxis est, Væ victis est. Hei

De rectione casuum.

51

Hei mihi erit. Vide ellipsim verborum.

Sunt ruri. Natus Carthagini datiuos esse somniant grammatici, quum sint sexti casus, ut dicemus in sexto casu.

Vehementer errant grammatici, quum datiuum in passiva voce, esse rei agentis inculcant: ut Deus amatur mihi, idest à me, quem errorem suo loco, quum de passiuo agemus exagitabimus.

Duo datiuus sæpe simul reperiuntur: sed neuter à verbo regitur, imò vterque suo modo significat acquisitionem: ut. Hoc erit tibi cura: Datur tibi hoc vitio. Plaut. Nucleum amisi, reliquit mihi pignori putamina.

Accusatiuus multis modis à præpositione pendet. Eo in Romam, in rus. Exclamatio postulat verbum. Exploditur grammaticorum Synecdoche. Duo accusatiui ab eodem verbo non reguntur. Cap. V.

Accusatiuus (nisi sit infiniti verbi suppositum, ut: me amari: aut actiuorum appositum, ut: ama litteras) semper à præpositione pendet. Ut vixit annos centum: latus pedes viginti: eo Romam: niger oculos.

Tempus continuum & mensuram præci-
piunt debere collocari in accusatio sine præ-
positione. Ut studui decem annos: pendet li-
bra triginta. Hoc falsum est, virtute enim
præpositionis subintellecta ponitur ille accu-
satiuus, & non ex vi temporis. Dicimus enim
commoda nihil ibi in decem menses, aut
intra quinque dies. Dicimus item: Vixit an-
nos centum, & per annos centum. Et ante an-
nos centum, & centum annis. Denique ratio-
ne præpositionis subintellecta, aut appositio
utris accusatio vel ablatiuo. Cicero sapienti-
medicis: aliquot per annos: per eos dies: per
decem menses. Linius. Obsidio vix in paucos
dies tolerabilis. Horat. Quod & in hunc annu
viuat & plures. Plinius lib. 15. Agui certiorum
ante diem scitote decerptum Carthagine. Sue-
tonius; Sed in reliquum anni tempus curia
abstinuit. In illis pridie Compitalia: pridie
ludos, Erasmus & alij docti fatentur deesse
præpositionem.

209. Lib. 11. c. 5.

Quintilianus solocisimum putat esse si quis
dicat. Veni de Sufis in Alexandriam. Sed
decipitur, decepitque gregem Grammati-
corum. Nam ausim sancte deierare nescire
me, plura ne testimonia inuenerim cum præ-
positione, an secus. Inclinat tamen animus,
ut plura cum præpositione legerim: e quibus
aliqua

aliqua proponam, nam omnia esset infinitum.
Ac primo hanc meam opinionem fa-
tis confirmant Græci oratores, qui ferè sem-
per nominibus locorum addunt præpositio-
nes. Poetæ vero suo iure utuntur, qui nunc
apponunt, nunc detrahunt. August. Cæsar Cap. 86.
teste Suetonio semper dictionibus præposi-
tiones addebat, quia genus dicendi apertum
amabat, & ambiguitatem fugiebat. Sed no-
stri Grammatici aduerbialiter dici putarunt,
eo Romam, venio Roma. O Crassam igno-
rantiam! an ne quum Græci dicunt *πρὸς Ἀθήνας*,
ἐς Ἀθήνας, Latini Nos tuas Athenas, Græcis
accusatiuus erit, Latinis aduerbium? Simi-
liter *πρὸς τὴν ἑσπέρην*, id est, nauiget
Anticyras. Et sexcenta huiusmodi. Sed si
essent aduerbia quomodo reciperent adie-
ctiuæ femininæ? Quid. Atque aliquis do-
ctasiam nunc eat, inquit, Athenas. Sed quia
illi rationibus parum habent fidei testis
monij agamus. Cicero Attico libro sexto.
in Pyreæa cum venissem. Idem libro septi-
mo. Enauiegressum in Pyreæum. Idem ibi
dem. Multa disputat de Pyreæo & præ-
positione In, quæ ipse non obseruat, ut idem
satis indicat ad Atticum libro tertio. Quod
à Bibone subito discessimus. Idem: nisi
cum ab Epheso ante aliquando profectum.

Liber Secundus

Idem. Nec me in Arpinum hoc tempore ab-
dam. Idem. Is ad Messanam venturum esse
dicebatur. Idem: de illius ab Alexandria dis-
cessu, & libro. 8. à Brundisio absum propius.
Ibidem: ne citius ad Brundisium, quam opus
sit, accesserit. Ibidem. Dum certum nobis ab
Efferia de eo quod audieram referretur. Idē
Familiar. Tercio die abste ad Aliciam accessē
ramus. Ibidem: ab Epidauo nani aduectus &
ab Athenis proficisci. Ibidē. Ipse iter ad Muti-
nam dirigerem. Ibidem. Fugisse à Mutina vi-
deretur. Ibidem: exclusi enim ab Antiochia.
Ibidem: Nunciatum esse quatruidi iter à Lao-
dicea abfuisse: Idem, Antonij reditus à Brun-
disio. Idem. 3. Verrina: Hoc ille navigio ad
omnes populi Romani hostes vsque. Ab Dia-
no, quod in Hispania est, ad Sinopem, quæ
in Ponto est, nauigauerunt. Idem de Sene-
cute: Miles profectus sum ad Capuam quin-
to anno post à Tarento. quæstor. Vbi notat
Erasinus proprijs nominibus additam præpo-
sitionem, sed notant grammaticæ contra no-
stram hanc doctrinam, aliud esse eo Romam,
aliud eo ad Romam. Nam eo Romam, signi-
ficari aiunt ipsam urbem: & eo ad Romam,
loca propinqua Romæ. Delirat igitur Liuius,
qui libro. 5. sæpè dicit Veios, & ad Veios eo-
dem sensu. Et in hoc loco de senectute: profe-
ctus

De rectione casuum.

53

ctus sum ad Tarentum quæstor, non desig-
nat loca circa Tarētum. Cæsar. 3. Ciuii: Prius
Cassius ad Messanam nauibus euocauit. Si ex
Tito Liuiio testimonia vellem congerere, nun-
quam finis esset. Curtius lib. 4. Iam peruene-
rat ad Arbelam, vicum nobilem sua clade sa-
cturus. Plautus Pseudolo: Quin iam quidem
illam in Sycionem ex vrbe abduxit modo.
Idem Epidico, quando hinc iturus est ipse in
Seleuciam. Idem Menechmis. Geminus qui
Syraculis habet, hodie in Epidamnū mi-
grauit. Idem Bacch. Nam vt in Ephesum hinc
abij, ex Epheso huc ad sodales litteras misi.
Ibidem. Ibo in Piræum. Idem Pseudolo. Il-
lam in Sycionem ex vrbe abduxit modo. Ibi-
dem, ex Sycione huc peruenisti. Terent. En-
nucho. Hæc aliquot adolescentuli coijmus in
Piræum. Propertius lib. 3. Magnum iter ad
doctas proficisci cogor Athenas. Marti. Ty-
bur in Herculeū migravit nigra Lycoris. His
addē multa prouerbia, Vt. Nauiges in Masi-
liam, & E Masilia venisti.

Addunt ineptiæ suæ nomina provincia-
rum non posse poni sine præpositione. Poe-
ticum enim esse Italiam veni. Hæc refellun-
tur in ellipsi præpositionum. Rus & domus
admittunt præpositionem in utroque nume-
ro. Vide ellipsim præp.

G 5 O curas

O curas hominum: En quatuor aras: Ecce hominem: deest verbum aliquod. Ellipsis verborum in Audio, vel Narro, vel Aspicio.

Tractus membra: cetera Graius: albus dentes: ad ineptissimam quandam synecdochen referunt Grammatici, quum Græca sint: & ad Ellipsin referantur: deest enim *κάρδ*, ut in Ellipsi præpositionum.

Duos accusatiuos diuersæ rei verbum regere non potest, quia efficiens vnum duas simul res efficere æquè non potest. Nec enim dicis: Amo patrem literas, sed amo patrem, & amo literas. Neque Philosophi concedent duo prædicata de vno subiecto dici. At rursus Grammatici dicunt hanc esse constructionem vehementissimam. Habent enim illi tres constructiones: Vehementes, vehementiores, & vehementissimas, sed eos vehementissimè in finem dicamus. Et nostrum propositum urgeamus. Illi pauca verba constituerunt, quæ duos accusatiuos regerent. Ut docco, moneo, posco. Sed inter hæc aliqua, quæ nunquam duos accusatiuos agnouerunt. Qualia sunt Dedoceo, Postulo, Peto, Induo, Exuo, Cingo, Calceo, Excalcio. At, inquiunt, satis est, si hæc verba in passiuum cum accusatio reperiantur. Ut: Accingitur enses: Induitur lorica: Postulatur pecunias: O debilem rationem. Cur igitur

Virg. 11. Æn. 62. — *quas ipsa deus sibi dicit Catruilla Nestor*
Idem. 12. Æn. 23. *Pilumno quas ipsa datus dedit Onthia*

istò pacto non addis tuæ quartæ speciei innumera alia verba, quæ hos accusatiuos accipere in passiuum possunt: ut Dido vultum sermone mouetur: & Dido expleti mentem nequit. Et: Caupitur attonitos sensus: Sed hæc latius in Ellipsi præpositionum Græcarum disputabuntur.

Vocatiuus nunquam regitur. Defenditur Plinius à calumnia Laurentij.

Cap. VI.

Vocatiuus non est secundæ personæ, (ut aiunt Grammatici) sed res aliqua cum qua sermonem communicamus. Nam ut artifex perfecto opere, vocat homines spectatum: sic qui composuit orationem auditorem vocat auditum. Vnde non potest hic casus regi, quia tota composita oratio ad vocatiuum dirigitur. Si dicas regi ab aduerbio O, quia hæc particula sæpè coniungitur vocatiuo, Concedā sæpè coniungi, at nō semper. Imo vero alicubi nec apponitur, nec apponi potest, ut in Hisp. idiomate aperte ostenditur. Nā quum quis seruos suos in clamat: *moços, pajes, criados* illi respondēt: *Señor: ibi nō pōt. suppleri O, quid quod sæpè inuenias, O sine vocatiuo, Virg. O vbi cāpi, Sperchiusq.* O qui

Horat. purgo bilem.

227. a.

227. a.

Lib. Secundus

Lib. 9. de
causa

Quid sit casus
casus, nigrum.

O qui me gelidis in motibus Aemissat. Sed particula. O, nihil aliud est, quam signum letitiae, vel doloris, vel exclamationis. Et vero vocativum à verbo non regi aperte indicat vox passiva, quum huiusmodi orationem vertis: Petre doce illum: ille Petre doceatur à te. Indicat quoque nomen adiectivum, quum post verbum imperandi additur, ut discipulo esto bonus; Mart. Esto Naucle sollicitus. Idem apertius: Esto tu Caesar amicus. Quid, i. Tristium: Vade, sed incultus. Denique adverbia, nisi pro nomine sumantur, casum regere non possunt, ut docet Caesar Scaliger.

Nunc exoritur questio, si ne dicendum, veni puer dicende doctus; an dicende docte: Vtriusque loquutionis accipe testimonia: Per vocativum loquutus est Horatius: Age dic latinum Barbite carmen, Lesbio primum modulante clui. Idem: Invisite mortalis Dea nate puer Thetide. Ovid. 2. trist. O princeps parce viribus vsc tuis. Propertius: Lectule delicijs fecte beate meis. Martial. lib. 4. Libelle inuersa pueris arde charta. Ovid. 3. amorum: Amnis arundinibus limosas oblite ripas siste parumper aquas. Tibullus lib. 4. Iam nimium Messala mei studiose quiescas, non tempestiva sepe propinque vix. Virgil. Aeneid. 10. O dolor atque decus magnū rediture parenti. Persius.

De rectione casuum.

55

Persius. Stemmata quod Tusco ramum, millesime ducis, Censoremque tuum vel quod trabeate salutas, quo in loco nugantur interpretes cum sua antiptosi. Idem. Audaci quicumque es afflate Cratino. Tibullus ad Bacchum. Huc venias hodierni tibi dum thuris honorem. Albinoua. in Mecenatis obitum: Impiger Alcide multo defuncte labore, te inemorant curas sic posuisse tuas. Plaut. Curcul. Haud male meditate male loquutus es. Ausonius: distentas interne vias mirere domorum. Exempla de vocativo & recto: Statius. 7. Theb. Haud vetito nudus iaciture sepulcro. Propertius libro. 2. Tu criminis auctor, Nutritus duro Romule lacte lupæ. Idem lib. 3. el. 3. Nudus ab inferna stulte vehere rate. Ovid. Epistol. Surge age Belido de tot modo fratribus vnus. Virgil. Nate mea vires mea magna potentia solus. Martialis libro. 6. Nile iussus cedere Brumæ Mittere tuas messes. Idem lib. 7. Secretusque tua mule lauaris aqua. Virgil. 10. Aeneid. Dardania stratus dextra miserande iaceres. Plinius autem lib. 7. cap. 30. Salutans Cicronem vtrumque casum miscuit, his verbis. Salve primus omnium parens patriæ appellate. Primus in toga triumphum, linguaeque lauream merite. Quod imperitissimi me carpit Laurentius Valla. Nam et si contra leges

leges Grammaticorum videretur dictum, græcè tamen defendi poterat. Sic enim illi loquuntur teste Budæo in commentarijs: Suenelius ad Aurelium *ὁ μὲν γὰρ ἐν παρρησίᾳ οὐκ ἔφη, οὐδὲν δὲ δεινὸν οὐδὲν δὲ δεινὸν* id est, Oeximie solus, vel inter paucos tu solus iustus vocande. Sed Valla in illo loco non putat latine dici: Tace tu imperite homo, sed imperite, quod non dixisset si in hæc, quæ retuli, testimonij incidisset. Dicimus itaque recte: Defende me amice mi: Et defende me amicus meus. Sed diverso sensu & Syntaxi. Nam in hoc posteriore sunt veluti duæ Orationes, & deest *ἐν* s, vel *Qui* s. Vide *ἐν* in ellipsi. Vnde falluntur qui in sacris litteris putant nomen Deus facere vocatiuum Deus, quum legunt; Deus Deus meus respice in me, quum rectus sit, & legamus apud Prudentium *Dee* in vocatiuo.

Sextus casus in vniuersum à præpositione pendet. Ablatiuus absolutus reijcitur. *Se Consule orabat Cicero Latinum, Sextus casus tertius in E, vel I. Cap. V I I.*

Sextus casus proprium nomen non habet, neque enim semper significat ablatiuenem, ut inde ablatiuus dicatur. Priscianus

nus comparatiuum casum nominat, quia in sola comparatione (ut ipse putat) à præpositione non regitur, sed ex comparatiui natura. Nos sextum casum appellemus, aut casum præpositionis, quia semper à præpositione regitur. Ut sigillatim exponemus.

In cōparatione ut doctior omnibus, deest Præ. vide ellipsim.

In illis formis: Dicitur opinione: Calceus maior pede: potius videtur deesse Pro, quam Præ, nam solet addi sæpè Pro, aut Quam pro. Ut sit Syntaxis. Maior est calceus propede, vel quàm pro pede. Lulius lib. 2 5. Maior quàm pro numero omnium editur pugna. Ellipsis præpositionis.

De instrumenti, pretij, modi, & verborum cōpie & inopie præpositionib⁹, vide Ellipsim.

In ablatiuo quem falso absolutum vocant, valde sunt allucinati grammatici. Sed illis danda venia est, hoc enim altioris est considerationis, quam quo possit ingenium grammaticorum ascendere. Ellipsis præp.

Præcipiunt grammatici in hoc ablatiuo quæ vocat absolutum cauendum esse, ne dū ille orationes sint eiusdē suppositi: negat enim dici latine: *Se Cōsule orabat Cicero.* Sed ratio stat contra. Nā si subintelligit semper spositio, cum nō dicā: Sub me præceptore discā: ut dicit. Paulo præce

*Plauti, lib. 11. Sic ad instar solis, qui exortitur, et non moritur
et subito repente velis, reducere.*
Liber Secundus

*et lib. 7. Meque
prohinc permissu
ga consilium, per
pena non tantum
pedibus venam et
toto proinde corpore
propono, deus hinc
ut muto me camp
sub palentibus.*

praeceptore discam? Ovidius de Narcisso:
Lacrymas quoque saepe notavi me lacrymate
tuas, & lib. 2. Amorum: Me duce adhuc vo-
ti finem, me milite veni. Idem. 2. Fastor. Hic
castas duce se iubet esse maritas. Luca. lib. 5.
Et latos fecit se Consule fastos. Idem libro. 6.
seque arma tenente, ac nondum strato Mag-
num vicisse negavit. Claudianus, Illicitas Co-
sul poenas se Consule soluet. Plaut. Bacchi-
dib. Nec equidem illam me viuo corrumpi
sinam. Idem Aulularia: In meis aedibus me
absente neminem volo intro mitti. Idem mili-
to. Si ego me insciēte paterer vicino meo eam
fieri iniuriam. Ibidem: Te vidente vides. Idem
Mostell. Priusquam te me viuo vnquam sinā
aut egere aut mendicare. Terent. Heaut. Qui
se vidente amicam patiatu suam. Sedigitis
incensura comicorum: Eum me iudice erro-
rem dissoluam tibi. Quinctilianus lib. 8. Hibe-
ricas herbas se solo nequidquam intelligente
dicebat. Idem declamatione. 4. Te volēte mi-
sisti. Curtius lib. 4. Quibus occultatis Sidona
deuecti sunt. Suetonius Tiberio. 3. 1. Iterum
consente ut Trebianis legatam pecuniā trans-
ferre concederetur, obtinere non potuit Pli-
nius lib. 1. o. cap. 9. Absumique etiam se inspe-
ctante patitur. Idem lib. 8. Prodente se auctor
est M. Varro. Idem lib. 7. ca. 2. Horum supra
centum

Derectione casuum.

57

centū viginti nullia fuisse se prodente Ctesias
scribit. Cicero in Bruto, Se audiente Iocuples
auctor scribit Thucydides. Idem. 3. Philippi
Nobis vigilantibus, & multum in posterum
providentibus, populo Rom. consentiente eri-
mus profecto liberi breui tempore. Idem lib.
1. 5. Famil. Non potes effugere huius culpa
poenam te Patrono. Ibidem lib. 1. Tenebam
memoria nobis consulibus, cat. Ibidem.
Denique memineram nobis priuatis, cate-
Idem in Pisonem. Quae ornamenta etiam in
sexto Clodio te Consule esse voluisti. Seneca
de vita beata. Populo spectante fieri credam
quidquid me consilio faciam. Idem. 3. episto-
larum. Acerbum vri, quanto acerbius si id te
faciente patiaris. Laurentius Vallae lib. 3. cap.
64. illud Horatii in arte tanquam noue dictū
admiratur. Laudator temporis aeti se puero.
Tu sic disponge, & separa. Aeti se puero, non
laudator se puero.

*de Antip. Sante; quon
se ipse defenderet, se
audiente.*

*causa hanc locutionē
est. q. sub. propositio,
qua intelligit semper
designat temp. et ita
dicitur est. se consilio
faciam. Et me consilio
faciam. s. sub.*

Ablatiuus tertiae declinationis in E. vel in
I. antiquitus desinebat, de quo sic Consentius
Romanus. Sed consuetudo & auctoritas va-
riat, & intra hoc pugnat, ut plerique in hac par-
te dubium dixerint ablatiuum. Hec ille. Nos
id probemus primum exemplis substantiuo-
rum aduerbis. Deinde adiectiuorum. Varro
lib. 1. cap. 3. Rustic. Fenestras habere oportet
centum

*Hec trans form dicit
ad caput. 2. 1. lib. 1. fol.
23. B.*

Liber Secundus

ex ea parti, unde commodissime perflari pos-
sit. & lib. 3. cap. 3. In secunda parti. & infra
in tertia parti. Plaut. Menech. Satur nunc lo-
quitur de me & de parti mea. Lucret. lib. 6. Il-
le ex æstifera parti venit amnis ab Austro. Et
lib. 4. Et libella aliqua si ex parti claudicat hi-
lum. Cato. cap. 37. Ex segeti vellico ebulū. Per-
sius. Nonne pudeat capiti non posse pericula
cano Pellere. Idem, vos o patricius sanguis
quos vivere fas est Occipiti ex eo. Idem Saty-
2. & acerbile tumet. Virgilius in Sileno. Serta
procul tantum capiti delapsa iacebant. Idem 9.
Æneid. Discussa que iuba capiti. & lib. 7. Cū
dentibus albis Indutus capiti. Idem Eclog. 1.
& ingrata premeretur calceus, vrbi nō vnquā
& c. sic enim dispungendus locus. Cicer. 4. de
rep. citante Nonio: orbi terrarum comprehen-
sos. Varro. Clauditur Oceano, Libyco mare,
flumine Nilo. Elegans iocus est Plantij in Mi-
lite, de mare: Scen. Si alium. Nam si abs inuisi-
sem amare tanquā hoc vterer. Ausonius de
Occasione. Heus tu occipiti caluo es. Et lib. ff.
28. l. ult. de hered. instituendi: licet modus in-
stitutioni cōtinere. Et in l. si. ff. de hered. inst.
Cōtentā esse doli. Et l. 1. §. p. guaricatore. ff. ad
Turpil. Muneri defungi. Sepe in Digestis legi-
mus hos ablati. petitioni, ferruminationi, affi-
nitati, p. missioni cōditioni. Et l. 27. D. de Eui-
ctio.

De rectione casuum.

58

*occisum est in
arte. fol. 3. q. 5.*

Et lon. Noxale, pro noxali. Tacitus. Fusti ca-
put eius afflixit. Apuleius li. 4. Paratus nō su-
sti tantū, sed machara percussus occubere. Lu-
cret. li. 2. Nā sape in colli tōdētes pabula læta.
Idem lib. 5. Terrarū qui in orbi, & c. Gell. lib. 1.
cap. 3. Hæc fini ames. Ibidem, qua fini, & li. 7.
cap. 3. ea fini. Cato cap. 1. 13. anfarum infirma-
rum fini. Iam de nominibus neutris in E, Al,
Ar, hæc sunt Prisciani verba: Vetustissimi so-
lebāt huiusce modi nominum ablatiuū etiam
in E. proferre. Hæc ille & citat antiquos. Ego
addo, Ouid. in Ibim. Et summam Libyco de
mare carpat aquam. Et. 5. trist. eleg. 2. Exiguū
pleno de mare demat aquæ. Lucret. libro. 1. E
mare primum homines. Catull. Cū veniret
à mare nouissimo. Quid dicā de nominibus,
adiectiuis: Ouid. in Epist. Humet inculcē fon-
te perenne genæ. Et Fasti. 3. Amne perenne
latens Anna perenna vocor. Et. 6. Fast. Extā-
que de porca cruda bimestre tenet. Idem in
Epist. Paridis. Fore vt à caeleste sagita figar. Idem
15. Metam. Specie caeleste resumpta. Luca-
nus libro. 7. Erepto natale feret. Horatius. Cœ-
rite cera digni. Idem. 1. Carm. Cum Tyburte
via. Idem. 2. carm. Nec purpura, venale nec
auro. Varro. 2. Rust. cap. 3. Collo breue, gur-
gulatione longiore. Suet. Vesp. Conuiuabat af-
fiduē, ac sepius recta ac dapnile, vt macellarios
adiuua-

adiunaret. Preterea vigil, & pugil, confessione
omnium faciunt in E, vel L. at sunt adiectiu.
Et si imber facit E, vel L. cur composita non
facient similiter, quæ omnia sunt adiectiu: vt
Septemiber, October, &c. Nomina quoque in
A S gentilia olim (teste Charisio & Prisciano)
erant in Atis & ate; vt, Arpinatis & arpinate.
Sed in E. & I. mittunt ablatiuum, quauis
sint qui negent per E, quos refellit Cicer. pro
Cluent. Fratres gemini fuerunt ex municipio
Aletrinate. Idem. 5. Tuscul. Nisi ab homine
Arpinate didicisset. Lilius lib. 5. in Capenate
agro. Idem lib. 10. ex agro Sentinate. Valer.
Maxim. lib. 6. Ex illo Mario tam humili Ar-
pinate. Mart. Metam. que lactis Sarsinate de
silua. Sunt & alia apud Plinium & ceteros.
Solipater Charisius ex Casare, Plinio, & Var-
rone. Si de persona loquamur in E. fiet abla-
tiuus; si vero, de re alia in I, vt ab homine bre-
ue & ab itinere breui. Quare ab ædile semper
dicendum, quia semper de homine dicitur.
Hæc ille. Priscianus etiam ex eodem Charisio
asserit. Si nomen sit proprium ex adiectiuo
nonquam per I, offerri: vt, à Iuuenale, à Mar-
tiale, à Prudente, à Clemente. Si de negotio lo-
quaris, per I, tantum; vt, in re clementi. Ego ve-
ra illos præcipisse puto, sed melius est, vt iam
dicamus vsu esse factum, vt promiscuè adie-
ctiu

etiam omnia mittant in E, vel I, ablatiuum. Ex
tam multis colligitur errasse Grammaticos,
dum præcipiunt nomina oppidorum, vbi ali-
quid sit, si sint tertie declinationis, poni in da-
tuo: vt, natus Carthagini, Syconii habitas, &
ruri vitam agit. Ego assero melius dici, rure vi-
uit, Carthagine natus, sed si illa reperiuntur,
datiuos non esse, sed ablatiuos, Plaut. Mostell.
veniunt ruri rustici. Terent. Phor. Opus ruri
faciendum. Iustinus lib. 1. ruri iter ingressus: à
pluri nunc dicimus, Charisius magis probat à
plure, his verbis: ab hoc vetere, maiore, plare:
non veteri, maiori, pluri. Quid quod ipse Val-
la hoc etiam aliqua ex parte vidit lib. 4. capiti-
80. Reperiuntur (inquit) luci pro luce, & ve-
speri pro vespere, & ruri pro rure. Hæc ille.
Plaut. Cistell. Postea autem eum primo luci.
Sic dicimus tempori venito, & Cato dixit. Sa-
tisne tempori opera sient confecta, & si tem-
poris facias. Charisius à rure vel ruri probat.

Cic. Att. lib. 14.
Rure iam redierim.

Vide Iam Gualdini
verba. lib. 6. c. 19.

sic luri, et here
manu, et manu.

Plura adiectiuà vni substantiuo eleganter
iungi. Cap. VIII.

Dicimus, inquit Valla, Hierobust^o mes-
sor, ista robusta mulier. Neq; dicimus
antiquus robustus messor; Antiqua
robusta mulier. Hæc ille. At vero ratio ipsa
H 3 præscri-

prescribit vni substantiæ simul multa coherere posse accidentia. Nam vt libenter fateor: Catonem non posse simul esse frigidum & calidum, ita libenter concedam, simul frigidum crassum, ac album esse. Cicero pro lege Manilia: Mithridates magnis aduentitijs multarum nationum copijs adiuuabatur. Ibidem. Quum ita clausa erant nobis omnia maria, vt neque priuatam rem maritimam, neque publicam gerere iam possemus. Idem. 2. de Oratore: Hac perpetua contra Scaeuolam Curiana defensio tota redundabit lussuritate. Idem. 5. paradoxo. Quem nutum locupletis orbi sonis non obseruat. Idem. 2. Tuscul. Sic ad malam domesticam disciplinam vitamque vtriusque, & delicatam quum accesserunt etiam Poeta, &c. Idem. 1. Philip. Non igitur pro uocatio ista lege datur, sed duæ maximæ salutaris leges, quaestionesque tolluntur. Ibidem. Carissimus tuus paruus filius in Capitolium à te missus pacis obses fuit. Ibidem: Vt omittā res aut tu prosperas, acerbissimum eius diem supremum malum, quā L. Cinna dominationem. Idem. Phil. 5. Periculosissimum civile bellum. Ibidem. bellum acerbissimū civile sit restitutum. Idem. 8. Epistol. Etiam externos multos claros viros nominarem. Ibidem: Quasi deuincti magnis meis veteribus officijs.

etiam. Idem de Oratore: Assidua diligens scriptura. Idem Verrina. 2. Crepereius ex acerriua illa equestri familia, & disciplina. Idem. 2. de diui. Vnde superstitiosa primum euasit vox sera. Idem Attic. lib. 7. belle nobis flauit ab Epiro lenissimus Ausser mitis. Idem 7. Famil. Nisi nos pauci retineamus gloriam antiquam Atticam. Terent. Tum vt maleuoli veteris poetæ maledictis respondeat. Lucanus: Fulgura fallaci micuerunt crebra sereno. Martialis libro. 12. Ne mendica seras barbati prandia nudi perarogāt. Sueton. Nero in vetere gentili stemmate. Valer. Maxim. libro 1. c. 6. Puerum infantem semestrem. Idem libro. 4. Aurea Delphica mensa. Idem libro. 9. cap. 3. Nonne multo alieno sanguine profuso ad ultimum & suum erogauit. Sueton. Cæsare. In summo publico luctu. Curtius libro. 3. Quum captiuis mulieribus nobilibus. Ibidem: Captiua nobilis mulier. Cæsar. 1. Gall. quem locum duplici altissimo muro munierant. Liuius libro. 1. Insignique eum veste & Curuli regia sella adornauit. Idem libro. 38. Hic speciosus ultimus dies Scipioni illuxit. Terentius Phormio in proloquio ater alienus canis. Idem Eunucho: Labore alieno magno partā gloriam sapē in se transfundit. Sic enim legēdus est locus, nō Magnā.

Liber Secundus.

Idem Adelph. Ego hanc clementem vitam ut
banam atque otium sequutus sum. Varro lib.
2. de re rust. Quid rationes dominicas pecu-
rias conferre ne quicquam recte potest. Idem
lib. 3. Quam seueri boni viri laudabant. Plin.
lib. 1. cap. 2. est lamina cerea tenui aurata. Se-
neca in Medea. Candida thyrsigeri proles ge-
nerosa Lyci. Sed poetarum longum esset per-
sequi testimonia. Passim etiam occurrit, ubi
suppresso substantiuo, plura leguntur adie-
ctiua. Ut in Iulii Romani: supple homines. In-
tegrum Aprilem te expectant: sub, mensum. Su-
peros omnes & interos testatur: sub, Deos. Mi-
seri mortales, sub, homines. Splendidus Oriens
sestiet, Sol. Immensi molares sestiet, lapides.
Virg. Centum lanigeras maculabat rite biden-
tes, sestiet, onces. Tibull. lib. 2. Eleg. 2. Fictilia
antiquus primum sibi fecit agrestis.

*De relatiuorum constructione: & de rela-
tione, quam habent inter se.*
Ille. Cap. IX.

Rogabit aliquis: cur in arte Grammati-
ca non proposuerimus pueris: Aliud
esse relatiuum substantia, aliud accide-
tis! Rogabo ego illos. Cur velint artes confun-
dere, & facere ut ne intelligendo nihil intelli-
gant?

De Relatiuis.

61

gant. Hec & alia multa sustuli, quae ad gram-
maticum, etiam perfectissimum, nihil attine-
nt. Satis est enim grammatico scire, Tantus, qu-
tus: Talis, qualis: Tot, quot: esse nomina adie-
ctiua, nullumque habere relationem, nisi dia-
lecticam; ut pate. filius, discipulus, magister.
Diximus itaque; relatiuum collocari inter duos
casus nominis vnius, ut videt hōnāem, qui ho-
mo disputabat. Hunc loquendi modum ta-
xat D. Hieronymus in Rusticum. Sed multa
sunt testimonia, quae nostram regulam con-
firmant. Cicero Verr. 3. Ego tibi illam Aci-
liam legem restituo, qua lege multissimi ac-
cusati. Ibidem. Ex ea die, ad hanc diem quae
fecisti, in iudicium voco. Ibidem. Fanonius
qui legem nosset, qua in lege hamerus tantū
columnarum intrahitur: Et. 4. Verr. Edictum
enim hominis cognoscite, quod edicto omnia
iudicia redegerit in suam potestatem; Ibidem.
Cephalidi Mensis est certus, quo mense facer-
dotem maximum creari oporteat. Idem pro
Milone: Ante fundum Clodij, quo in fundo.
Idem pro Roscio Amer. Qui de eare posset
dicere aliquid, in qua re nulla subesset suspi-
cio. Idem. 1. Verrius: Emptum est ex S. C. fru-
mentum à Syculis Praetore Verre, pro quo
frumento pecunia omnis soluta non est. Ibi-
dem. Quum illius diei mihi venit in mentem,

126.

H 5 quo

quo die citato reo mihi dicendum sit; Nunc
legitur, illius tēporis: Sed Padianus illius diei
agnoscit. Idem. 2. Agraria. Sequitur enim caput,
quo capite non permittit. Idem ad Attic.
lib. 3. Is causam habet, quam causam ad te defert.
Ibidem lib. 8. Litteras abs te M. Calenus
ad me attulit, in quibus litteris scribis. Idem
ad Volumniū. Eutropelias litterarum fecit, ut
intelligerem tuas esse, quibus in litteris, &c.
Ad Heren. libro. 1. Oratoris officium est, de
ijs rebus posse dicere, quæ res ad usum civi-
lem, &c. Ibidem: firma similitudine eius rei,
quæ de re agitur: ad eam rem, qua de re iu-
dicatum est. Ibidem: Expositio est, quum
res, quibus de rebus dictum sumus, exponi-
mus breuiter. Ibidem libro. 2. Deinde ea res
similis sit eirei, de qua re agitur, aut dissi-
milis. Ibidem: Oporteat ne de ea rei iudicium
fieri, quæ res in iudicio non venit. Ibidem
libro. 3. Et quæ similes sententias habebunt,
quibus sententijs. Ibidem: Imagines igitur
nos in eo genere constituere oportebit, quod
genus in memoria manere diutissime po-
test. Cæsar. 1. Gall. Erant omnino duo iti-
nera, quibus itineribus domo exire possent.
Ibidem: Omnibus rebus ad profectiōem
comparatis diem dicunt, qua die ad ripas
Rhodani omnes conveniant; Is dies erat
ad

5. Kalend. Aprilis. Idem: Ultra eum lo-
cum, quo in loco Germani confederant.
Idem. 6. Galli. Post diem septimum sese re-
uersurum confirmat, quem ad diem ei legio-
ni, &c. Et paulo post: Diesque appetebat
septimus, quem ad diem exirent, &c. Suetonius
Iulio: Desedit apud Nicomedem, non
sine rumore prostrata regi pudicitia, quem
rumorem auxit. Idem Augustus: Dubium
euentu meliore, an voluntate, quam volun-
tatem, quum identidem præ se ferret. Teren-
tius. Eodem ut iure uti senem liceat, quo
iure sum usus adolefcentior. Ibidem: Ita eam
oppressit calamitas, eam calamitatem ve-
stra intelligentia sedauit. Plaut. Stichus: Est
causa, qua causa mecum ire veritas est.
Idem Aulula. Id quod in rem tuam optu-
mum esse arbitror, te id admonitum aduen-
to. Plinius: Marcotim lacum, qui lacus an-
tea Arapotes nominabatur. Autop de viris
illustribus. Vbi post multis annos arcula
cum libris à Terentio quodam exarata, qui
libri, quia leues quasdam factorum causas
continebant. Liuius libro. 3. 9. Neque harum
rerum ullam rem in se, aut alios admiserant.
Sallust. Catil. Tunc lex Portia dixit quæ leges
paratae sunt, quibus legibus exilium damna-
tis permissum est.

Solet in relatiuo deesse primus casus, al-
quando secundus, nonnunquam ambo simul.
Exempla primi modi. Terent. Hecyra. Quia
enim qui eos gubernat animus, infirmum ge-
runt. Idem Heaut. Vnde habes? quā Bacchis
secum adduxit adolescentulam. Id est ab ea
adolescentula, quam adolescentulam. Plautus
Aulul. Nemini credo, qui diues largè blan-
dus est pauperi. Id est nemini diuiti credo, qui
diues. Horat. Qui sit Mœcenas, ut nemo quā
sibi fortem, seu ratio dederit, seu fors obiece-
rit, illa contentus viuat? Ordo est, ut nemo cō-
tentus viuat illa sorte, quam fortem. Cicero:
Quam quisque norit artem, in hac se exer-
ceat. Quintil. Vereor, ne quos perexerim ci-
bos venena fiant. Terent. Andria: Populo ut
placerent, quas fecissent fabulas. Ibidē. Quas
credis esse has, non sunt veræ nuptiæ. In qui-
bus locis meras nugas, & antipholes machinā-
tur isti, quum dicendum sit: hæ nuptiæ non
sunt veræ, quas has nuptias credis esse veras.
Virgilius: 2. Aneid. Quod te per superos, &
conficia numina veri. Per, si qua est intemera-
ta fides, oro. id est per fidem. Idem. 6. Aneid.
Per sidera iuro; per superos, & si qua fides tel-
lure sub ima est. Idem Aneid. 12. Turne, per
has ego telachrymas, per, si quis Amata tan-
git honos. Et 10. Aneid. Vnum hoc per (si qua
est

est victis venia hostibus) oro. Hinc intelliges
falli illos qui præcipiunt: si relatiuum præce-
dat, trahere ad se antecedens, quasi relatiuum
possit præcedere non appposito quod referen-
dum est.

Exempla secundi modi passim sunt perui-
a. Ut vidi hominem qui dormiebat.

Uterque casus sic desideratur. Terentius
Adelph. Minimè miror, qui insanire incipiūt
ex iniuria, id est. Minimè miror eos homines,
qui homines. Horatius. Sunt quos curriculo
puluerem Olympicū collegisse iuuat. Id est,
sunt aliqui homines, quos homines iuuat, cet.
Obscurius hæc. Liuius lib. 34. Caueum erat,
quo ne plus auri, & argenti facti, quo ne plus
signati argenti, & æris domi haberemus. Id est.
Caueum erat de modo, vel numero, quo nu-

mero ne plus auri haberemus. Cicero. Curio-
nili. 7. Sed eo vidisti inultum quod præfina-
sti, quo ne plus em-rem. Hæc Tranquil-
lus plinius protulit in Julio: Cantian est de
numero gladiatorum, quo ne maiorem cui-
quam habere Romæ liceret. Ibidem. Ex om-
ni prouinciarum copia Gallias potissimum
elegit, cuius emolūm eto & opportunitate ido-
nea sit materia triumphorum. Id est Gallias
elegit, prouinciam, cuius prouincia. Ouid. 2.
Metamorph. Præsidente Deo nemorum se-
creta

numerus. 192

Liber Secundus

creta subibis: Nec de plebe Deo: Sed qui cæle-
stia magna sceptrâ manu teneo. i. me Deo,
qui Deus ego teneo. Sallust. Catil. Sed antea
item coniurâre pauci contra temp. in qui-
bus Catilina fuit: de qua quâ verissime potero
dicam: id est, coniurâre coniurationem, de
qua cōiuratione dicam. Cicero. 1. Philip. Ut
natum te esse ciues tui gaudeant, sine quo nec
beatus, nec clarus esse quisquam potest, id
est, gaudeant gaudium sine quo gaudio.

Aliquando tota oratio præcedens per aliud
nomen explicatur: & est silepsis, quia concipi-
mus totam orationem esse pro priore ca-
su, aut deesse potius casum priorem. Livi-
us libro. 3. Inter alia prodigia etiam carne pluit,
quem imbrem ingens numerus auium inter-
uolitando, rapuisse fertur. Sallust. Iugurth.
Deinde Philenorum aræ, quem locum Ægy-
ptum versus finem Imperij habuerunt Car-
thaginenses. Cicero: Plancus me retinet, sper-
rat posse fieri ut mecum in Italiam decedat:
quem ego diem si videro, &c. Idem Atti-
co: Quin etiam feci (quod profecto ante me
nemo) ut ipse per litteras me cōsolaret, quem
librum ad te mittam. Virgil. Arcumque ma-
nu, celeresque sagittas corripuit, fidus quæ
tela gerebat Achates. Idem. Interea socios
inhumataque corpora terræ mandemus, qui
solus

Ter. Adelp. Si idem
mouet, fuerunt
filij quem faciunt.

De Relatiuis.

64

solus honos Acheronte sub imo est. Huius
generis sunt Parentheses illæ (quæ tua est
pietas) (quæ vestra libido est) Quintil. Pæ-
dagogi, aut sint eruditi plane, (quam primam
esse curam velim) aut se non esse eruditos
sciant. Hoc nomen negotium subintelle-
ctum in relatiuo neutrali explicat etiam præ-
cedentem orationem. Terent. Qui habet sa-
lem, quod in te est, id est, quod negotium. Ci-
cero. Perdifficilis Brute quæstio est (quod tu
minime ignoras) De Natura Deorum. Plau-
tus Aulu. De alia re te rescuisse arbitrabar,
quod ad me attinet. Terent. Adel. Et quod
fortunatum isti putant, vxorem nunquam
habui. Sallust. Catil. Interea seruitia repudia-
bat, cuius initio ad eum magnæ copiæ cōcur-
rebant, id est, cuius negotij. Et in plurali: Cice-
ro. 2. epistola. Cum Pompeio complures
dies, nullis alijs nisi de rep. sermonibus, versa-
tus sum: Quæ nec possunt scribi, nec scriben-
da sunt. Idem. Eadem mente comprehendi-
mus colorem, saporem, odorem, sonum, quæ
nunquam animus cognoscet. Et in sacris:
Lunam, & stellas, quæ tu fundasti. Quo
etiam in genere falluntur, qui pueris incul-
cant: genus neutrum concipere scemini-
num, ut triste lupus stabulis. Nam deest
negotium, id est, negotium. Atque hæc
iuxta

274. a

291. b

iuxta Latinorum veram præceptionem sunt
disputata. Græci vero circa hæc licentius eua-
gantur. Qui postquam vnum casum regunt
alium huic sine rectione annectunt, dum mo-
do aliquid cum illo habeat societatis. Vt vtor
libris, quibus habeo. Vide Hellenismum.

Hic, & Ille sic differunt, ut ait Laurentius
duobus positis, hic refert propinquius, ille re-
motius, ut Corydon, & Tyrus, ducabant gre-
ges; hic oues, ille capellas. Sed (quod ignora-
uit Valla) regula hæc non est latinitatis, sed ad
vitandam ambiguitatem; quum vero nulla
potest contingere ambiguitas, parum refert
utro modo loquaris; ut vidi Hectorem, &
Achillem, Hunc Troianum, illum Græcum.
Cicero pro Ros. Quid est quod negligenter
scribamus aduersus? quid est quod diligen-
ter conficiamus tabulas? qua de causa? quia
hæc sunt mensura, illa sunt æternæ. Idem
de Finib. in princip. Quem dux sint artes, qui
bus perfecta ratio & oratio compleatur, vna
inueniendi, altera differendi: hanc posterior
& Stoici & Peripatetici: priorem illi ægrotant
tradiderunt, hominino ne acciderent quid
Virg. Urbem, quam dicunt Romam, Metu-
bæc putavi ultus ego huic nostræ similem
quo sepe solemus Pastores ouem terrore
depellere foetus: Verum hæc, cat. Valer. Max.
lib. 2.

lib. 2. cap. 7. Scipio Africanus grauius in Ro-
manos, quam in Latinos transfugas animad-
uertit, hos enim tanquam patrie fugitivos cru-
cibus affixit: illos tanquam perfidos socios
securi percussit. Ibidem: Quorum nescio utrū
maius dedecus fuerit quod patria spes, an
quod hostis metus nihil in his reposuerit, hæc
pro se, ille ne aduersus se dimicarent parui
pendendo. Idem lib. 5. cap. 4. de Scipione &
Coriolano: Ille enim metu patriam pulsauit,
hic verecundia, & sæpe apud Valer. Max.

De Comparatiuorum constructione.

Caput. X.

Circa Comparatiuorum constructionē
nugis armati pugnant Grammatici: mul-
ta confinxit Priscianus. Scaliger mul-
ta frustra philosophatur. Egregie tamen in-
proptus est Valla, cuius studium fuit Latinam
linguam compedibus constringere. Hic reli-
quos Grammaticorum dedit præcipientes. Ex
Prisciano tamen lib. 3. in princip. sic nos de Co-
paratiuis præcipimus.
Comparatum nomen est, quod vnum, vel
plura sui, vel alieni generis superans dissolui-
turi positiuū, & aduerbiū. Vt, Cicero
fuit eloquens fratre, vberior Demosthenes;

Romanis facundior; ceteris oratoribus pro-
dior; Grecis & Romanis omnibus suavior;
quo nemo vel Grecorum, vel Latinorum do-
etior. Duo tamen hic sunt considerata, quæ
non solum grammaticos, sed peritos etiam la-
tuerunt. Primum est: comparativum nullum ca-
sum regere. Vnde sunt illa, quæ grammaticos
conturbant: Similior sum patri, quam matri.
Litteris, quam moribus instructior; nulli ami-
nium claritate inferior; Maior quam pro nu-
mero sonus; celerius opinione hominū. Curt.
lib. 5. maiorem quam pro flatu sonum edo-
bat. Alterum est: in comparativorum ablati-
vis deesse. Præ. vide ellipsum. Nunc vero con-
tra Vallam, & cum sequutos comparativa in
ter plura sui generis habere locum. Hæc cla-
rius ostendam. Plinius de tribus pyramidibus.
Tertia, inquit, maior prædictis, sed multo spe-
ciatior. Sallusti de rebus filijs: Te. Iugurtha
qui ætate & sapientia prior es. Valer. Maxim.
de rebus Dionysij. Tertium te importunior
rem superioribus habere capimus. Apuleius
lib. 9. Etribus iunior. Apud Horatium se co-
parat Hypernestra reliquis sororibus lib. 3.
Oda. 11. Ego, inquit, mollior illis. Plinius
libro. 36. capit. 7. de generibus marmorum.
Virido cunctis bilarius. Idem libro. 36. cap. 9.
de quadam naui: Omnibus, quæ unquam in
mari

219. b.

*Æn. 11. 44. Turris
q̃, haud ulli rete-
nem virtute secun-
da. Deuote.*

56. 213. A.

marivise sunt, mirabiliorem. Valer. Maxim.
lib. 4. cap. 3. Fabricius Lucius honoribus &
auctoritate omni civi temporibus suis maiori
cenſu par vnicuique pauperrimo. Idem lib.
5. cap. 3. Neminem. Lycurgo aut maiorem
aut vtiliorem Laes deimon genuit. Columella
libro. 6. Nonnunquam etiam in olea vna ra-
mus ceteris aliquando latior est. Plinius Iu-
nior: Dies alibi, luc nox nigrior & densior om-
nibus noctibus. Curt. libro. 6. Mare Caspium
dulcius ceteris. Apuleius libro. 2. Florido-
rum: Fuit Hippas e numero Sophistarum
prior omnibus. Lactantius: Omnes sibylla
vnum Deum prædicant, maxime tamen
Erichrea, quæ celebrior, & nobilior inter co-
tetæ habetur. Quem locum impudenter in se
damnat Valla. Quam ipse, qui alios audi-
et carpit, audeat dicere. cap. 8. de reciproga-
tione. Posterior, quæ & quarta est causa, sed
ego te licet immerentē descendam Vallæ Ci-
cero. 1. de Natura Deorum. Mundum rotun-
dum esse veliat, quod ex forma vlla neget
esse pulchriorem Plato. Ibidem: Elephant
belluarum nulla prudentior. Ibidem: Quæ
figura, quæ species humana, potest es-
se pulchrior? & paulo post: Forma quo-
que esse pulcherrima debeat, nec esse hu-
mana vllam pulchriorem. Et infra. Num

Apud Gregor. credula
rim semper decept.
Hes. Iliad. a. msi
παραν κρεττω
70. b. 71. a.

etiam est vna omnium facies, nam si plures
aliam esse aliam pulchriorem necesse est. Ibidem.
Itaque in illis selectis breuibique sententijs
hæc prior sententia est. Idem. 1. de Oratore.
Cumque illo nemo nec integrior esset in ciui-
tate, neque sanctior. Idem officiorum. 1. Sed
omnium societatum nulla præstantior, nulla
firmior, quam, cæt. Idem lib. 1. Natura Deo-
rum. Quis omnium doctior, quis acutior, qui
in rebus vel inueniendis, vel iudicandis acrior
Aristotele? Idem. 2. Officio. Rerum autem
omnium nec aptius est quicquam ad ope-
tuendas, ac tenendas, quam diligi. Idem ci-
tante Nonio. Omnium autem rerum ex quib-
us aliquid acquiritur. Idem epist. 5. libro. 9.
Nemo est illorum omnium mihi te iucun-
dior. Lentul. in epistolis Ciceronis. Idcirco na-
ues onerarias, quarum minor nulla erat du-
millum amphorarum. Curt. libro. 9. In ocu-
lis duo maiora omnium nauigia submersa
sunt. Sed hæc duo testimonia reprehendunt
imperiti. Plinius: Animalium fortiora, quibus
sanguis crassior. Curt. lib. 6. Cleander priores
eorum intromitti iubet. Gell. lib. 14. cap. 7.
Quis eorum prior alijs esset. Pompon. Mella
de Danubio. Eorum qui in nostrum mare deci-
dunt tantum Nilo minor. Idem lib. 3. cap. 3.
Sylvarum Hircinia vt maior alijs, ita & no-
rior.

tior. Paul. Æmilius in Trasibullo. Neque
quisquam est vulneratus nisi qui prior impu-
gnare voluit, sed quando semel cepimus ad-
damus & poetarum testimonia. Hom. Iliad. 2.
Iu. Nat. 1. 571. αἰὲρ ὀδυνώτερος, id est Iupiter
Pater non Deorum aliquis te perniciosior.
Virgil. 8. Æneid. Sed cunctis altioribat An-
chises. Quid. 3. Metamorph. Nam doctior il-
lis Ismenis Crocale. Idem. 13. Omnibus infe-
rior, quas sustinet arduus Æther. Idem in Lean-
dro. Tanto formosior formosior omnibus illa
est. Idem. 1. Metam. Sanctius his animal men-
tisque capacius altior. Ibidem de Zonis. Quin-
ta est ardentior illis. Ibidem. Non illo melior
quisquam, vel amantior æqui vir fuit, aut illa
reuerentior vlla Dearum. Idem. 2. Metamor-
ph. Quanto splendidior quam cætera sidera ful-
get lucifer. Et quātoquam lucifer aurea Phœ-
be. Tanto virginibus præstantior omnibus
Hersæ. Horat. 4. Carmi. Cæteris maior tibi mi-
les impat. Plaut. Captiuis. Non ego nunc pa-
rasitus sum: sed regum rex regalior. Idem Sti-
cho. Verum ex multis nequiores nullum,
quam hic est. Ibidem: Conspicatus sum inte-
rim cercurum, quo ego me meliorem non vi-
disse censeo. Idem Casina. Te sene omnium
senum neminem esse ignauiores, Papin. Sta-
tius lib. 3. Cunctisq; prior Cadmeius Heros.



maior; nam reprehendit Lactantium de Sy-
byllis dicentem: Quis celebrior & nobilior in-
ter ceteras habetur. Nec dicendi Valla: at illi
lulū Quidij, Quinta est ardentior illis, deesse
ceteris. *7. dilatare dicitur animi haberi*
Ex his igitur liquido constat non esse re-
prehendendas phrasas illas in sacris litteris.
Maior discipulorum: Mingesfratrum: & illud
Pauli ad Corint. 1. cap. 3. Nunciamus Fides;
Spes, Charitas, tria hæc: Maior autem horum
est Charitas. Hic ego non videli, præcipue &
græca consulas, quo modo melius hoc potue-
rit enuntiare. Nam Græci non sere aliter lo-
quantur. Matthæi cap. 30. de grano sinapis;
*ὁ μικρότερος σπέρμα ἐστὶν πάντων ἀνέμων, ὁ δὲ
αὐτοῦ ἀνθήσκει μέγιστον τὸν λαχόντων ἐστὶν* idest.
Quod minus est, omnibus seminibus, quod
autem exeruerit, maius est omnibus olivibus;
Eadē verba repetuntur Marci cap. 4. Sapientia;
Omnibus mobilibus mobilior est sapientia;
Ite Sapient. cap. 10. Vt sciam omniū potēti-
orem esse sapientiam. Daniel cap. 1. Quod est
set honorabilior omnium. Anacreo *ἡ ἀρετὴ
ἡ ἀνθρώπων* idest quod est omnium de-
ficius. Et vulgatum illud quod adducit Suidas
πάντων ἀνθρώπων ἀρετὴν ὁ σοφὸς ἄνθρωπος id
omniū hominū sapientior Socrates. Celebris ad-
tūam doctrinā locū est apud Ioh. li. 3. od. 6.

Atas parentum peior aus tulit nos nequiores, mox daturos progeniem vitiosiorē. Vnde des tria ex ordine comparatiua, non vt Gratiatiaci docent post comparatiuum addendum superlatiuum. Item Martialis lib. 7. epig. 2. Creta dedit magnum maius dedit Africa nomen, nobilius Germania. Cicero. 6. Paradox. Etiliam quis habet pecunia opus est: duas, maiore: plures, maiore etiam.

Illud insuper non fuit omittendum quod Scaliger, & alij docti contra Quintilianum viderunt: comparatiuum nunquam sumi propositiuo sed debere intelligi casum comparationis: vt sum paulo infirmior, sup. solito: vel quam antea. Ocyus huc venite omnes: sup. dicto. Vt Et dicto citius tumida æquora placat. Neque vero assentior Varro (si modo Varronis sunt quæ citant seruius: & Lauren. lib. 1. cap. 12.) Iuuenior, inquit, & senior comparatiui sunt per diminutionem: Senior non satis senex, Iuuenior, non satis iuuenis. Vel intra iuuenem: sicut Pauperior, intra pauperem. Simile quiddam ex Varrone citat. Censorinus de die natali cap. 14. Vsq; ad sexagesimum annum, seniores vocatos: quod tunc primum senescere corpus incipiat inde vsque ad finem vitæ vniuscuiusque quintum gradum factum, in quo quiesceret senex appellaretur, quod cæ
etate

etate corpus senio labore. Gellius libro. 10. cap. 28. eadem fere videtur sentire. Quibus oppono Quintil. lib. 3. cap. 1. de Iſocrate scribente. Eo iam seniore (octauum enim & octuagesimum impleuit annum.) Quid. 2. Trist. Sospite sic te sit natus quoque sospes, & olim imperium regat hic cum seniore senex. Id est filius senex, cum patre seniore. Mart. libro. 6. in principio. Cui pater æternas post sæcula tradat habenas, quiq; regat orbem cum seniore senex. Virgil. lib. 5. Assueti syluis comites senioris. Acestæ. Idem: Æui maturus Acestes. Et. 2. Æneid. de Priamo: Senior. Idem de Charonte lib. 6. Iam senior, sed cruda Deo, viridisque senectus, id est, magis quam senex: hoc est, sene senior. Plinius de apibus lib. 1. 1. cap. 10. Seniores intus operantur. Cicero de Senectute. Tum etiam Cato loquutus, quo erat nemo ferè senior temporibus illis, nemo prudentior. Facio te certiorē, non est facio te certum, sed Romanæ urbanitatis causa, ne viderent docere alios, dicebant: Faciam te certiorē, scilicet, quam tu es. Sic maiores nostri sic plures horas, scilicet, quam vnā, Plus eo; dixit Terentius.

Particula Quam non semper petit simile casum præcedenti (vt imperiti docent.) Nec enim dices: vt or Cicerone, doctiorē quam
I 5 Sallustio:

En. 3. Andriſen.
facio certum.
Ouid. lib. 11. - cor
tum refacit Alogne.

Sallostio: habeo vestem Titij meliorem quam
Sempronij. Sed addes aliud verbum: vt de di-
pecunias Titio sileiiori, quam Sempronius
est. Cicero ad Quint. Dixitque aperte se mu-
nitorem ad custodiendam vitam suam fore,
quam Africanus fuisse. Liuius lib. 26. Vt glo-
riari possis, multo fortiozem, quam ipse es,
virum abste occisum. Valer. Max. lib. 3. ca. 2.
Vt gloriari possis aliquando virum fortiozem,
quam ipse es, tuo iussu esse interemptum. Ci-
cero lib. 1. de inuent. Si vicinij tuus melioze
equum habet, quam tuus es. Idem ad Pope-
num. Vbi tibi multo maiori, quam Africanus
fuit, me non multo minorem quam Lelius si-
cile & in rep. & in amicitia adinnetum esse
patiare. Plaut. Cure. Meliozem, quam ego
sum, suppono tibi. Cicero. Nihil tibi con-
cedo, quo stultiozior em sis, quam ego sum.
Itaque rectus rectum petit, cum, Quam, ex-
presso vel subintellecto. Vt Cicero doctioz
est, quam Sallustius. Aliquando Particula
(quam) precedente accusatio petit accusa-
tionem. Terent. Ego callidiorẽ hominem,
quam Parmenonem, vidi neminem. Vbi
aliud verbum (vidi) supplendũ est. Non enim
ex vi & natura particula (Quam) accipimus
similem casum precedenti, si verbum subin-
tellectum illi non regat.

Superlata

Superlata neque casum regunt, neque ma-
gis comparant, quam possessiua.

Cap. X I.

Peruersa Grammaticorum opinio ita late
perbãgata est, vt iam fere nullis machi-
nis labefactari queat. Iam enim persua-
sum est omnibus, tres esse gradus in compara-
tione. Doctus, Doctior, Doctissimus. Quod
in presentib, si attentis animis excipiamur, fa-
cili negotio dissoluẽmus. Sola nomina com-
paratiua comparant. Nam in illis, Grata mi-
hi fuerunt literæ tuæ: & Gratissima mihi fue-
runt literæ tuæ, nulla est cõparatio sed qua-
dam amplificatio, qualitatib, superlatiuos, vt
vocant. Nã hoc nullum abut. prius nomẽ po-
tuit inueniri. Sed nũc hoc nouiũt ytemur, vt
tantum intelligamur. Siquidẽ mĩa fert Bar-
barorum vsus. Hispanẽ dicimus, non per com-
parationem, sed per incremẽtum. Es hõbre
doctissimo: es miũ herososo: es hermosis-
sima. Nullam igitur in his nominib, esse
comparationem argumentis conuincam ne-
cessarij. Vbi Grammatici ipsi fatentur, superlatiuũ
idẽ significare quod possessiuũ cum ad-
verbis valde (ego dicere) cum adterbio
maximẽ vt doctissimus, idest valde doctus,
seu

seu maximè doctus. Vbi ego nullam comparationem video. At dices, in superlato absolute posito hoc facile potest concedi: Dubium est, si genitiuus pluralis accedat. Tunc enim non videtur ullomodo excludi posse comparationem.

II. Accedat igitur secunda ratio. Hæc comparatio, quam tu existimas, fit etiam apte perpositiua etiam cum genitiuo plurali. Vt sancte deorum. Sanctissime deorum. Plinius lib. 13. Inter omnes potentissimus odor; quo sensu dixit Lilius libro. 36. Inter ceteras pugna fuit insignis. Virgil. 4. Aeneid. Sequimur te sancte deorum quisquis es. Et sepe apud Homer.

Δια θεῶν, idest diua dearum. Vnde Ennius: Diua dearum. Idem respondit Iuno Saturnia sancta dearum. Sic dicimus: Vna sororum: Vnus Gallorum: velle Gallis: Primus sapientum: Medius digitorum: Octavius sapientum dixit Horat. Quid. 1. Metam. Mite Deum numen Bacchus. Lilius: Macedonum fere omnibus & quibusdam Hadrianorum, ut manerent, permisit. Plin. Lanarum nigra nullum colorem bibunt. In omnibus iis deest, ex numero: ut in ipsis superlatiuis. Vide Ellipsin. Graeci sepius utuntur genitiuo plurali cum positiuis in quibus credo deesse *περι*. Apollonius lib. primo Argonau. *περι γὰρ βαθυῦντος* *ἀλλαν Νηῶν*, idest, præ alijs fertilis insulis. Hesiodus

Hesiodus in Ergis: *ἰανέτιον δὴ πάντων πέρι* *ἰσθῆτα ἰσθῆτα*, idest: Iapetide ex omnibus consilia sciens. Aratus de Ariete *περι γὰρ πολλῶν ἐν ἄστρῳ* 151, idest, præ multis enim fulgidus est. Apollonius rursus superlatiuo iungit *περι*, lib. 2. de Phineo: *ὅς περὶ δὴ πάντων ὀλεώτατα πικρὰ ἀνέτην*, idest, qui præ omnibus miseriam passus grauissimam. Frequentius adducit Graeci ex Aristoph. equitib. *πλεονεχέων* *ἀλλαν θεῶν*: idest, Amice ex omnibus dijs. Lilius de sectis: *ἀριστὸς ἐξ ἀπάντων προδιδασκῶν*, idest, optimos omnium significans.

Non possum tibi negare per superlatiuum fieri comparationem, si accedant præpositiones, Ante, Propter, vel Inter: Vt in illo Virgil. Petit ante alios pulcherrimus omnes Turnus. Sueton. Vitell. Famossissima super ceteras coena fuit ei data. Sed vis comparationis non est in nomine, sed in præpositione. Vide plura in Ellipsi.

Deinde si superlatiuum compararet necessario haberet casum comparationis, ad quem fieret comparatio. Sed hoc non fit: nam genitiuus ille partitionis est, non comparationis. Et ita absolute ponuntur semper superlatiua. Siquidem nullus casus adiunctus ad eorum naturam spectat. Vide Ellipsin ex numero.

Quid quod eadem hæc vis partitionis fit per

168. b. f. ex
229. a.
47. a. b.

IV

III.

IIV

IIIV

IIII.

168. b.

VI.

per cōparatiua, & alia noīa. Superlata igitur, sicut & alia, ponuntur semper absolute. Cicero. Nemo est illorū omniū mihi te iucundior. Plinius. Belluarum Elephantum nulla prudentior. Et cetera, quæ diximus in comparatiuis. Si superlatiua compararent, id etiam negando facerent, aut interrogando; sed id non fit. Non enim dices: Romanorum nemo Cicerone, vel quā Cicerō fuit doctissimus, sed doctior. Cicero pro Ligario: Nulla de virtutibus tuis plurimis, neque gratior, nec admirabilior misericordia est. Idem contingit interrogando, ut quis Romanorum fuit Cicerone vberior, vel elegantior.

VII.

Iam fortissimus Græcorū; Fortissimus ex Græcis, Fortissimus ex numero Græcorum, Fortissimus inter Græcos, idē significare fatetur omnes. Cur igitur tibi cōcedam in primo esse comparationem, in ceteris partitionem?

VIII.

Si in superlatis esset comparatio, vitiose & ambigue scripsisset Cicero ad Trebat. Sic habeto, nō tibi maiori cura esse, ut iste tuus discessus fructuosissimus tibi sit, quā mihi. Nō enim scire possemus quō referri deberet particula. Quā, ad fructuosissimus ne, an ad maiori. At vero hic vna est comparatio non duarum. Et ordo est: sic habeto, non tibi maiori esse curam, quā mihi, ut iste tuus discessus sit tibi fructuosus.

etuosissimus. Id est, maxime fructuosus. Vt superlatum semper absolutum maneat.

IX.

Si superlatū significaret vltimū excessum, quod Grāmatici asserunt, nō haberet numerū pluralem, quia unus semper in eodē genere tantum deberet excellere sed Cicero dixit: Duos Scipiones fortissimos; & optimos viros & duas opulētissimas vrbes Carthaginem & Numātiā. Carthago igitur est opulētior Numātiā, & Numātiā est opulētior Carthagine: qd ridiculū est. At si dicas hec eadē ratio erit in cōparatis nominibus, nihil ages: Oēs enim mecū cōcedūt, in cōparatiuis excessū esse, sed nō vltimū excessum: qd de superlatiuis Grāmatici asseruerūt. Eadē ratione superlata non possent iungi nominibus distributiuis: ut Doctissimus quisq; oēs doctissimi: qd & Valla negauit: dicens nomen (omnis) nō posse iungi superlatiuis. At Cicero dixit: Obleuior a familiarissimis Caesaris omnibus. Idem, non omnia minutissima, consecrabitur.

IX.

X.

Si superlatiua significaret vltimū excessum, inter duo locū nō haberet. Sed locū inter duo habere cōtra grāmaticorū turbā ostēdamus. Teret. Adelp. de duobus fratibus, inquit De mea. Id mea minimē refert, qui sum frater maximus. Pōponi? Mella de duobus. Euxini angustis, l. 1. c. 2. Angustissima Pōnā est angustia. Cicero. 2.

XIX.

Cicero. 2. de Inuentione. Quamquam præstat honestas incolumitati: Tamen vtri potissimum consulendum sit, deliberetur. Idem ad Marium. Quum dubitaret in Italia ne maneret, an ad bellum tenderet: sic intulit: Quo tempore vidisti me profecto ita conturbatum, ut non explicarem, quid esset optimum factum. Idem lib. 1. 1. epist. 10. Sed neque Cæsari imperari potest, neque Cæsar suo exercitui, quod vtrumque pessimum est. Liuius lib. 1. Numitori, qui erat stirpe maximus, regnum legat.

XI.

Præcipiunt Grammatici comparatiuum si præcedat superlatum plus significare. Vt Cato doctissimus est, sed Cicero doctior. Ego assero in vniuersum comparatum semper comparare. Superlatum minimè, quocunque loco ponatur. Vt doctior est Cato, quàm qui doctissimus, Plaut. Trinummo. Verum meliores sunt, quàm quæ deterrima. Cicero ad Terentiam: Ego sum inferior, quàm tu quæ es miserrima. Denique vbi cunque sit comparatum maiorem vim habet, quàm superlatum: imò omnis comparatio semper fit in comparatiuo, aut per illas, quas diximus, præpositiones.

XII.

Non tamen dissimulabo esse aliquas phrasas apud Latinos quæ videantur agere partes Grammaticorum, qui præcipiunt tres esse gradus. Vt Doctus, Doctior, Doctissimus, quod ego

ego semper negaui: Nam si superlatiuum ponatur in tertio gradu, non propterea (vt dixi) significat comparisonem, sed idem significabit, ac si solum poneretur. Quod acriter est aduertendum, ne parum perspicaces Grammatici ijs testimonijs ad suam comprobandam insitiam abutantur. Quod planum fiet, si in quatuor, vel quinque fiat comparatio: nam in septem Nili ostijs, si dicas primum magnū est, secundum maius, tertium maximum, quoniam rogo pacto reliqua numerabis, nisi dixeris: Primum magnum est, secundum maius, tertium maius, quartum maius, quintum adhuc maius, cat. Potuisses primo loco dicere. Primum maximum est. Sic igitur intelligendus est Cicero pro Ligario: Alij errorem appellant, alij timorem: Qui durius spem, cupiditatem, odium, pertinaciam, qui grauissimè, temeritatem. Idem lib. 4. epist. 13. Sed tu hoc melius, vel optimè omnium. Idem lib. 1. 1. epist. 1. Si melior casus fuerit, reuertemur Romam: si mediocris, in exilio viuemus: si pessimus, ad nouissima auxilia descendemus. Hic incipit à comparatiuo ascendens ad positium, & superlatiuum: Plautus Captiuis act. 3. Miser homo est, qui ipse sibi quod edit, querit, & id agere inuenit: sed ille est inferior, qui & agere querit, & nihil inuenit: ille miserrimus est, qui

Miss. delto.

quum esse cupit, quod edat non habet. Mis-
serimus, id est, omnino miser, vel maxime mi-
ser. Plinius lib. 1. 8. cap. 61. Malum patrem si-
milis, quisquis interdum faceret, quod noctu
posset, nisi in tempestate celi; peiorem, qui
profestis diebus ageret, quod feriatis deberet
peiusimum, qui fereno die subtecto potius ope-
retur, quam in agro. Cornel. Cellus lib. 2. ca-
pit. 1. 8. Grauior his ex lacu aqua; grauiusima
ex palude. Sed si locum integrum legas, vide-
bis alium superlatium, ante comparatiuum.
Terentius. Adelphi. Quid si maius aliquid te-
oret. Mit. Quasi hoc non sit maximum. He-
lena Paridi apud Ovidium. Lude, sed occulte
maior non maxima nobis est data libertas, q
Menelaus abest, id est, non est nobis maxi-
ma libertas, sed maior, quam antea. In omni-
bus his potuisses incipere à superlatiuo.

XIII.

Nomen Proximus superlatiuum esse nemo,
vt opinor, negabit. At Cicero & alij, quum ali-
quid enunierant, in secundis locis ponunt, nō
in tertijs, aut quartis. Vnde tota tua doctrina
de superlatijs, atque adeo nomen ipsum super-
latiuorum euāescit, & prostrernitur. Cicero. 1.
Offic. Prima societas in coniugio est: proxi-
ma in liberis; deinde vna domus. &c. Ibid. Sed
si contentio quaedam, & comparatio fiat, qui-
bus plurimum tribuendum sit Officij, princi-
pes

pes sint patria, & parentes; proximi liberi, to-
taque domus. Idem. 2. Inuent. Summa neces-
sitas honestatis; huius proxima incolumita-
tis, tertis, & ceteris. Seleustina compendiat. Idem. 1.
Offic. Maximam vim naturae habet, fortuna
proxima. Plin. lib. 1. 2. cap. 1. 3. Alacum opti-
mum in Ponto; proximum in Phrygia; ter-
tium in Illyricis.

Elegantissimus est locus Pomponij Melae
lib. 1. cap. 8. Fons media nocte feruet, mox &
paulatim tepescens fit luce frigidus; tunc vt
sol surgit, ita frigidior, subinde per meridiem
maxime riget: sumit deinde tepores iterum,
& prima nocte calidus, atque vltimo procedit,
ita calidior, rursusque quum est media, perfer-
uet. Vides in tertio loco verbū positum pro
comparatiuo, vbi Grammatici superlatiuum
collocandam putant. Quod & ego quoque
sic collocarem, sed sine comparatione vlla, &
absolute. Vt de eodem fonte Plinius libro. 2.
cap. 1. 3: circa meridiem maxime frigidus,
mox paulatim tepescens, ad noctis media fer-
uore, & amaritudine infestatur.

Nunc aliquas Valla rationes couellamus:
nam omnes persequi esset impartitum.
Non parat ille locum esse superlatiuo vbi
sit diuersum genus, vt Cicero fuit Grae-
corum & Latiorum disertissimus. Sed longe

XIIII.

fallit: nec in hac parte quid sit genus intelli-
git, quum reprehendat, illud Macrobij: Age
serui, non solum adolescentum, qui tibi aequi
ui sunt, sed senum quoque omnium doctissi-
me. Quasi vox (doctissime) non sit genus iu-
uenum & senum. Sed quid attinet genus in-
culcare, quum hic sit partitio, ut saepe dixi-
mus? Curigitur eadem opera non reprehendit
dis Ciceronem pro domo sua, dum inquit,
Hoc ministro oranium non bipedum solum
sed etiam quadrupedum impurissimo, reum
perdidisti. Et in Bruto; Phalerius successit iu-
senibus adolescenteruditissimus ille quidem
horum omnium. Idem. Dijisti Sigulio, male
faciat homini nequissimo omnium, qui sunt,
qui fuerunt, qui futuri sunt. Plin. in epistola:
Regulus omnium bipedum nequissimo. Plin-
nius lib. 9. velocissimus omnium animalium non
solum marinorum est Delphinus; id est, maxime
velox. Cicero. 1. de Oratore. Iurisperitorum elo-
quentissimus, & eloquentium iuris peritissi-
mus. Catull. Phaeellus navium celerissimus.
Idem. Disertissime Romuli nepotum, quot
sunt, quotque fuere Marce Tulli, quotque post
alijserunt in annis. Martialis lib. 12. Non est
crede mihi, bonus; quid ergo? ut verum lo-
quar, Optimus malorum. Ibidem, ultimus bo-
norum. Idem Valla precipit, ne dicamus: hec
est

est pulcherrima suarum sororum, sed pulcherrima
sororum: quia sororum ipsa una est, scilicet
non est. Peregrina vero ratio, & talis viri dignitas
Eodem ergo argumento dicere non possemus:
horum digitorum, aut omnium digito-
rum medius est longissimus. Eodem quoque
Cicero. 3. Tuscul. Zeno istorum acutissimus.
Idem. Dentitius horum illorum potissimus,
& multa quae supra citavimus. Illud mul-
to putidius. Non potest (inquit) locus esse sol-
licitatio extra tertium gradum: nam si inter
plura vascula & multa vasa sit magis parvum,
non recte dicemus, hoc est omnium maximum
quasi Latine non optime dicatur. Pesime ta-
cum actum est: in eum vero male id iuratus
fochis nostris, vel sic. Salus homini pretiosissima
ma est vita dulcor, pecunia operabilis. Si intelli-
geret Laetentius, nullam huius esse compara-
tionem, quum dicimus omnium maximum,
sed partitionem, has argutias intraret. At contra
de contra Vallam Lib. 7. verbaliter. Inde Bar-
bati dissipati vertunt impetus in suos, fusi quoque
per campos (quod editissimum inter & qua-
lestunulos decurrebat oculis) harcem Alba-
nam petunt. Non attenderat item Valla quod
superius adduximus, superlativum inter duas res
habere locum. Acutus disputabat amicus
quondam meus ex loco Ciceronis, sic colli-

gens. Hoc nomen summus superlatum est
sed summum vocat Cicero quo nihil de super
ius significat igitur x leuon ex excessu
mūque comparationem. Leus autem si
habet in secunda Tusculana summum dico
quo nihil est superius breue quo nihil est
nūm & in hoc summum autem dico etiam si
de emat omis est maior alius. Haec Cicero
sed hic locus non obicit nō habet doctrina. Nā
si velim negare summum esse superlatum
conuincere id facere possum sed sit sūp
latum nonne sequitur. Item breue pro quo
nihil est breuius potuisset etiam dicere ut
no in uoco quo nihil est maius & nigrum
quo nihil est nigrum. Sed illo in loco rīdēs
Cicero Epicurum de suo nō & breui disput
ante. Summo sūp nō sūp id disputationis
comparata sūp si pūta pullum penitus est
super regere. Nam si fuerit alius inus. Ut
Abū Catones Celerius opinione deest. Pro
Sistat Genitū sūp. Sedum dexten est
loquor. Quoniam horum maior est charitas
- doctorum formosior pulchriorum formosior
- edūm deest sūp o uidero ut sepe iam
hōp all ostendimus partitioem
201 202 ut inest sūp compa
203 204 ut inest sūp ratio. A. inuol
205 206 ut inest sūp ratio. A. inuol
207 208 ut inest sūp ratio. A. inuol
209 210 ut inest sūp ratio. A. inuol

De reciprocorum. Contra Vallam / Ba
dum & Quintilianum.

Cap. XII.

IN labyrintho reciprocationis diligentio
rem Thesum optarem qui filium duc
ret quam fuit Valla qui magno conatu
magnas ut solet nugae dicit non parsensio
rerum grauisimis scriptoribus. Quid hic fa
tenendum aut fugiendum accipe. Stultum
est ascribere aliquem aut loqui quae ne pe
nitissimi quidem intelligant quare amphibo
lia maxime vitanda est. In reciprocis vero con
tinget vel maxima nisi regulis adhaereas quib
bus poteris superledere dum ambiguitas nō
potest contingere aut sensus est apertus.
Quare ubi est prima vel secunda personae re
gula nulla erit: ut cepi columbam in nido
loq vel eius vel ipsius: ille tibi irascitur
quia sibi nocuisti vel ei nocuisti. Hoc Ma
la nesciuit quia damnat illud Ouidij. Respi
ce Lacten ut iam sua lumina condas. Et
corrigere illud in Sallustium. Nolite hunc in
dicare ex operibus suis. Budrus etiam hoc
non animadvertit quum multa contra Val
lam congerit in commentariis. Cice. a. Verri
Vt non modo in auribus vestris sed in oculis
omniū sua furta atque flagitia defixurus sim.

Pro Milone, Clodius sibi discipulus

Et. 3. Verr. Suis cum certis propriisque criminibus accusabo. Idem. 4. Attico. Debemus patrem familias domi suae occidere nolle. Ouid. Ecce rogant tenera sibi dem praecepta puellae. Plautus Milite. Excruciabit me herus; domum si venerit, quum haec seibit, quia sibi non dixerim. Seneca ad Albinam matrem. Puer ad tuum formetur arbitrium; multum sibi dabis, etiam si nil dederis praeter exemplum. Plinius. Vineae si macruerit sarmenta sua comburito. Nec vero solum in primis & secundis personis sic loquuntur grauiissimi viri; sed etiam in tertijs, quoties contigerit, ut doctus sermo esse non possit. Virgil. Aeneid. 4. Tunc breuiter Barcen nutricem affata Sichaei, Namque suam patria antiqua cinis ater habebat. Hoc Valla quibusdam argutis emendare conatur: dicitque emendaturum Virgilum si vixisset. Cur non etiam carpit illud Aeneid. 6. At Pius Aeneas ingenti mole sepulchrum statuit, suaque arma viro, remumque tubamque? Cur etiam solocessimi non damnat Valerium Maxim. lib. 2. cap. 7. de Metello, neque singulas partes apprehendit; sed testam continuo in statum suum redegit. Vbi suum non ad Metellum, sed ad disciplinam militarem retulit. Idem lib. 3. cap. 7. Ad speculanda acta sua venisset. Et lib. 4. cap. 1. de Africano. Eodem robore

robore metis causam Annibalis in senatu protexit, quum cum ciues sui missis legatis accusaret. Et lib. 4. cap. 3. Alexander Diogenem gradu suo diuitijs pellere tetat. Suo, idest, Diogenis. Quintus Curtius lib. 3. Alexander, inquit, urbem destitutam a suis intrat. Caesar. 1. Gallico: Biduo post Ariouistus legatos ad Caesarem mittit: velle se agere cum eo, aut si id minus vellet, e suis legatis aliquem ad se mittere. Idem. 11. ciuili. Pompeius enim rescriptarat, sese rem in summum periculum deducturum non esse, neque suo consilio, aut voluntate Domitium se in oppidum Corsinium contulisse. Ibidem. Caesar interpellat se non malefici causa ex provincia egressum, sed uti se a contumelijs inimicorum defenderet; ut tribunos plebis eare e ciuitate expulsos ad suam dignitatem restitueret: ut se & populum Romanum in libertatem vindicaret. Sequitur statim: Lentulus ut in oppidum reuertilicet, petiti quod de sua salute impetraverit, fore etiam reliquis ad suam spem solatio. Cicero lib. 1. 11. Attico. Quamque ex eo de me constaretur, eum sibi ita dixisse narrabat: se mihi esse inimicissimum; volumensque sibi ostendisse orationis, quam apud Caesarem contra me esset habiturus: multa a se dicta contra eius amicitiam. Hic scribit Cicero Attico. Terentium

Liber Secundus

sibi scripſisse de amentia Q. Ciceronis. Voces
sibi reſe, unt Terentium voces, ſe, prima re-
ſert Quintum, ſecunda Terentium. Cæcina
ad Ciceronem libr. 6. Hocſi Cæſar non co-
gitat omnibus rebus felix eſt: Si ſcit, & perſua-
ſus eſt, quid irafeitur ei, qui aliquid ſcripſit cõ-
tra ſuam voluntatem: Quum ignoret omib-
bus, qui multa deos venerati ſunt cõtra eius
ſalutem: Sum, ſub. ſcribentis, eius ſub. Cæſar-
is. Cicero, 3. de Natura Deorum. Minerva
dicitur parem interemiſſe, Virginitatẽ ſuam
violare conatẽ. Idem pro Milone: Vos
ex M. Faonio audiſtis, Clodium ſibi di-
xiſſe, & audiſtis viuo Clodio, periturum
Milonem triduo. Idem in Catil. Deſinam
inſidiari, domi ſuæ conſuli. Salluſt. Catil.
Cornelius & Vargunteius conſtituerant Ci-
ceronem, domi ſuæ imparatum confodere.
Plinius libro. 2. de Luna. Deſectus autẽm
ſuos & Solis eorum magnitudinum, vni-
bræque indices exiſtete. Idem libro. 27. ca-
pit. 8. de quadam herba: Curatum ea ſciõ
omnibus ſere oſibus conſectis, putatorem
aquam ſuam inſpergentibus. Lucanus libr. 5.
circa finem: Quæ nox ſibi proxima venit in-
ſomnis. Senſus eſt: Nox proxima fuit ſibi
ideſt Corneli, ſine ſomno, quem locum mar-
le penſitavit Budeus in commentarijs, ſicũ
&

De Reciprocis.

78

& alios multos contra Vallam ibidẽ ſcribens.
Neque Quintilianus recte contendit Cice-
ronem inciſiſſe in amphiboliam. Fabij verba
ſunt libr. 7. cap. 2. In quod genus inciſit Cice-
ro loquẽs de C. Fannij ſoceri inſtituto, quem
quia cooptatus in augurum collegium non
erat, non admodum diligebat, præſertim
quum ille Q. Scauolam ſibi minorem na-
tu generum prætuliffet. Nam id (ſibi) & ad
ſocrum reſerri & ad Fannium potell. Hæc
Fabij alcitanter nimis. Nam qui recte to-
tum Ciceronis locum excutiat, videbit aper-
te ſermonem fieri præcipue de Fannio: &
Fannius eſt prius, & præcipuum ſuppoſitum,
locus integer ſic habet in Bruto: Alter au-
tem Q. Fannius Marci F. Caij Lælij ge-
ner & moribus & ipſo genere dicendi du-
rior. Is ſoceri inſtituto (quem quia coopta-
tus in Augurum collegium non erat) non
admodum diligebat, præſertim quum ille
Q. Scauolam ſibi minorem natu gene-
rum prætuliffet: Cui tamen Lælius ſe ex-
cuians non genero minori dixit ſe illud ſed
maiori filix detuliſſe) hic tamen inſtituto
Lælij Panatium audiuerat. Hæc diſputa-
tu verboſius. Vt intelligas magnos inter-
dum viros in rebus parvis cæcutire. Regu-
la igitur ſit, quam ſequi omnino debemus:
Quoties

Quoties ambiguus poterit esse sermo, recipiendum ad primum & præcipuum suppositum recurrat, ut si dicas. Dios se aparta de los hombres por sus peccados. Los hombres se apartan de Dios por sus peccados. Deus discedit ab hominibus propter eorum peccata. Homines discedunt a Deo propter peccata sua. Vnde rursus non probat illud Quintilianus cap. citato: Pluribus inquit, verbis emendandum, ubi est id, quod quo referatur dubium est, & ipsum est ambiguum: Haeres meus clare illi damna sesto omnia sua. Haec ille, sed satis emendabitur ambiguitas si supradicta regula obseruetur.

De possessiuis contra omnes fere. De genitiuis Mei, Tui, Sui. Cap. XIII.

Longa est apud Grammaticos de possessiuis nominibus controuersia: nemo tamen hactenus quid rectum in illis sit demonstrauit. Nos igitur contra Laurentium, qui in principio secundi libri longam de ista textit disputationem, disseramus.

Possessiuum idem significat quod genitiuum unde creatur, ut: Paterna domus, & paternas possessiones, id est patris. Huius regulæ nullam exceptionem esse patiar, nihil enim frigi-

frigidius, quam illud quod hic Laurentius addert. Meus, Tuus, Suus, non deduci à Mei, Tui, Sui, primitiuis, sed ab antiquis genitiuis Mis, Tis, Sis. Quod figmentum fictis valde Grammaticis placuit. Ego non negauerim apud Eaniū, & antiquos reperiri Mis, Tis, Sis. Sed in ablatiuo: ut los, pro suos: sas pro suas: sum, pro suum. Ut post quā lumina sis oculis bonus Ancus reliquit. Vide Festum in voce Sos. Res igitur sic habet: Omnis genitiuus significat actiue, aut passiue. Idem significabit semper possessiuum: Ut vulnus Achillis, vel Achillem, actiue & passiue accipi potest. Eodem etiam pacto Mei, Tui, Sui, & Meus, Tuus, Suus, Actiue & passiue significabunt. Ut mox apparebit. Prius enim aperiam causam, quare aliquando non sit nobis concessum primitiuorum genitiuis uti. Regula est: Mei, Tui, Sui, primitiua substantiuorum genitiuis etiam subintellectis non iunguntur. Latine dices: Hic liber est mei præceptoris, sed illud Mei, adiectiuum est. Item: Præceptoris meo conducit castigare, tui autem est docere. Illud Tui, non potest esse à Tu. Nam hæc primitiua fugimus in omni possessione, ne cum adiectiuis subit ambiguitas, quam Latine aures vehementer reformidant. Latine itaque dicitur: Mei præceptoris interest docere: sed

ita tamen, ut illud Mei omnino sit à Meus.
Ridiculum autem est quod aiunt illi, pro-
pterea non dicit Mei est legere, quia Mei
Tui, Sui, solùm passivè significant. Id fal-
sum esse subiecta exempla demonstrabunt.
Cicero ad Curionem: Nam autem tui vultus
studio me assequi posse confido. Idem li-
bro sexto ad Appium: Vincebatur enim
fortuna ipsa debilitate gratiæ nostræ, tui
charitate, & meo perpetuo erga te amorē,
idest, quia me amas, & te amo. Hoc te-
stimonium, quum Valla non intellexisset,
fœdissimè deturpat. Cicero pro Marcello.
Quis non intelligat, tua salute contineri
suam: & ex vnius tui vita pendere om-
nium? Idem Attico libro nono. Nihil
malo, quam me mei similem esse, & illos
sui. Idem Catilina. Ut quæ pro sui digni-
tate & pro rerum magnitudine. Idem li-
bro secundo Finib. Ut & sui, & Metrodo-
ri memoria colatur. Idem de Vniuersita-
te: Ita se ipse consumptione & senio affe-
cit sui. Ibidem. Imitantes effectorem, &
genitorem sui. Valerius Maximus libro pri-
mo. Lento enim gradu ad vindictam sui
Diuina procedit ira. Idem libro primo, ca-
pite sexto. Priusquam exoptatum ciuium
oculis conspectum tui offerres. Idem libro
tertio

tertio, capite septimo. Quid aliud est, quam
seuientem fortunam in adiutorium sui con-
uertere? & paulo post: Fiducia est, quæ
æstimatione sui certo pōdere examinat. Pli-
nius libro. 22. in procemio. Compleſse po-
terant miraculum sui natura atque tellus.
Seneca in Troade, Actu secundo. Nullaque
pars manet nostri. Idem Hercule Oethæo
actu tertio. Et partem mei fierat omne fa-
xum. Cicero Attic. libro vndecimo. Episto-
la octaua. Quintus misit filium non solum
sui deprecatorem, sed etiam accusatorem
mei. Ouidius. 1. Metamor. Et pressa est gra-
uitate sui. Ibidem libro ultimo. Partem tamen
meliore mei. Et in carmine obscuro. Quod
partem madidam mei videtis. Terentius
Adelph. Tēgi ne tui quidquam? Ibidem.
Qui se in sui gremio positurum puerum di-
cebat. Idem Heauton. Tot mea vnius soli-
citi sunt causa. Vbi Muretus ex antiquis
exemplaribus restituit, Mei vnius. Varro.
3. Rust. cap. de villa. Et quum hæc sit com-
munis vniuersi populi, illa solius tui. Bu-
dæus in commentarijs citat Ciceronem in
Vatinium sic: Quid ergo præstantius mi-
hi potuit accidere, quam omnes hos ci-
ues meos iudicare: ciuitatis salutem cū vnius
mei salute esse coniunctam? sic citat Budæus.
Nunc

Nunc legitur cum mea uolus salute. *Plautus*
Aulula. Neque tui me quidquam inuenisti
penes. *Idem Pseudolo*.

Si ex tetacente fieri possem certior *Hers*.

Quæ miseræ tetam miserè macerant.

Duorū laboriego hominū parissim libe.

Mei, terogandi; Et tui, respondendi milib.

Hæc *Plauti* uerba expendit *Gellius* lib. 2. cap. 5. Et insuper ait: Itaque si dicere uelis, Pa-
trem mei, pro Patrem meum, quo *Græci* mo-
do τὸν πατέρα μου dicunt, inusitatè quidē
sed rectè profecto. Eaque ratione dices, quæ
Plautus dixit labori mei, pro labori meo. Hæc
ille, qui tamen si legeret illud *Ciceronis*, Geni-
torem sui, & Effectorem sui, & illud *Maronis*
Et nunc magna mei sub terras ibit imago, Et
illud *Macrobij* lib. 2. ca. 1. In somno: Deinde
tonus per naturam sui in duo diuidi sibi equa-
non poterit; fortasse non diceret inusitate di-
ci: patrē mei. In ijs omnibus, quæ citauī, testi-
monijs, si aliqua tibi videatur significare pas-
sionem, non valde repugnabo dom illud te-
neam, loco illorum poni posse possesiua: ut
effectorem sui. Effectorem suum.

Rursus nunc contēdam Meus, Tuus, Suus,
posse accipi passiue, & loco illorum posse
succedere. Mei, Tui, Sui. *Cicero* lib. 5. epistol.
Ego quæ tua causa feci; potuisset dicere tui.

Idem

Idem Philipica. 10. An uero hoc pro nihilo
potas in quo quidem pro amicitia tua iure
dolere soleo, &c. Pro amicitia tua, inquit *Bu-*
dæus in commentar. pro eo dixit quod est
pro amore quo te prosequor, hoc est quo tu
à me diligeres. *Idem*. 2. *Catil*. Inuidia meæ le-
uanda causa, id est, quam alij de me habent.
Idem. 1. *Catil*. Patria te nihili iudicat, nisi de pa-
tricio tuo cogitare. *Terent*. Eunuch. In
eam utilitatem ego faciam ut cognoscas meā.
Hic *passiue*. Rursus *Cicero* ad *Tironem* utili-
tatibus tuis possum carere, A&uē: vide *Mu-*
ret. 2. *Catil*. *Terent*. *Phormio*. Nam neque ne-
gligentia tua, neque id odio fecit tuo. *Lauren-*
tius dixisset Tui. *Idem* *Heaut*. Et lachrymis
opplet ostium sibi, ut facile scires, desiderio
id fieri tuo. *Idem* *Phormio*. Nunquam odio
tuo me uincēs. Itaque nostra querela est &
quam habemus, & quæ de nobis habetur.
Martia. lib. 5. Iam prece oblitus nostræ vul-
eane querelæ parce. *Valer*. *Max*. lib. 9. cap. 2.
Nam quum animaduertēret, quantum suo
odio patria teneretur, timori remedium scelt-
repetiuit. *Idem*. 6. cap. 2. Vidit eodem habitu,
& quiritatu tuo, id est, in quiete latui. Sed hu-
iusmodi plura quilibet passim leget. Causa
igitur quæ uetatur dicere: Hic liber est mei,
& mei interest legere, non passio est, sed ut ui-

L temus

Libri Secundus

sum vehementer commouebat. At dices: In
ceteris possessiuis verum hoc esse, sed Meus
Tuus. Suus aliter se habere. Imo vero ego in
vniuersum de omnibus possessiuis idem præ
cipio. Cicero. 1. Tuscul. Theodori quidem ni
hil interest; humi ne, an sublimè putrescam.
Deest (mea) propter putrescam: Vt sit: Mea
Theodori. Quod si non credis, audi Valer.
Maxim. libro. 6. cap. 2. de eodem Theodoro:
Mea quidem nihil interest humi ne, an subli
mè putrescam. Cicero. 2. Philip. Ille nunquā
concionatus est nudus, tuum hominis simpli
cis pectus vidimus. Valla diceret: Tuum pec
tus, quies homo simplex. Cicero. 5. Verr.
Netua quidem recentia proximi Prætoris ve
stigia persequi poterat. Idem pro Sextio: Quē
non tam admiror, quod meam legem con
temnat hominis inimici. Idem ad Crassum.
Quantum meum studium extiterit dignita
tis tuæ. Idem ad Lentulum: Nam nostra pro
pugnatio, ac defensio dignitatis tuæ. Livius.
Quod meum factum dictumve Consulis gra
uius, quam Tribuni audistis? Idem lib. 7. de
Valerio Coruino: Quum desiluisset ex equo:
Nostrum, inquit, peditum illud, milites est
opus: id est, nostrum opus, qui sumus pedites.
Idem lib. 8. Vt nostro duorum iam hinc eue
tu cernatur. Cato ad Ciceronem: Tuam virtu
tem

De Possessiuis.

83

tem domi togati, armati foris. Cic. L. Paulo
conf. me contulem tuum studium adolefcenti
tis perspexisse. Plini. lib. 8. epistol. Post iudi
cium tuum viueruditiissimi, grauiissimi, ac su
per ista verissimi. Seneca in Hippolyto: Quis
meas miseræ deus, aut quis iuuare Dædalus
flammas queat. Et illud Boetij, quod repre
hendit Valla: Solantur moesti nunc mea fata
senis. Cæcilianus apud Marcellum: Mea ho
minis quid referat. Virgi. in Ciri. Perq; tuum
inmemoris haustum mihi pectus alumnae. Idē
6. Aneid. Et pater ipse suo superum iam fig
nat honore. Id est suo Deorum honore. Et
Aneid. 12. Postquam arma Dejad Vulcania
uentum est. Apullei. lib. 8. Quæ res circumstā
tium ab emptione mea, vt pote ferocissimi,
deterruit animos. Ouid. 1. Amorum: Vt mea
defunctæ molliter ossa cubent. Terentius
Heeyra: Vt ne cui mea longinquitas ætatis
obstet. Idem. Nā herilem filium eius duxisse
audio uxorem. Idem: Paternum amicum me
asimulabo virginis. Et in sacris. 3. Reg. Tulit
filium meum de latere meo ancillæ tuæ dor
mientis. Et illud quod damnat Valla ad Co
rinth. Salutatio mea manu Pauli. Quæ etiam
forma dixit Ausonius. ad Theonem epist. 4.
Anticipesq; tuum Samij Lucumonis acumē,
id est, tuū acumen Lucumonis, vt recte anno
tat

tat Ioseph. Scaliger lib. 2. ca. 12. in Auson. ubi
hanc phrasin à Grammaticorum tenebris in
lucem vindicat. Idem in Catulm. 46. 18. ita
etiam construendum, quasi dixisset, vt tuum
pectus monstrum citat quædã ex superio-
ribus deinde addit. Quæ omnia dicta sunt per
Ellipsin. In Græcis minus laboraremus, rōp
ἐννοεῖται, οὐκ ἐξιστορεῖται, ita hic pectus monstrum,
idest, pectus tuum, qui monstrum es. Sed vi-
de locū Scaligi. Ex alijs possessiuis iunctis cū
genitiuo nominis proprii, & appellatiui pos-
sem innumera exempla colligere: vt Impera-
torius vultus Marij: Catuli Cuthana villa: Cal-
ui Licinij Iuppōnactem prædonium: Frater-
num nomē populi Romani, in eade Iouis Ma-
riana: Fruetib⁹ Agrippæ Siculis: Litora frater-
na Erycis: Nocturna Orgia Bæchi: Augusti
paternus animus, & alia huiusmodi innume-
ra. Elegantijs itaque credo dici: Meum præ-
ceptoris officium, quàm Meum officiū, qui
sum præceptor. Non tamen dissimulabo di-
xisse Terent. Mra, qui sum natu maximus. Et
Ciceronem pro Sylla: Vestra, qui fixistis hoc
maximè interest. Sed Cicero hæc aliter
dixisse non potuit, non enim hic
participio erat locus.

LIBER

LIBER TER- TIVS.

De Constructione verborum. Exploduntur
impersonalia grammaticorum. Cap. I.



N verborū cōstructione duo
cōsideranda sunt, Cōcordia, &
rectio. Cōcordia est mutua cō-
plexio nominis & verbi, quā-
do nomē in debitā verbi perso-
na, seu domiciliū recipitur, quæ cōiunctio ostē-
dit verbū esse personale. Rectio est quā verbū
ostēdit vires & effectū in rē aliquā. Vnde ver-
bū ostenditur actiuū, vel passiuum. Dicamus
igitur de personali cōcordia primum: De-
inde de actiuorum, & passiuorum rectione.
Veteres (inquit Fabi⁹) verba modo, & noia, Lib. 1. cap.
& cōiunctiones tradiderūt: videlicet qd in ver- de Gram.
bis vim sermonis, in nominibus materiā (quia
alterū est, qd loquimur, alterū de quo loqui-
mur.) In cōiunctionib⁹ autē cōplexū eorū esse
iudicauerūt. Hæc Fabius. Siquid oratio quæ-
admodū ceteræ res naturā cōstātes) forma &
materia cōstat: sine noie, & verbo null⁹ vnquā
L 4 sermo



Liber Tertius.

sermo efformabitur, quod elegantissime ostēdit Plato in dialogo de Ente, in hæc verba. Hosp. Duo sunt genera declarationum earum, quæ in voce sunt adferum naturam significandam. The. Quò pacto? Hosp. vnum quidem *ὀνόματα*, idest nomina, alterum *ῥήματα*, idest, verba vocatur. Th. dic utriusque. Hosp. Declarationem, qua actiones significantur, verbum dicimus. Th. sic est. Hosp. signum autem vocis agentibus ipsis impositum, nomen. Th. Prorsus. Hosp. Ex solis nominibus continuè prolatis oratio nunquam efficitur: neque rursus ex verbis absq; nominibus pronuntiatis. Th. quomodo? Hosp. Ut ambulat, currit, dormit, & alia verba, quæcunq; actiones significant. Quauis omnia eo ordine verba continenter quis protulerit, nunquam efficiet orationem. Th. quomodo vero? Hosp. Rursusque quum dicitur leo, ceruus, equus, ceteraque nomina, quæ ipsos agentes significant, efferuntur: non dum hac continuatione efficitur oratio. Nullum enim hoc vel illo modo negotium aut otium, neque natura verè vel fide significat prolata: priusquam ipsis nominibus verba misceantur: quando autem adaptantur, statim fit sermo, & prima horum complexio, licet breuissima, est oratio. Th. quomodo vero ista dicis? Hosp. Quum aliquis

De verbis personalib.

85

aliquis dicit: Homo discit, nonne hanc orationem, & primam, & exiguam esse ais? Th. rectè. Hæc, & alia latius Plato. Idem affirmat Aristot. in principio secundi Perihermenias. Ex his elicimus, etiam verbum per se sumptum nihil aliud esse, quam vocem quandam nihil prorsus significantem, nisi suppositum accedat. Eaque causa mouit Platonem, & Aristotelem, ut quum de verbo agerent, in tertijs personis tantum exempla proponerent. Ut sana tur, agrotat, currit, dormit: Si enim agrotat, & curro dixissent, orationis non verbi exemplum adduxissent. Vbiunque igitur fuerit in oratione verbum aliquod, nisi suppositum intelligas, aut aliunde quæras, sensus nullus apparebit. Vnde ridicula sunt Grammaticorum impersonalia: quæ totum Platonis, & Aristotelis dogma evertunt: Eueramus & nos sigillatim eorum Impersonalia exemplis adducendis.

Accidit, contingit, euenit, liquet, eat, cur dicantur impersonalia, non video: quandoquidem nunquam supposito carebunt. An obscurum est, Infinitum, vel totam orationem sumi pro supposito? Sed accipe clara supposita. Ouid. 1. Meta. Mox ubi creuerunt, naturaq; mitior illis contigit. Idem. 2. Meta. Nec contigit vllum vox mea mortalem. Ut igitur dicamus: Accidit

L 5 dit

est. Plaut. Stich. Id ne pudeat: Idem Casina. Ita nunc pudeo, atq; ita nunc pauco. Valer. Flacc. lib. 2. de Vulcano. Adclinem scopulo inueniunt, miserentque fouentque.

Delectat, Iuuat, Decet, Oportet, Libet, Personalia, & verè actiua sunt, siue in tertijs, siue in alijs personis. An quum dicis multos castra iuuant, & hostem ferire iuuat, illic iuuant, est personale, hic impersonale? Ridiculam. Cicero pro Balbo: Est enim aliquid quod non oportet, etiam si liceat: Quidquid vero non licet, certe non oportet. Terent. Adhuc Archillis, quæ ad solent, quæque oportent signa ad salutem esse, omnia huic esse video. Idem: Hæc facta ab illo oportebant, Syre. Lucan, lib. 3. Nō robore picto. Ornatas decuit fulgens tutela carinas. Cicero. 1. Officio. Nec velle experiri, quæ se aliena deceant, id enim maxime quæque decet, quod est cuiusque maxime suū. Plaut. Stich. Secundas fortunas decent superbia. Idem Pseud. vbi lepos, iocus, risus, vinum ebrietas decent. Martial in Spectaculis, de leone occiso: Hercules potuit qui decuisse manus. Finge leonem loqui, apte diceret: Ego dedecor manus Herculeas. Statius lib. 10. Thebal. Elegantissime vsus est prima persona, quum sacerdos quidam sic Apollinem alloquitur. Si non dedecui tua iussa, tuique prementem. Columella lib. 5. capit. 12. Mulieres quidem si lactis copia premuntur, cythisum aridum in aqua macerari oportet. Plaut. Mostell. Nā quod tibi libet, idem mihi libet.

Curratur, Statur, Ambulatur, verè personalia sunt, & verè passiua. Vt: Trepidabatur à Caesare, deest trepidatio. Nam sine nomine & verbo non fit oratio. Nomen voco rectum ipsum, cum Aristotele: vidit hoc Priscianus lib. 18. sic disputans: Sed si quis & hæc omnia impersonalia velit inspicere penitus, ad ipsas res verborum referuntur. Et sunt tertiz personæ, etiam si prima, & secunda deficient: vnde Participia inueniuntur curratur cursus: & decursus spatio. Idem paulo post: Teste sapientissimo domino Apollonio, & Doctore meo Theotisto, quod in institutione artis grammaticæ docet, possunt habere intellectum nominatiuum ipsius rei, quæ in verbo intelligitur. Nam quum dico curratur; Cursus intelligitur. Et Sedetur sessio: Et Ambulatur ambulatio: Euenit euentus: Sic & similia: quæ res in omnibus verbis etiam absolutis necesse est ut intelligatur. Vt: Vivo vitam: Et Ambulo ambulationem: Et sedeo sessionem: & Curro cursum. Hæc aurea Prisciani verba si grammatici intellexissent, nō tot tenebris hætenus essent offuscati. Apollonij verba (si quis requirat) hæc

29. b. 106. a.

Plaut. Casinas.
Nunc specimen spectatur; nunc coram me terminatur. Idem Mostell.
Nunc specimen spectatur. Idem Truculent.
Nunc Alceste loche specimen spectatur. Nunc Alceste loche.

96. b.

Claud. Paragyr.
Pax maior decet.
Idem Epistula.
Vra decet regere.
Sopar.

hec sunt ex. 3. lib. μέλει, Σοφάται, ὅσπερ ἐπινύ-
και ἀνὰ ἀναδύχου τοῦ μέλει, ἐνθα, τῇ
κατὰ τὴν παρρησίαν, πρᾶγμα, ἐν τῷ μέλει.

Contra Priscianum stulte admodum, & pro-
teruè debacchatur Augustinus Saturnius li-
bro. 3. c. 1. in suo sophistico Mercurio, què
nostra Minerva supplantabit. Illius verba
sunt: Nec satis habes Prisciane, quod ipse tele-
uitatis infamas, nisi etiā Apolloniū, & Theo-
tistum præceptorē tuum vna tecū traducas?
Dij te eradicet Prisciane, cū tua ista doctrina:
sic enim primum tollis omnia impersonalia
passivæ terminationis. Nā quibus verbis no-
minatiuus eiusmodi intelligitur, ea manifeste
sunt personalia: deinde sic omnibus passivam
tribuis significationem. Verū enim vero ra-
tio tamen isthæc tua, si vera, ea per totā verbi
naturā ac declinationē subintelligatur oportet.
Neq; enim maior ratio præsentis, quā
cæterorum tēporum. Itaq; qui nominatiuus
verbo præsentis tēporis per te intelligitur,
idē vel per totā reliquam eiusdem verbi natu-
rā, ac declinationē subintelligatur necesse est.
Quare quum Tacitus ait: procursum ab hor-
ste: Et Cicero, non est ab isto perseveratū: &
Plinius Cæcilius: à quibusdam reclamationē est:
Et Livius: migrādum est à parētibus: Hic ego
te: hic te appello Prisciane, dic obsecro tuus
iste

Me nominatiuus an huiusmodi verbis præte-
riti perfecti tēporis rectē intelligi potest? nul-
lū enim excipis, nec tēpus, nec impersonale.
Age, periculū faciam. Procursum est procur-
sus: Diui boni? quid hoc portēti est? Perseuerā-
dū est perseveratio: Proclamatū est proclama-
tio: Migratum est migratio: Sessum est sessio:
Ambulatū est ambulatio: Peroratum est pe-
roratio: O mētis inops! qui intellectus iste tu?
quæ dicēdi ratio, vel potius quæ insania? Hæc
ille futilis Mercuri. Nūc Mineruā audiamus.

Dij te eradicent Augustine, cū tuis istis cā-
uillis, sic enim tollit Priscianus omnia imper-
sonalia passivæ terminationis: Fateor libētissi-
mē. Quis enī sanus nō tolleret? Nā quibus ver-
bis nominatiuus eiusmodi intelligitur, ea ma-
nifeste sunt personalia, vt tu verissimē asseris.
Deinde sic omnibus passivā tribuit significa-
tionē, fateor id quoq;: Nā quæ demētia est di-
cere: Curritur, todos corrē: Pugnat, todos pe-
leat: Viuitur, todos viuēt: quū potius dicēdū sit:
correse, pelease, viuēse: Vt hæc melius itur in
agrū: Por aquí se va mejor al cāpo. Præterea
qui magis tibi venit in mētē hæc verba signi-
ficare actionē, quā cætera passiva, vt amatur,
legitur: Nā si: Curritur ab omnibus, significat
Omnes currūt: Veritas amatur ab omnibus,
significat, Omnes amāt veritatē; & ex dimur
ab

ab hostibus; hostes cædunt nos. Decepit te
grammaticorum turba, quæ planè sensu cõ-
muni caret. Tertium quod Prisciano obijcis
hoc est: Si in Curritur, & Ambulatur, intelli-
gitur cursus, & ambulatio; in Cursum est, & Am-
bulatum est; intelligitur Cursus & Ambula-
tio. O mentis inops, quæ te vexat dementia?
hic tecum fustibus agendum erat, non ratio-
ne. An nescis omnia verba in or, carere præte-
ritis? quæ te impulit dementia ut pro Cursum
est, perseveratum est, esse præteritum verbi di-
ceres? Participia sunt Augustine? & quæ parti-
cipium dico, nomen adiectivum dico. Dici-
mus enim decursus est campus; decursa est
etas: decursus est spatium. Tum deinde quo-
tiescumque participium seu adiectivum sine
substantivo ponitur in neutrali terminatio-
ne pro substantivo desiderat vel totam ora-
tionem, ut: Nuntiatum est regem venire: vel
infinitum sui verbi, ut pugnatum est sub. pu-
gnare. Vel denique deest negotium. Ut lectum
est sub. negotium. Et quum dicas in activa
vivo, curro, dormio melius intelligitur infini-
tum, (quod verè nomen verbale est ut Priscia-
nus docet,) quam aliud nomen. Propriusque
adhaeret verbo suum infinitum, quàm nomen
ipsum verbale: ut vivo vivere, quàm vivo vi-
tam. Et curro currere, quàm curro cursum. Acqui-

ita in passiva. Curritur curro, & cursus est
currere. Et hæc Prisciani fuit doctrina, quan-
tu nullo modo es assequutus. A Prisciano
stat Lina cer. libr. 6. quum agit de Ellipsi. Ap-
pellativum, inquit, aliquod eiusdem significa-
tionis cum ablativum, cæterorumque neu-
trorum passivis his, quæ nos genus vocamus
tercium passivorum; subaudiri Apollonio,
ac Prisciano placere video. Ut quum sedetur,
selsio: quum curritur, cursus. Quod si quem
tantorum virorum auctoritas movet, non vi-
deo, cur is verba huiusmodi impersonalia sta-
tuat, potius quam personalia per defectum no-
minativi, qui videlicet certus est: & propterea
non apponitur. Nam qui ab hoc eiusdem si-
gnificationis nominativo diversus est, is ut
pote incertus, planè proferendus est. Ovidius.
Tam tertia vivit ætas. Martialis. Totam mihi
dormiui hyems. Horatius. Magna minor ve-
foro si res certabitur unquam. Hactenus ille
nunc ad actiavorum disputationem transcamus.
Omnia verba esse activa, aut passiva Rejici-
tur Neutra & communia. Et com-
mentum a Grammaticorum spe-
cies. Cap. II.

Grammatici nescio quo errore inducti
verba omnia in quinque genera divise-
runt

93. a.

3. Atad.

runt, Activum, Passivum, Neutrum, Commu-
ne, Deponēs. Nobis autem, inquit Cæsar Sca-
liger, satis sit uniuersum verborum ambitum
in duo dividere, quæ actionem & passionem
significent: quemadmodum horum vtriusque
ad vnum quippe ad ipsum Est; quod est
vtriusque radix & fundamentum. Hanc Sca-
ligeri rationem sic confirmare possumus. Philo-
sophia, id est recta & incorrupta iudicandi
ratio nullum concedit medium inter agere,
& pati. Omnis namque motus aut actio est,
aut passio. Imo, si rem penitus inspiciam,
actio & passio nihil differunt, nisi ratione
quadam, sicut Aceline, & decline. Id quod
docet Aristotel. 3. Physi. cap. 3. Quare quod
in rerum natura non est, nè nomen qui-
dem habebit. Nihil enim agens (inquit Ci-
cer.) nè cogitari quidem potest quale sit.
Idem secundo De natur. Deor. Mihi, inquit,
qui nihil agit esse omnino non videtur. Quid
igitur agent verba neutra, si nec actiua, nec
passiua sunt? Nam si agit, aliquid agit. Si
vivit, aliquid vivit. Cur enim concedas
rem agentem in verbis, quæ neutra vo-
cas, si tollis quid agant, An nescis omnem
causam efficientem debere necessario effe-
ctum producere? deinde etiam effectum non
posse consistere sine causa? quanto rectius
Arist.

93. a.

Lib. 8. cap.
de verbo.

Arist. quilibro primo de generatione & in-
teritu asserit, in omni actione alterum esse,
quod agat, alterum quod patiat. A Philo-
sophis, inquit, ista sumis: Metuebam
ne à Lenonibus dicerēs: quasi vlla sit ars,
quæ possit esse à ratione aliena. Itaque ver-
ba neutra neque vlla sunt; neque natura esse
possunt: quoniam illorum nulla potest de-
monstrari definitio. Sed si Philosophos sper-
nis, audi etiam Grammaticos antiquos Pri-
scianus, verbum est pars orationis cum
temporibus, sine casu, agendi vel patiendi si-
gnificatiuum. Hac, inquit, definitione, om-
nia tam finita, quam infinita verba compre-
henduntur: & neutra etiam quæ dicuntur ab-
soluta: & deponentia omnino naturaliter vel
in actu sunt, vel in passione. Eadem ferè An-
to. Nebriss. lib. 3. Verbum, inquit, est pars ora-
tionis declinabilis, cū modis, & temporibus, agē-
di vel patiēdi significatiua. Apertè Cæsar Sca-
liger: Quibus, inquit, manifestū est, verba neu-
tra nō esse ab actiuis se iuncta. Fatētur itaq; om-
nes, quæ rationē admittunt dūce, verba tantū
in actiua & passiua posse digidi. Sed statim
reuertuntur ad ineptias grāmaticas multa ge-
nera verborū cōmuniūscētes. Et quod petus
est per terminations in o, & or, diuidentes.
Quasi verborū natura per terminations, &

accidentia, non per essentiam esset indicanda. An aliud est. Afficio te iniuria, aliud prosequor te iniuria? Et osculor te, & basior te. Activa hæc sunt omnia natura, quocunque sine terminentur. Nam quæ vocantur Deponentia, activa omnino sunt, neque enim ideo ita dicuntur, quia sint aliud genus ab actiuis, sed quia fuerunt aliquando Communia, quæ simul actionem, & passionem significarent. Sed quia deposuerunt passivam significationem, dicta sunt Deponentia, quasi dicas, Activa deponentia. Quum igitur in usu fuerunt verba communia, nulla erant deponentia. Nunc quia sunt deponentia, nulla erunt communia. Quis enim nunc latine dicat. Tu amplecteris a me? & tu oscularis a me? & libet interpretatur a præceptore? quod si dicas reperi aliqualia participia in utraque significatione: dicam, id totum esse a me, qui assero, aliquando fuisse verba communia, quorum vestigia romanent in aliquibus participiis. Quid quod ex tuis deponentibus adducam participia passionem significantia? Ante Ciceronem multa verba fuerunt communia. Vnde ipse in officiis citat ex veteri poeta: O domus Anti, quam dispari domino dominaris. Inferit & Sallustius in Iugurtha orationem C. Memmij, in qua legitur: quidquid

sine sanguine civium videri nequit. Cicero in oratore perfecto dixit: Pes enim, qui adhibetur ad numeros, partitur in tria. Partitur ibi passivum esse, a Partio dicendum est, non commune. Quanquam mihi locus suspectus est. Et fortasse legendum. Numeros partitur, id est dividit. Itaque iam constat omnia verba aut esse activa, aut passiva: ut ex Aristotele comprobavimus. Vnde falsum est & illud quod ex Cathegorijs Dialectici disputant: inter agere, & pati medium esse iacere, & stare, situm esse. Nam si iacet, aut sedet, aut situs est aliquid agit. Sedet enim sessionem, & stat stationem. Ego enim illas Cathegorias, siue prædicamenta Aristotelis non esse, multis argumentis possum comprobare. Multo minus illa ferenda sunt apud Philosophos & Theologos tritissima, de actionibus permanentibus, & transiuntibus. Nam si actio est aliquid agit.

Turpiter lapsi multis modis grammatici, qui verba seu activa, seu neutra, siue deponentia, in species partiti sunt. Primo quia species in grammatica non id, quod tu fingis, significant. Sed id quod lib. i. capit. 13. significavimus. Deinde nemo est, qui non videat verba primæ speciei, siue ordinem vocare malis, esse etiam vel sextæ, vel quartæ, & aliarum etiam esse posse. Nam ante dicimus: & si sciret

14. 6.

amaretanti: & id amo te: & quid nos amas
de fidicina istac. Et ubi sunt qui amant à Le-
none, apud Plaut? Itaque si omnia verba sunt
diuersarum specierum, quid opus est his spe-
ciebus, id est tricis & fallacijs? Dicam clarius.
Si omnia verba sunt omnium ordinum, aut si
nullum verbum in his ordinibus habet pro-
priam sedem, ita vt in aliam transire non pos-
sit: manifesta insania est ijs speciebus pueror-
um ingenia distorquere. Postremo in hoc
maximè peccatur, quod etiam si verum sit
verba primæ classis regere accusatiuum, quis
nam sit ille accusatiui signoratur. Quid enim
est apud Latinos: Fœmina reponit genus: aut
mas reponit genus, nullo monstrante? Aut
quis vnquam dixit: Ego amo Deum: & Deus
amatur à me? Num etiam dices: facio oratio-
nem? & do tibi damnum? & multa huiusmo-
di? Ex optimis scriptoribus hæc discenda
sunt, non ex arte grammatica. Nec grammati-
ca docet latinè loqui, sed Latinum sermonem
ad artem refert, vt tu postea ex latina imita-
tione latinè loqui discas. Quum igitur (seclu-
so verbo substantiuo) Omnia verba sint, aut
actiua, aut passiuia; intelligendum est Actiua
omnia vel in varios transire accusatiuos, vt fa-
cere verba, fidem, finem: vel in vnicum tan-
tum, id est, in suum, vt viuere vitam: mori mor-
tem:

tem: egere egestatem: furere furorem: De qui-
bus Rustinianus Rhetor. lib. 2. siquit: Figura
per pleonasmum, vt Mortem occumbere: &
obire diem: Et viuere vitam: & pugnare pug-
nam: & ire iter; in quibus siue addas, siue
tollas accusatiuum; idem manet sensus, & to-
tidem virtute vocabula enumerantur. Idem
enim est viuo, & viuo vitam. Idem careo pecu-
niarum, & careo caritatem pecuniarum. Idem
est egeo medici, & egeo egestatē medici. Vn-
de enim esset in passiuo (Egetur, Sedetur, sta-
tur: nisi actiue diceretur, egeo egestatē, sedeo
sensionem, sto statum, siue stationem: Sed iam
nobis obijcies, cur hos accusatiuos non inue-
nimus? quia vitium esset apponere, vel saltem
archaismus. Nam olim frequēs erat: nocere
noxam: seruire seruitutem; nūc nisi addendū
sit adiectiuū pleonasmus erit. Vt enim super-
nactū est dicere: Gaudemus gaudium; ita ne-
cessario dicemus: Tuū vel alienū gaudiū gau-
debimus. Hunc furere furorē: Consimilem lu-
dereludū: & Græcis quidē, vt inquit Budæus
in commentarijs, familiare est omnibus ver-
bis seu transitiujs, seu absolutis, seu passiujs, seu
deponentibus, nomina substantiua ab eisdē
deducta in accusatiuo casu subijcere.

Illud porro non est leuiter aduertendum
verba quę vni tantum accusatiuo deserviunt:

d **U**iviuo, Dormio, posse multos alios recipere, dummodo per translationem idem significent, quod proprius accusativus. Recte enim dicas de aliquo avaro: vivit pecunias: id est tota illius vita nihil aliud est quam mera pecunia. Virgil. Corydon ardebat Alexin. Id est Ardor, quem ardebat Corydon, erat Alexin. In sacris aptissime dictum est. Terra germen Saluatorem. Sic dicimus: Somniat thesaurum. Cicero lib. 13. epist. 28. Tum studia illi quibus ance delectabamur, nunc etiam vitimus. Adrianus Turnebus lib. 10. cap. 1. adversariorum super illud Persij. Iratum Eupolidem praegrandi cum sene palles. Audacter, inquit, dictum est, Pallere Eupolidem, ut si diceret: pallere pallorem, quod est, qui palles quod tam impenso illis poetis operam impenderes, ut decorem contraxeris in sano labore vultum. Hec ille. Similia sunt: Alios aspirat amores. Crepat sulcos, Et vineta, de quibus suis locis. Advertendum in super, accusativum cognatum, qui est in verbis simplicibus, posse etiam in compositis subintelligi, ut obijt, interijt, pereijt, senescit, viam, vel iter.

110. b.
Vide Gauriv. 103

Ename

Enumerantur ordine Activa multa quae haecenus credita sunt neutra impersonalia, vel deponentia.

Cap. III. *facto ex praecedenti capite palestrum*
tare nullo ex Verba Neutra.

Quonia ex Aristotele citavimus: omnem motum aut actionem, aut passionem esse; nihilque medium, quod neutrum possit vere appellari; Consentaneum erit, verba neutra rejicere, quibus videlicet, id quod non est in rerum natura, velint grammatici nuncupari. Ratio illorum (si ratio ea dicenda est) sic habet. Videmus verbum Amo, significare actionem, & verbum Amor, passionem; sed verbum, Sedeo in medio amorum est, quia nec actionem, nec passionem significat. Sed falluntur, qui haec comminiscuntur. Nam si verum scrutari velint, invenient profecto activa omnia in duplici constituta differentia. Quaedam enim vni tantum accusativum iunguntur, ut vivo, sedeo, dormio. Quaedam varijs accusativis ut amo, amplexor, iudico. In illis non apponitur accusativus, quia certissimus; in his apponitur quis incertus. Unde illa, quae tu vocas absoluta, vera & prima sunt activa, & in primo loco activorum collocanda. Itaque sedeo, magis activum est, quam amo, aut percutio. Aristoteles enim, & Cice-

ro in Topicis hanc regulā nobis tradūt: Quæ seipsis cōtenta sunt, meliora sunt, quā quæ egent alijs. Et vero quū dicis: Petrus sedet, doc mit, iocatur: in quolibet horū sensum absolūti, ita ut nihil desiderari videat: At quū dicis, Petrus fregit, percussit, vidit: imperfectū sensum reliquisti, propterea quod manca illa verba sunt sine accusatiui appositione.

Nūc ad verba enumerāda me cōuerto quæ falso neutra putant, in quibus illud velim mihi cōcedi, quod superius probatū est, satis mihi esse ad pbandū verbū aliquod esse actiuū: si in passiua testimonia citētur: etiā illorū, quæ dicūtur ab istis impersonalia, ut caletur, egetur, curritur, peccatur. Nā si (vt iam diximus) impersonalia illa ficta in passiuā nulla sunt, hæ voces, egetur, caletur: actiuum verbum satis superq; demonstrabūt. Vt egetur sub. egetas: eget egetatē. Vbiq; itē participiū in Dū da dum reperitur, siue solū in Dū, siue cum substantiuo, semper denotat verbū actiuum: vt seruiendū est, sub. seruire: micandū est, sub. micare.

Abstineo. Nebrissenis esse actiuum fatetur: Sed quum Horatius dixit: Abstineo irarum, calidāq; rixæ: neutrum esse arbitrat. Sed malē, vide Hellenismum. Abstine maledictis, vel à maledictis neutrum multi arbitrantur,

tur, sed deest accusatiuus. Brutus ad Atticū: Vt se maledictis non abstineat.

Ab eo, vide eo,

Abnuo, Sallust. Iugurth. Hic milites fessos itineris magnitudine, & iam abnuētes omnia.

Abutor, Philip. Beroaldus ad Suetō. Dicimus, inquit, abutor hāc rē, & hac re. Terēt. Nā in plogis scribundis operā abutiē. Cato rusti. Donec omnē casū cum melle abusus fueris. Plaut. Bacch. Nos aurum abufos. Idem. Nā hoc argumentū alibi abutar. Idē Trinummo: Qui abusus sum tātā rē patriā. vide, vtor. Quū dicim⁹ abutor hac re: deest, rē abuti, vel vsū.

Accidit, Accēdo ferē idē est qđ cado: & sicut in Cado intelligit rē cadere: sic in accido. Tacit⁹: Accidit ad genua illius. s. se, vel casum.

Adeo domū, vel ad domū neutrum putat, tu semper actiuū putato. Nam dicimus: adeo urbem, & vrbs aditur. Et adeo ad urbē. s. viam, vel iter. Tacit⁹: Oceanus nauib⁹ aditur. Liui⁹. Libri per Duū viros sacrorū aditi. Ouid. 6. Fastrorum: Sacra vir intrabo non adeunda viro. Cicero. Illa pericula adeuntur in prælijs, Columella: sed granaria scalis adeantur.

Adolere Verbenas, nemo actiuū esse negabit. At vero pcescere, cōtendūt esse neutrum. Sed dicimus adoleuit ætatem: & adoleuit ad ætatem, s. se. Hinc sæpē adulta ætas, adultusq;

Ar-

9 L. A.

117. A.

229. A.

39. b.

ad hunc

Aetūmus, adulta vitia, vide Nonium. & no-
stra Paradoxā in Euphemismo. Adolefcit (in-
quit Festus Pompeius) ab Olesco, id est, cre-
fco venit. (Sic enim legi debet.) Unde fiunt
Adultus, Adulefcens, Altare, quod in illo
ignis exerefcit. Adolefcit puer, fcilicet, fe vel
adolere.

Adulor tibi, & adulor te, dicimus. Sed in
illis fupprimitur cognatus accusatiuus, vt apud
Græcos δουλέω. Tacit. lib. 6.
Ne codicillis quidem Neronem, aut Tigelli-
num, aut quem aliorum præpotentium adu-
latus est. Idem lib. 16. At nunc cohmus ex-
ternos, & adulamur. Columella lib. 7. capit.
12. Forem adulantur. Cicero: Adulari fortu-
nam alterius dixit, 2. diuin. Adulo etiam di-
xerunt veteres Cicero. 2. Tufculi, ex poeta ve-
teri. Pinnata cauda noſtrum adulat fangu-
nem. Valer. Max. Si Dionyfium non adula-
res, ifta non effes. Lucretius: Gannitu vocis
adulant. Hinc videtur Cicero traxiffe pal-
tium offit. Cavendum inquit est, ne affenta-
toribus patefaciamus aures, nec adulari nos
finamus. Valer. Maxim. Tribunus militum
adulandus erat. Idem lib. & cap. 3. Cuius ele-
mentiam non adulatus Mucius. Idem lib. 4.
Ephrefionem more Perfarum adulata.

Aduerfor, id est, Verfor ad, vel verito me-
bi. &

bi. & vt Verro fæpe reticet accusatiuum fe: vt
in glaciem vertere lacuna: fic aduerfor reti-
cet etiam accusatiuum vt aduerfari animo, li-
bidini, fententiæ: Tacitus lib. 1. exprefsit ac-
culatiuum: Sua facinora aduerfari deos la-
mentatur. & lib. 17. Sed ambitionem fcripto-
ri facile aduerfari. Ibid. Vidiftis deos infau-
ſam adoptionem aduerfantes.

Aſtuo, Staius, Piſcentique domus non
aſtuat annum. Annotat Furneb. lib. 5. ca. 30.
& lib. 2. 1. capit. 8. Papius, inquit, noue di-
xit, aſtuat annum, vt fi aſtuat aſtum quis
diceret.

Allatrare eius magnitudinem folitus erat:
Luius 3. 8. Plinius lib. 2. de Oceano, Interna-
maria allatrat. Columella in præfatione: locu-
pletiffimum quemque allatrondi.

Ambulare viam, folceciſimum putat eſſe
Quintilianus, rectius dixiſſet pleonaſmum.
Nā vt ambulare viam, vel iter eſt, & πλεοναſμός,
& πλεοναſμός, ita longū vel difficile iter am-
bulare, neceſſario & eleganter dicitur. Quū
vero dicitur, ambulare per viam, de eſt accuſa-
tiuus cognatus: nam & ambulatur via, apte
dicitur. Cicero. 2. Finium dixit de Xerxe:
Ambulare maria, & terram nauigare. Plinius
lib. 23. cap. 1. Si ambulantur ſtadia bina. Vi-
de Sedo.

Anhelare

Anhelare scelus, dixit Cicero 2. Catil. Auctor ad Herennium lib. 4. Anhelans ex infimo pectore crudelitatem. Cicero 2. natur. Deor. Tunc gelido validum de pectore frigus anhelans. Pers. Saty. 1. Grande aliquid, quod pulmo animae praelargus anhelet. Idem 3. Orat. Verba inflata & anhelata.

Annuit omnia oibus: Catul. in epithalam.

Appellere ad littus, deest nauim vel accutius cognat. Valc. Max. lib. 1. c. 7. Quam ad littus nauim appulisset. Terentius, animam ad scribendum appulit. Vide in Ellipsi: Nauim.

Ardeo te videre: Ardet in illa: Ardebat amore: Ardet in arina: ardorem, vel ardere. Et ut dicendum erat: ardeo ardore, sic dicimus ardet pecunias: ardet virginem, Corydon ardebat Alexim. vide Pallea.

Arrideo, Cicero de optimo genere: Quum aut non adhibeant ad causas, aut adhibiti detideantur: nam si arrideantur, esset id ipsum Atticorum. Agellius. Gn. Flavius id arrisit.

Aspirare, Virgilius Ventosque aspirat eunti. Quintil. in praefatione: Tantum ingenij aspiraret, Columella lib. 1. cap. 6. Et modicis fenestellis Aquilonibus inspirentur.

Assentabor quidquid dicet mulier, Placet. Sed hic melius desideratur praepositio Terent. Eun. Postremo imperavi egomet mihi oia assen-

assentari: quanquam Lanibinus legit assentiri.

Assentior, & assentio: Plaut. Amph. Mihi quoque ad sunt testes, qui illud quod ego dicam assentiant. Cicero 4. Acade. Vitiosum est assentiri quidquam falsum. Idem ad Octa. Timet multa, assentit omnia. Idem: Cetera assentior Crasso. Idem, nam neque ego assentior illud Theophrasto.

Assurgo, Cicero in officiis: Haec enim ipsa sunt honorabilia, quae videntur leuia: atque communia: saluari, appeti, decedi, assurgere. Idem. in uentione. ut maioribus natu assurgatur. Suetonio. Augusto: Assurrectum ab vniuersis in theatro. Sed dices haec esse impersonalia. At ego Platoni & Aristoteli accedo, qui verbum sine supposito negant esse posse.

Attinet attineo, idem scilicet quod teneo, seu tango, quare si haec actius, & illud quoque Plaut. Bacch. Ita me vadat amor vincitque, attines. Idem Captiueis: Nunc iam cultros attinet. Tacitus lib. 1. Ni proximi prehensam dextram vi attinuissent. Ibidem: Post discordijs attinemur. Idem lib. 13. Cuius cura attinebat danata beneficii nomine Locusta. Ibidem: Velut vinculo seruitutis attineri. Ibidem: Si ultra vnam alteramque noctem attineretur. Ibidem: Sed imperium eius attinuerunt Senatores. Ibidem: Ne tamen segnem militem attinerent. Idem lib. 3. Attineri publica custodia. Apul.

Apulleius de mundo: Quinque coniuges co-
pula his ordinate vicibus attinentur. Quum
dicimus. Hoc attinet ad me, deest se, vel accu-
sationis cognatus.

BELLARE. Bellum. Homerus *ἀνέγει-
ται πρὸς ἄλλους πόλεμον*. Id est, infectum bel-
lum bellamus. vide Pugno.

CADENDUM. est in vnus potestatem:
Cicero Attico lib. 8. Cado igitur actiuum est.
Nam hoc participium nisi a verbis passiuis
non descendit. ut Declus in illud non cadit, sed
liet, casum vel se.

Calco. id est habeo calorem. Vnde meta-
phoricè calere virginem, vel virginem, & fuisse
aliquando transituum indicat. Plaut. Cap.
Quali quum caletur, coelez in occulto latet.
Idem Truculentus. Quum caletur maxime,
id est, quum calor est, vel fit calor. Plaut. ego
illius sensum pulchre calco.

Careo pecuniarum. id est habeo caritatem
pecuniarum. Careo pecunij, id est caritatem
a vel de pecunijs: esse actiuum indicat illud
Terentij Eunuchus: Præter quam tu carendū
quod erat. Et olim frequenter habuit expres-
sum accusatiōem. Nonius. Carere rei bonā,
dici potest. Turpil. Meos parētes careo. Plau-
tus, colum solitaria caret. Idem Currelio,
quia id, quod amo, careo. Careo pccantiam

citatur ex Catone Caesar Scaliger Nebriss. quo-
que Accusatio, iungebant, ut Meos careo.

Cauco te actiuum est. Nebrissensi, at ve-
ro, caue tibi, neutrum, non ita est. Sed ca-
ueo tibi sub, damnum vel malum. Vide Me-
tuo. Plaut. Mostell. Iubet cauere malam rem
prius. Satis tritum est: Cauet tibi malum: qua
figura dixit Cato cap. quinto. rufi. Scabiem
pecori, vel iumentis caueto. Cice. initio Topi-
co. Quum mihi, meisque multa sepe caui-
ses, & i. offic. Et hoc simile vitium in gelu
motuque cauetur. Frigora & iurgia cauere,
dixit Quidius Sallust. Ingrith. Ita nec cauere
anceps malum. Sueton. in Galba: Cauere peri-
culum. Et Cicero Cauere insidias, & intempe-
rantiam. Idem. i. Orato. quam sit bellum ca-
uere in alium. Idem: in cauendo bello & prædi-
cendo. Idem Attic. Cætera, quæ quidem pro-
uideri poterunt, cauebuntur. Eidem: O homi-
nem cauendum mihi. Eidem: Fidem vobis ha-
bendam non esse, me vero cauendum.

Cede maiori. Concede præceptori: Dece-
dam furori Tribunitioni: Decedere somno sub,
locum, vide locum in Ellipsi. Plaut. in argumē-
to Asinaria: Cedit noctem filius. Vale. Max.
lib. i. ca. 5. Ego vero, inquit, libenter tibi meā
sedē cedo: ita enim lego ex antiquis manu-
scriptis. Vlpianus: cedere acriori supplicationes dixit.

Virgil. cedat ius proprium regi. Valer. Max. lib. 4. Ille cessit eam Bianti. Ibidem. Eam provinciam collegae cessit. Idem lib. 5. cap. 7. Carissimam coniugem filio suo cedere non dubitavit. Concedi; Decedi; & Succedi passiva sunt apud Ciceronem.

Certare cum aliquo; sub. certamen; *μαχάσασθαι*. Vt in sacris. Bonum certamen certavi. Sedigitur poeta de Terent. Multos in certis certare hanc feci vidimus. Horat. Magna minorve foro sitis certabitur unquam. Ovid. 23. Metam. Certata milite deorum Ambracis; ubi Regius satis infulse ait: participium contra Grammatices ratione formatum. Plaut. Calf. Nunc specimen spectitur, nunc certamen certatur.

Cesso, Virgil. Cessas in vota precesq; sub. cessationem. Terent. Cessatum usque adhuc est. Virgil. Quidquid apud duræ cessatum est moenia Troia. Ovid. 4. Fast. Cessatis in arvis. Hæc participia passivi verbi sunt, & passiva sine activo nusquam erit.

Coco, Virg. Cœcant in fœdera reges, sub. coitionem, vel potius societatem. Nam coire societatem; & coita societas: adeo crebra sunt apud Ciceronem, ut superuacaneum sit hæc repetere. Vide societas in Ellipsi.

Cocno, Apul. li. 4. Saliares se coenasse coenas crederet. Idem. 9. Sacrificales epulas coenitabat. Colla-

Collacrymo, Cicero pro Sestio: Phylrto casum meum toties collacrymauit, sed hic potest deesse præpositio, & cognatus casus.

Commisereor; Commisereatur interitum eius, Gallus lib. 7. cap. 5.

Comperendinato, Alconius in passiva: Ne rursus compeditato iudicio.

Conclamare. Ovid. 13. Metam; Cōclamat socios. Caesar conclamare victoriam. Idem. Conclamatur ad arma. Lucanus, quum corpora nondum conclamata iacent.

Concrepo, vide Crepo.

Concurro. Cicero: Concurratur undiq; ad commune incendium restringendum. Horat.

Concurratur, hoc est monito; sub. cōcursus. Vt curro cursum, & cursus corritur. Vide Curro.

Confligo. Confligitur magna ira, Claudianus, sub. consuetus. Cicero confligendum puto. Idem. Cautè confligendum est.

Compluitur, vide Pluo.

Conqueri fortunam aduersam; non lamentari deest, Cicero: pauperiem meam conqueror, Plaut. Conqueri libidines, vim, contumeliam Ciceroniana sunt, vide Queror.

Coniurare. Sallust. Sed antea coniurauere pauci contra remp. in quibus Catilina fuit, de qua quā verissimè potero dicam, id est cōiura uere coniurationem, de qua cōiuratione, cat.

agmina coniurata; Fratres coniuratos, passim legimus.

Consulo tibi, putat esse neutrum: sed deest utile, vel commodum, ut prospicio tibi. Vnde in passiva bene tibi consulitur. Cicero. 7. epist. Ego tibi ab illo, consuli mallem. Vide utile, in Ellipsi. & inf. Prospicio.

Consuesco, Lucreti. lib. 6. At nunc brachia consuescunt, firmantque lacertos. Columell. lib. 6. Nam ubi plaustris, aut aratro iuencum consuescimus, Sallust. Iugurth. in oratione Marii: ita ad hoc aetatis a pueritia fui, ut omnes labores, pericula consuecta habeam. Hoc verbum & similia saepius habent pro accusativo orationem: ut, consuecisti carmina scribere. vide Insuesco.

Contingit, Apuleius Afer: Sed ut prima occursum potione, & incoatum gustum extremis labijs attingebat adolesces. Ovid. 1. Metam. Contigerat nostras infamia temporis aureis. Idem. 2. Contigit ora sui. Lactant. lib. 2. Sed tamen Cicero materiam tam copiosam & vberem strictim contigit.

Contendere cursum dixit Virgilius. Plaut. Most. Quis est, qui recta platea cursum huc contendit suum? Contendere poplicem, tormenta, vincula passim leges.

Contremisco: vide Metuo.

Crepe,

Crepe, Horati. Sulcos & vineta crepat metra. Idem: Si quid Stertinius vericrepat. Idem: Quis post vina grauem militiam, aut pauperiem crepet? Idem. 2. carmin. Quam populus frequens laetum theatri ter crepat sonum. Propert. lib. 3. Et manibus faustos ter crepue resonos. Martia. Et Tarteftaca concrepat ara manu. Petroni. Arbitr: Et concrepans ara omnes excitauit. Idem: Timalcio lautissimus homo digitos concrepuit.

Corruo, Vide Ruo. Plaut. Ibi me corruere posse aiebas diuitias. Propertias lib. 3. Venerat, & spolum corruit ille Iouis.

Corusco, Virgil. 1. 6. Aeneid. Strictumque coruscant mucronem, & libro. 8. Duo quisque Alpina coruscant gesa manu.

Curro, Vide Concurro, Decurro. Virgil. 3. Aeneid. Currit iter tutum non segnus equore elassis. Vide Priscia. in Cursus curritur. Cicero. 3. Offic. qui stadium currit. Iuuen. Curritur ad vocem iucundam. Terent. Si qua est laboriosa, ad me curritur. Cicero. 7. Verr. Curritur ad praetorium. Virgil. Nec si cuncta velim breuiter decurrere possim. Vitam decurrere: decursa vita: decurso spatio. Decurritur decurrebatur, passim obuia. Vide, Sedeo.

Decedo. Vide Cedo, & Assurgo.

Decet, Dedecet. Ovid. 1. Meta. Ista decent

N 3 hume-

29. a.

supple locum, vel
tempus, ut conti-
git ut ille veniret,
vel illum venire.

Deat

En. 3. - Vastumq;
caua traiecit curri
mud aequor.

116. b.

29. d. 86. b.

Horat. Epist.

Quem tenuis deus
re toga, nudidus
capilli.

90. d.

Liber Tertius.

humeros gestamina nostros. Statius: Si non
dedecui tua iussa. Quid. Neque dominam
mota dedecere comæ. Idem. Lacrymæ de-
cuerit pudicam. Sallust. Iugurth. 100: Quæ ab
Imperatore decuerint, omnia suis provisa.
Declino. Plautus. Aulul. Declinavi paululu
mee extraviam. Quid. 2. Metam. Ne te dexte-
rior tortum declinet ad anguem. Dicimus de-
clinare cursum, urbem, mala, & mala declinan-
tur: Et a malis declinare.

Decurro. vide Curro.

Deficio. Horat. Animus si te non deficio
æquus. Quid. Deficior prudens artis ab arte
mea. Quid. 1. Aqua ciboque defecti. Varro
libro. 3. Rusticæ. 16: Ne deficient animum.
Dicimus: deficient me pecunie, & mihi pe-
cunie. Cæsar. Quum tela militibus defice-
rent, sub se.

Dego. Cicero pro Sylla. Ut cum Lentulo
& Catilina & Cethego fecissem vitam, &
miserrimam degeret. Idem pro Roscio. Vita
in egestate degere. Catull. ad Mælium. Otia
parato degeret in thalamo. Lucret. lib. 2. Quan-
tisque periculis degitur hoc æui, quodcunque
est. Vide Vivo.

Degenerare à parentibus, sub se, vel genus.
Columel. lib. 7. cap. 12. Venus canibus carpit
vires, animosque degenerat.

Declin-

De verbis falso acutis.

100

Delinguo, vide Pecco.
Deliro. Lactan. de Opificio Dei cap. 6. Il-
lus enim sunt omnia, quæ delirat Lucretius.
Desino attem. Cicero. & Suet. Tiberio:
Autem desituros promissentibus peniti dedit.
Despero. Martia. Desperabantur promissi
prelia Martis. Cicero. Sine uestitumur, sine
desperamur. Idem Attico. Pacem enim desperavi.
Detraho tibi, sub laudem, vel simile aliud.
Horat. Nec ego illi detrahens ausim, Harren-
tem capiti multa cum laude coronam.
Discumbo. Virgil. Stratoq. super discum-
bitur ostro. Aul. Gellius, discumbitur est. Cice-
ro. Mature veniunt, discumbitur.
Disputo. Disputare rationem, non semel di-
xi Cicero. Plaut. Aulul. Vbi disputata est ra-
tio cum argentariis. Idem Mene. Ut hæc rem
vobis ad amussim disputem.

Doleo. Quidius. Tu vero tua damna doles.
Statius: bellorum extrema dolemus. Cicero.
Meum casum doluerunt. Idem. Tullius. Dum
modo doleat aliquid, doleat quod lubet. Sue-
ton. Se quoque respondit vicē eorum dolere.
Hic, & in alijs multis verbis potius videtur
desse accusatiuus cognatus, & præpositio
ut in. Ovid. epist. 1. Vt doleo dolore circa casum tuum. Hinc
refer illud, Corydon ardebat Alexin, idest:
Ardebat ardorem de Alexi, vel circa Alexin.

Horat.

2. 29.

ut in. Ovid. epist. 1.
suppl. Denig. non
tenui, quod dole-
tura fui. i. prop
ter quod.

N 4 Dormio,

Dormio, Edormio, Adag. Endymionis som-
nū dormis. Mart. Tota mihi dormiū hieins.
Cicero: Edormi crapulam, & ex hiala. Plaut.
Amph. Mane, dum edormiscam vīsum som-
nū. In sacris, dormierunt somnū suū
viri diuitiarum. Terent. Atque edormiscam
hoc vī. Plaut. Omnemque obdormiū cra-
pulam.

Ego pecunijs, est ego egestatem a pe-
cunijs, deesse autē egestatem, vel ego ege-
satis indicat illud Plauti Plend. Quid agitur
Candore? Amatur, atque egetur acriter, id est,
amatur amatio, egetur egestas. Sape enim
deest nomen vnde genitiū regitur: vt ex
de me ciborum sub: eadum. Sic Lilijs di-
xit lib. 2. 6. Quod vel capitis, vel pecunie iudi-
casset, sub iudicium. Censorinus apud Agel-
lium: Vitio vertunt, qui multa egeo. Varro
lib. 4. ling. Latin. Diues a Diuo, qui vt Deus ni-
hil indiget. Nonius Marcellus quum dispu-
tat genitiū poni pro accusatiōe, utitur his
exemplis. Fastidit mei, & Argenti indiges.
Tu meo periculo dices elegantissime: Turpē
egere egestatem. Vide Indigeo.

Emergo, Cicero Arusp. respon. Tū se emer-
git, & fertur illuc. Idem. 2. Natur. Vt se emer-
gens ostendat Scorpis alter. Cornel. Nepos
in Attici vita: Quibus ex malis vt se emerse-
rat.

rat. Terent. Adel. Vnde emergi non potest.
Cornel. Fronton in voce: Emergit se, citat Sal-
lust. in. 4. Histo. Vbi se tantat nauigia fundo
emergunt. vide Me, te, se in Ellip.
Emigro, vide Migro.

Emineo, Cuius lib. 4. Iamq; paulum mo-
les aquam eminebat.
Esilo, Cicero de Senect. odorū qui effla-
rentur ex floribus. Ouidius, 7. Met. 3. Vulca-
num naribus efflant aripedes caui. Virgil.
Lotos afflat honorēs; Caesarē, & lumen
porpureum. Plinius lib. 3. 6. Platorq; tollibus,
donec rufescat. Ouidius 4. Fast. Platanus
edmites, furiosaque tibia flatur. Lucet. lib. 5.
Flaret e corpore flammam.

Eo, Virgilius, 6. Atque reditque viam to-
ties. Hora. i. epist. Ire viam, quam monstrat
eques. Virgil. 4. Longam inconstatū videtur
ire viam. & 4. Georg. Plaut. Ruden. Tu ubi
tacitus tuam viam, Cicero pro Muri. Redite
viam, eodem dūco redibant. Ibidem. Illam
viam dico, inite viam: Præsto aderat sapiens
ille qui inite viam doceret. Sueton. in isto ho-
nore. Quare quum Maro dixit: Te consule
inibit, deest viam.

Erumpo, Virgil. Erumpunt portis, sub. se. Idē
Georg. Diuersi erumpunt sese radij. Caesar. 2.
Ciui. portis se foras erumpunt. Virgil. 4.
N 5 Georg.

quisque una voce omnium gemitum. Idem: oc-
culte suum malum gemit. Virg. Nunc Amy-
ci casum gemit. Cicero pro Sextio: Accepit
res publica plagam, quam acceptam gemit
re possit. Virg. Daphnium Poenos etiam
ingemuisse leones interitum. Prudens Psych:
Nec doleas, quia turpe tibi gemuisse dolore.
Ovid. Fortuna gemenda. Idem. 13. Metam.
Non mea mors illi, verum sua vita gemenda
est. Ibidem. Teq; gemit, virgo. mulol 31. 101

Glaciare, Horat. lib. 3. Od. 10. Positas ut
glaciet nives puro nomine Iupiter.

Horreo, horreo, Cicero. Et si omnium
est inspectum horreo. Idem: Horreo crimen
ingrati animi. Idem: Deorum tamen numina
horrent. Idem: Ut ipsam victoriam horreret.
Lucan. lib. 1. Horruit Alcides, viso iam Dite,
Megeram. Apul. lib. 6. Cuius totæ provincie
nomen horreseunt. Cicero: Imbecillius horre-
re dolorem, & reformidare: Perhorresco
semper habet accusatum.

Hiemare. Plin. lib. 19. cap. 4. De quo quunt
quæ aquas, mox & illas hiemant. Idem lib. 9.
Hiemato lacu.

Hiuleo, Catull. ad Manlium. Quam gravis
exustos æstus hiuleat agros.

Iaceo, Virg. Iacet extra sidera tellus, sub-
se, vel iacere. Vt iacent sub arbore poma, quia
nihil

Virg. 3. Georg. 409.
Aut impacatos a-
tergo horrebis ille-
ras.

nihil est quod non agat, & si agit, aliquid agit.
Vide Sedeo, & Sto.

Ignosco tibi, sub. peccatum, ut Indulgeo.
Cicer. Hanc culpa ei facile ignoscamus. Plaut.
Amphi. Velatis manibus orant, ignoscamus
peccatum suum. Proper. 1. Iupiter ignosco cetè
ta furta tua. Virg. 4. Georg. Ignoscenda qui-
de, seirent si ignoscere manes. Idem Cyllice: Par-
uum si Tartara nossent peccatum ignovisse.
Quintil. in declam. Ignoscite malorum peri-
culorum motus: ignoscite humana discrimi-
na. Ovid. lib. 1. Artis vicioq; ignoscitur omni.

Illuceo. Plaut. Bacchi. Vulcanus, Sol, Dies,
Luna, Dij quatuor scelestiorem nullum illu-
xere alterum. Vide Luceo.

Illudo. Virg. 10. 1. Verbis virtutem illude
superbis. Terent. Satis superbe illuditis me.
Idem And. Penè illusi vitam filiae.

Impedeo. Impedet tibi catenitas, sub. se: ut.
Nox precipitat, & ver appetit. Dicimus etiã:
Impedet homines mors. Teren. Phormio. Ita
nunc imparatū subito tanta te impedient mala.

Imponere, pro fallere, dicunt esse neutrum,
melius qui cōcinnavit promptuarium lingue
Latinæ, ait enim deesse, impositionem. Mihi
videtur deesse Clitellam. vide Ellips. Clitella. 176.

Incubare, quò de avibus dicitur, deest ova:
vide: ova incubantur. Plinius libro secundo.
Quod

Homus. 240. male.

Idem lib. 3. c. 2.
Dies, qui proximo
cum noctem illius
at.

Quod si vita natura omnes incubaret.
Incumbo, Sillost. 3. H. (sic) citante Fronto-
no, ut si in corpore plebisque nequeunt
aera sua quisquis in se ans incuberet. Idem
verbo incubuit illam rem.
Indigeb, vide Egeor. Varro. lib. 1. cap. 3. 1. A
quo, quod indigent potum, poma dicta esse
possunt potum habet antiquus codex, ut ait
Turneb.

Indulgeat tibi, sub. indulgentiam, vel pecca-
tum. Martial. Indulgent patientiam si gello.
Tacitus lib. 1. Cunctaque quae Germanicus
indulserat. (Iugena). Se se indulisse Tribuno.
Lucili. citante Nonio. Tu qui iam indulget
nimis. Afranius, citante eodem. Male meren-
tur de nobis heri, qui nos tantopere indul-
gent in pueritia. Suet. Domitia. Exilium in-
dultit. Ibidem. Ut damnatis liberum moris
arbitrium indulgeatis. Idem. Claudio: Quam
esse dario indulisset rudem, quae verba non
intelligens. Erasmus in annotationibus ad
Suetonium inquit: Indulisset pro amississet
nisi velis, typographi esse lapsum, & enen-
dandum. Manu misisset. Apulei. lib. 5. A
no: Indulge fructum, & tibi deuote animam
rectae. Petron. Arbit. Nec diu tamen lachry-
mas indulget. Macrobi. lib. 1. Satur. Feri, quae
indulget magna pars mensis Iano dicati. Fer-
rent.

rem. Eunū. Nimis me indulgeo. Vbi Dona-
tus: Mi; Sic veteres, quod nos mihi dicimus,
alibi: Te indulgebant, tibi dabant. Vide Lu-
do. & Ignosco.

Inire viam, vide Eo.

Ingridior. Ingridi Ianonium, Adag. u.

Inflare sonum, inflare tibias, vela, calamos,
& similia trita sunt. & Calami inflantur.

In gemo, vide Gemo.

Inseruire alicui, sub. seruitutē. Sed & alios
accusatiuos explicat Plaut. Mostell. si illum
inseruibis solum, Ibidem: Nō est meretricum
vnum inseruire amantem. Cicero: Nihil est à
me inseruitum temporis causa. Plautus. Ma-
tronae est vnum, inseruire amantem. Vide
Seruio.

Insanio, Plaut. Ne hilarem insaniam insa-
nias. Horat. 2. Sermo. Huic ego vulgum et ro-
ri similem cūctum insanire docebo. Propert.
2. Lynceus ipse meus. seros insanit amores.
Horat. Quam me stultitiam insanire putas?
Sic enim legit Lamb. Vide Furere.

Insuesco, Horat. 1. Sermo. Insuevit pater
optimus hoc me, ut fugerem. quem locum
contra fidem omnium librorum peractit Lam-
b. ego Turnebo assentior lib. 3. o. capit. 19.
Horat. 2. Saty. 2. Qui pluribus assuerit mer-
tem, corpus quo. Columella lib. 6. Maxime
O tamen

Horat. Epist.

Insanis putes stultum
ma me, neq. ridet

Idem. fatetur
insanit veteres sta-
tuas. Damasippus
emendas. sic. n. le-
gendum non emendas.

tamen habetur salutaris amurea, si tantundē
aque immisceas, & ea pecus insuescas. Idem
1. Atque vbi ceperunt aliquod incrementum
habere, sic insuesci debent, ut in id, cæt. Vide
Consueco.

Insulto, Tacit. 4. Qui nūc patientiam senis,
& segnitiam iuuenis iuxta insultet. Sallust.
Multos à pueritia bonos insultauerat. Sic ci-
tat Seruius 9. Aeneid. Terent. Eunuch. Næ tu
istas saxo calcibus insultabis frustra.

Insisto, Virgil. 6. Nulli fas casto sceleratū
insistere limen: vbi Seruius, Insisto illam rem
dicimus, non illi rei: quod qui dicunt decipiū-
tur, propter insito illi rei. Cicero. 3. Orat. Quo-
rum igitur modo tantum munus insistemus.
Plaut. Milit. Insiste hoc negotium sapienter.
Idem Capti. Proinde omnes itinera insistant
sua. Idem Milit. quam iam insistis viam. Ter-
rent. Eunuch. Quem percontor? quam insi-
stam viam? Stat. 5. Summisq; insillicur astris.

Insto huic rei, sub. operam, vel instare. Vir-
gil. 8. Parte alia Marti currumque rotasque
volucres instabant.

Interdico tibi ludum, nemo negabit esse
actuum. Sueto. Domitia. Interdixit histrio-
nibus scenam. Liuius libr. 34. Foeminis dum
taxat vsum purpure interdicens? Quum
vero dicitur, vel absolute, prator interdixit,
vel

vel interdixit illi aqua & igni: deest Interdi-
ctum, ut sit: Prator interdixit illi interdictum
ab aqua & igni, vel de aqua & igni. Plin. libr.
39. capit. 1. Interdixi tibi de medicis. Cicero
pro Cecinna: Prator interdixit de vi homini-
bus armatis. Dicitur etiam: interdixit illi a-
quam, & ignem: Cicero pro domo sua. Veli-
tis inbeatis, ut M. Tullio aqua & ignis interdi-
catur. deesse Interdictum, vel Interdicere, in-
dicat illud Ciceronis de Senectute: ut quem
admodum nostro more male rem gerenti-
bus patribus bonis interdici solet. Plinius epi-
sto. 76. Carent enim togæ iure, quibus aqua
& igni interdictum est. Cicero. 1. Finib. Sed
id neque feci adhuc, nec mihi tamen ne faciā
interdictum puto. Voluptatem interdicerē.
Horat. 1. Epistola. Cui sic per vim est inter-
dicta voluptas Ouid. 10. Metamor. spes in-
terdicta.

Interest, vide libr. 3. cap. 5. 131. 2.
Inuido tibi vestem, &: Coeli te regia no-
bis inuidet, trita sunt. Cicero, Invidetur enim
commodis hominum ipsorum. Idem: quia
non modo non invidetur, sed etiam fauetur.
Ouid. epist. Troadas inuido. Cui consonat
Horatianum illud in arte: Curego acquirere
paucā. Si possum, inuideor. Cicero. 5. Tuscul.
citāt Accium in Menalip. Florem quis nam

Liber Tertius

liberum inuidet meum? deinde addit: male latine videtur, sed preclare Accius: ut enim videre, sic inuidere florem rectius, quam floridicitur. Nos consuetudine prohibemur, poetia ius suum tenuit, & dixit audacius. Hæc Cicero aliquanto fortasse superstitiosius. Nam differunt, Invideo tibi & Invideo te: in illo enim aliquid semper desideratur: Vt Invideo tibi, sub rem aliquam, bona, vel fortunam, aut integram orationem: ut Invideo tibi, quod bene cates: In hoc vero nihil potest suppleri.

Intendo proprie de arcu dicitur: transferatur ad alia. Supplebis igitur vel arcum, vel animum, vel mentem. Horat. Si non intendis animum studijs, & rebus honestis. Sallust. ubi intendis ingenium, valet. Hinc in sacris: Deus in adiutorium meum intende, sub arcum. vel mentem.

Irruo, vide Ruo.

Iurare alicui, vel iurare per Deos, sub iusiurandum. Cicero. 5. Fam. Magna voce iurauit verissimum pulcherrimumque iusiurandum. Cæsar. 3. ciuili. Hoc idem iurant reliqui legati. & statim: Atque idem omnis exercitus iuravit. Cicero Atti. Quid negat & iurauit morbum. Ouid. 2. Meta. stygiæ iurauimus vadas. Petron. Arbitrari: In verba Eumolpi sacramentum iurauimus. Et in sacris: Iusiurandum quod

De Verbis falso Neutris.

107

quod iurauit, cæt. ex Græco ad verbum. ὅς ποτ' ἔσθ' ὁμοῖος.

Iuuat, vide supra cap. 1. libr. 3.

LABORO. Cicero Atti. Ad quid laboramus res Romanas? Euripides Androma. ἡ πόλις ἡ πόλις, id est quid laborem laboras? Cicero Lentulo: Laboratur vehementer.

Latro, Lucan. 1. Flebile sæui latruncæ canes. Horat. 1. epist. ceruinam pellem latruncæ in aula. Idem Epod. 5. Senem adulterum latrent Suburanæ canes.

Libet, vide Poenitet. Luceo, Plaut. Cass. Lucebis nouæ nuptiæ faciem. Idem Curcu. Tute tibi puer es lautus, lucces cereum. Sic dicimus præluce alicui faciem, Cereum, funalem. Vide Illuceo.

Ludo, Terent. Eunuch. Et quia cõsimilem iam olim luserat ille ludum. Horat. 3. car. & ludum insolentem ludere pertinax. Sueton. Troiam ludit turma duplex. Idem ludit assidue aleam. Martial. Insidiosorum si ludis bella latronum. Iuuenal. Posita sed luditur arca. Vide Illudo.

MANEO, Plaut. Mane me. Pomponius Mella lib. 1. Postquam in eo quod conuenierat, non manebatur. Tritum est: quæ te manent infortunia.

Mano, Horat. Fidis enim manare poetica

O 3 mella

mella. Te solum Plinius ca. 13. In attrito sudorem purpureum emanat. Idem: manat piceum. Manuesco, Varro lib. 2. cap. 1. Sic ex animalibus, quum propter eandem utilitatem, quae possent sylvestria deprehenderent, ac concluderent, & manuescerent. Vide Inuesco.

Medeor, Terent. Phorm. Quas, quum res aduersa sient paulo mederi possis. Cicero 12. epist. 18. Hanc medici voluerunt.

Memini, Recordor. Reminiscor huius rei sub. Memoriam, vel Recordationem. Cicero pro Archia: Et pueritia memoriam recordari ultimam. Vide Mentio, in Ellipsi.

Medicor, vel Medeor, Plant. Mostell. Ego istum lepide medicabor metum. Virgil. 7. Aenei. Sed non Dardaniae medicari cupidus istum equaluit, ubi Sernius: Medicor illam rem, & illi rei, active dixit Quidius: Capillos medicare, & Virgil. 1. Georg. Semina vidi equidem multos medicare serentes.

Mergo, pro miliro, putant esse neutrum. Sed deest stipendium, vel potius Aera, ut sit: Meruit aera sub Caesare. Vide Stipendium in Ellipsi.

Metuo tibi, dicunt esse neutrum, nec aduertunt deesse malum, vel incommodum, vel aculeosum cognatum iuxta Graecum & Latinum proverbium, *ad tes, de tes, de tes*, id est metum.

metum inanem metuisti. Cicer. 3. Verrin. Nul- lam maiorem pupillo metuo calamitatem. Idem. Sed quum eadem metuisti ab hac parte. Idem: A me insidias metuant. Seneca epist. 66. Non contremiscamus iniurias, non vulnera, non egestatem. Plaut. Metuo meo amori moram. Idem. Mostell. Serui, qui quum culpa careant, tamen malum metuunt, cet. Virgil. 3. Aeneid. Sonitumque pedum, vocemque tremisco. Idem. Ceiri. Nunc temere instantis bellicertamina dicit. Idem 4. Georg. Vtraque vis apibus pariter metuenda. Ibi- dem. Sin duram metues hyemem, sub api- bus. Plinius 18. Tria nanque tempora fructi- bus metuebant. In sacris epist. 1. Petri. 3. cap. 7. *epist. petri 3. cap. 7.* id est: timo- rem autem ipsorum ne timeatis, vel: Terro- rem ipsorum ne terreamini, vel metuatis. Ba- dem ratio est de verbo Timco. Plin. 17. cap. 16. dant agris, quibus vini noxam timent. Li- vius 4. Famen cultoribus agrorum timentes. Virg. 2. Aeneid. Et quae sibi quisque timebat. Errat igitur Vallalib. 3. cap. 45.

Mico, Sanguinemque micant ardorem lu- minis orbes. Virg. Culice. Varro, Micandum erit cum Graeco.

Migrare in agrum, sub. migrare, vel migra- tionem. Gell. lib. 2. capit. 19. Atque ita castita-
nidum

129. b.

Her. poet.
Hic metui aera.
liber falsus.
Iuven. 14. — Cas-
trorum cura me
ventem.

Liber Tertius

nidum migravit. Liuius: & Romam, inde frequenter migratum est. Martial. Migrandum est mihi vel illi. Titianus apud Nonium, in voce Senium: Quot pestes, iurgia, senia selemet hisce emigrarunt ædibus.

Militare, sub. militiam. Lactan. lib. 7. capit. vlti. infatigabilem militiam deo militemus. Horatius: Libenter hoc, & omne militabitur bellum in tuæ spem gratiæ.

Miseret, vide Poenitet.

Morero, Cicero 1. Tusc. Quum grauer si lium mortem moreretur. Idem ad Terentiam: Sed morero casum eiusmodi. Tacitus 16. Vt non aliquam mortem morereat. Vide Merco.

Morior, Hebræi dicunt: Morieris mori. & Genes. cap. 1. Vbi nos habemus morte morieris. Illud (morte) infinitius est Hebræis. Sic Hispani. Mala inuerte mueras. Cicer. Morientum est, sub. mori, vt sepe diximus.

Nat 105. sub. aquas, vel in aquis natationem. Martial. lib. 1. Sacris piscibus hæc natantur vnde. Idem 14. Ipsa suas melius charta natabit aquas. Idem 6. Cana que sulphureis pimplianatur aquis. Ouid. 5. trist. Vnda natatur piscibus.

Ningitur. Vide Pluo.

Nitor, Virgil. 12. Alternos longa nitentem cuspide gressus.

Nauig-

De Verbis falso neutris.

109

Nauigo, Virgil. 1. Gens inimica mihi Tyrrhenum nauigat æquor. Cicero. 2. Finibus Maria ambulauisset, terram nauigasset. Plinius lib. 2. Totus hodie nauigatur occidens.

Noceo tibi, sub. noxam, In pandectis tit. de Noxalibus act. Qui noxam nocuerit. Liuius lib. 9. Atque ob eam rem noxam nocuerit: Apuleius lib. 1. Meta. Quum multa noceretur publicitus. Vitruu. lib. 2. Larici à carie, vel à tineæ non nocetur. Seneca, Sapientia non nocetur, nō à paupertate, non à dolore. Idem epist. 103. Nonne te noceam, sed ne fallant. Idem lib. 5. controuert. Dum filium vindico, vbi me grauissimè nocere possit, ostendit. Plaut. Mil. Iurate non nociturum esse hominem de hac re neminem. Ibidem: Iuro per Venerem, & Martem, me nociturum neminem. Sic enim legunt emendatiores. Liuius 3. Qui Deorum quenquam nocuerit. Et in sacris: Iudica Domine nocentes me. Et Ecclesi. 27. Relinque proximo tuo nocente te. *Idem dicunt Græci id est noceo te.*

Nubo, Varro de lingua lati. Neptunus dicitur, quod mare & terras obnubat, vt nubes cœlum; à nuptu, id est opertione (vt antiquè) à quo nuptia, & nuptus dicitur. Hæc ille. Caper de Orthographia: Mulier nubet, quia pallio obnubit caput suum, genasque.

O 5 Ter-

Tertull. de velandis virgin. Etiam velata ad
virum adducuntur. Seruius A. Enoid. 11. Nu-
ptia dicta quod nubentium capita velentur.
Arnob. libr. 3. contra gentes: quod aqua nu-
bat terram, appellatus est, cognominatusque
Neptunus. Donatus in Hecyram: Nuptam
mecum, quasi testam & opertam vno cubi-
culo mecum. Nubere enim est operiri, tegere
unde & nubes, quod tegere solent coelum di-
cuntur. Virgil. Arsurasque comas obnubit
amictu. Illa prima verba Donati; eius esse ge-
nuina non credo: nec enim mulier nupta di-
citur, quod operiatur in cubiculo cum viro:
sed quod faciam & oculos cooperiret pro-
pter pudorem, quum viro traderetur: quem
morem indicat Claudianus: Flammea solici-
tum praelatura pudorem. Lucan. 2.

Nō timidū nupta leuiter, taetura pudorē,
Lutea demissos velarant flammea vultus.
Tunc praeterea nubere non est passum, ne-
que significat operiri & tegi, sed operire & te-
gere. Et quum dicis, illa nupsit regi: deest se,
vel, vultum, vel oculos. Columel. in horto.

Alma sinu tellus iam pandet, adultaque; posces
Semina, depositis cupiens se nubere platis.
Hinc Obnubo, quod nemo actinum esse ne-
gauerit. Plaut. Pers. Hic cum mala fama faci-
le nubitur. *γὰρ ἡμεῖς γὰρ ἡμεῖς*, dicunt Graeci. Id-
est nu-

est nuptias habere.
O. 1. 1. 1. munera: & similia, trita sunt: sed
quum absolute dicimus: obiit ille, deest mor-
tem, aut diem, vel potius viam, vel ire. Nam
omnia composita simplicis accusatiuum re-
cte admittunt. Vide Bo. Terent. Ea obiit mor-
tem. vide ibi Donatum. Virgil. Morte obita.
Cicero. pro Milone: Teterimam mortem
obiret.

Obdormio, vide Dornio.
Obodio, Apuleius libr. 10. Haec omnia
per facile obediham. Lilius libr. 4. Vtrinque
obeditum dictator est.

Obsequor, tibi, sub. obsequium. Terenti
Adelphi. obsequor omnia. Gell. libr. 2. Qua-
dam non esse parendum, quemadmodum non
obsequendum. Fortē in ijs melius intelliges
praepositionem. *κατά*.

Obstrepo, Cicero pro Marcello: Obstripi
el amore militum videntur. Lilius: Decemui-
ro obstrepebatur. Virgil. Cul. Hinc illi genti-
nas animum vox obstripiit aures.

Obsto, Cicero. 3. Philip. Nec si non obsta-
tur, propterea etiam permittitur.

Oecubuit pro patria, sub. necem vel mor-
tem. Sueton. volūtariam oecubuisse necem;
Cicero. 1. Tuscul. Mortem pro patria non du-
bitauit occumbere. Lilius: Qui pugnautes
mortem

mortem occubissent. Idem lib. 3. Honestam mortem occubuisse. Itaque occumbere ferro, occumbere morti, sub. se, vel intelligitur accusatiuus cognatus. vide Mortē in Elioph.

Officio tibi: deest accusatiuus cognatus, qui quum in usu non est, ad infinitum recurrimus, quod est propriè nomen verbi, vt occumbit occumbere: Officio officere. Pergo pergere. Plaut. Iam ego hercle, ego te hic affatim officiam. Cicero. 1. Orato. Quod cuiunque particula coeli officeretur. Lucret. lib. 2. Officiuntur, vti cogantur tardius ire.

Oleo, Cicero: Cæram, ac crocum olere. Horat. Pastillos Ruffillus olet, Gorgonius hircum. Mart. Quod olent tua basia myrrham. Cicero: Olent illa supercilia malitiam: Terent. Olet vnguenta. Martia. lib. 14. Delicias Nini vos redolet nurus. Plaut. Non omnes possumus olere vnguenta exotica. Quintil. lib. 7. Verba omnia, & vox huius aluminum vrbis oleant.

Oportet, vide supra lib. 3. cap. 1.

PALLEO, Propertius lib. 1. Qui te cogebat multos pallere colores? Persius: Iratum Eupolidem prægiadi cum sene palles. Quem locum citans Turneb. (vt supra diximus.) Sic inquit, dixit: Vt pallere pallorem: Horat. lib. 3. Et scatetem belluis pontum, mediasq; fraudes

des Palluit audax. Idem, Pindarici fontis, qui non expalluit haustus. vide AEstuo. Metuo, & Pauesco. Pers. Saty. 5. Recutitaque Sabbata palles.

Palpo, Iuuenalis: Quem munere palpat Carus. Ouid. Pectora præbet palpanda manu.

Parco tibi: deest accusatiuus cognatus qualescunque sit. Nam parcere alicui rei, est esse parcum in illa re. Virgil. 10. Argenti, atque auri memoras, quæ multa talenta, Natis parceretuis. Idque indicat passiuum. Cicero. 2. Attic. Nec parcur labori. Liuius: Precantes vt à cædibus, & ab incendijs parceretur. Plin. lib. 16. nec corpori ipsi parcurum. & lib. 17. Parcur vestigijs. Admittit & alios accusatiuos, vt peccatum, errorem, culpam. Gellius 16. cap. 19. Vitam modo sibi vt parcerent. Terent. Nihil parcut seni. Idem. Hæc ego vitam parsi perdere? vbi perdere est accusatiuus: Parcere à sanguine, & cædibus, sub, manum. Nam parcere est Abstinere, vt Parcere pecunijs.

Pareo, Statius: Non adeo parebimus omnia matri. Gell. lib. 2. Quædam non esse parendum. Si velis in ijs deesse præpositionem, non repugnabo, dum accusatiuum cognatū intelligas: iuxta illud Liuij lib. 9. Dicto paratur. Cicero: Cui paratur.

Parturio. Horat. 1. Carm. Nec parturit imbres

bres perpetuos.

Pascitur herbas, & herbis dicimus. Virg. 4. Georgi. Pascuntur & arbuta passim, & 3. Pascuntur vero sylvas, & summa Lycei.

Paueo, sub. pauorem. Tacitus: Plures bellum pauescere. Lucan. lib. 7. Pauere pugnam. Silius: Pauescere prodigia. Tacit. libr. 1. Nec imperitum adolescentulum, nec seditio sum exercitum pauescerent. Vide Pallere, & Astuo, & Metuo.

Peccare peccatū, Græcis est tritum. *ἀμαρταναι*. Hinc eleganter legimus in Threnis: Peccatum peccauit Hierusalem. Cicer. 1. Natu. Empedocles autem multa alia peccans in Deorum opinione turpissime labitur. Ibidem. Atque etiam Xenophon paucioribus verbis eadem fere peccat. Idem. 1. officio. Quo in genere in rep. multa peccantur. Idē paradox. Multa peccat. Terent. Adelphi. Te plura in hac re peccare ostendam. Sallust. Iugurth. Quæ deliquisset, multa fore sperabat.

Penetrare in ardes, sub. penetrationem, vel se, vel pedem. Gellius libr. 5. Speluncam natu, in eam me penetro, & recondo. Plaut. Trinumm. Quia prius me ad plures penetrari. Ibidem: Ne penetrarem me usquam. Idem Amph. In fugam se penetrare. Idem Menec.

Menec. Nec hunc intra portam penetrari pedem. Tacitus libr. 5. Nihil tamen Tiberium magis penetravit. Stat. 4. Sil. Limina penetra tamortis. Apulei. lib. 8. Meta. Improvisi confecto gradu se penetrant.

Pereo, compositum ab eo, & ut eo viam dicimus: sic Pereo viam, id est perficio viam. Unde pro Mori accipitur, & qua forma dixit Virgil. Corydon ardebat Alexim, sic dixit Plaut. in Truoni. Tres vnam pereunt adolescentem mulierem. Plaut. Epid. Hæcine ubi scilicet senex, puppis pereunda est probe. Horat. 3. Ilia. *ἡ δὲ πύραυρος οὐκ ἔσθ' ἀναι*. Id est, Tu autem malam mortem peribis. Vide Obire.

Pergo in urbem, sub. iter, vel Pergere. Nam apud Plautum tritum est: Pergo pergere, ut in Pseud. Pergitis pergere? Cicero in Academi. Itaque confestim ad eum ire perreximus. Livius: Triginta navium classe ire obviam hosti pergit. Sallust. Iugurth. Igitur Carthagine duo fratres missi maturauere iter pergere. Cicero in Arato. Post hunc ore fero Capricornus vadere pergit. Idem Attic. Pergo prætēta. Livius libr. 22. Pergit deinde ire sequentibus paucis. Virgil. 6.

Observa: quæ signa ferat, quo tēdere pergat. Cicero. 1. de divinatio. Si ire perrexisset. Valerius Flacc. libr. 4.

Contra

Liber Tertius

Contra omnes validis tenui discrimine remis
Pergere iter. Græc. βῆν δὲ λέγει, id est, pergit ire.

Pertadet, vide Poenitet.

Piget, vide Poenitet.

Plango, Ouid. 13. Metamor. Consuetaque
pectora plangit. Idem. Plangitur, & trepidās
adstringit vincula motu.

Placeo, Plaut. Trinum. Si illa tibi placebit
placenda dos quoque est, quam dat tibi. Idem.
Forma placita est. Ouid. 2. Fast. Est virtus pla
citis abstinuisse bonis. Horat. 4. Carm. Quod
spiro, & placeo, si placeo, tuum est.

Plaudo pro accusatiuo cognato alios etiā
recipit. Virgil. 6.

Pars pedibus plaudunt Choreas, & carmina
dicunt. Statius. 1. Sylva. Aquas plaudere na
tatu. Idem. 5. Nec fratrem cestu virides
plausere Theramnae.

Cicero Atti. Propter vicinum malum nec vi
ctoria quidem plauditur. Quidam emenda
runt victoriæ. Sed utroque modo passiuum
est. Cicero de Oratore: Nemo pedem supple
sit in illo iudicio. Martia. 12. Pulvereumque
fugax hippodromon vngula plauit.

Pluere, Caesar Scalig. cap. 9. Incipiunt au
tem qui Pluit, & huiusmodi putabant auto
detera, quum tamen sit actiuum verissimum.
Pluit sanguinem, & lapides, dicimus in histo
115.

De Verbis falso nentris.

113.

rijs. Et terra compluta est. Hæc ille. Apulsi
lib. 1. Florid. Totum istum spatium, qua plu
tur, & ningitur. Adag. Asinus compluitur.
Itemque compluitur, neque sole adurit. *Ne.*
Plaut. Quam mihi amor & cupido in pectus
perpluit meum. Huc refer omnia verba quæ
dicuntur natura. Proper. lib. 2. Sollicito la
chrymas depluit à Syphulo.

Poenitet me peccati, nihil aliud est, quam
poena tenet me peccati. Plaut. Stich. Scen. 1.
Et me quidem hæc conditio nunc non poeni
tet. Accius apud Agell. lib. 13. cap. 2. Neque
id sanè me poenitet. Igitur illa quinque ver
ba. Miseret, Tædet, Pudet, Piget, Poenitet pro
prie actiua sunt. Vt, piget me huius rei, id est,
pigrizia huius rei piget me, vel tenet, & in pas
siva legimus, error pudendus. Magister non
poenitendus: & verba pigeoda dixit Ouid.
Terent. Adelph. Facite quod vobis lubet. Idem
Phormio. Quare obsecro ne plus minuse
faxit quod nos postea pigeat. Plaut. Celsina.
Ita nunc pudeo. Idem Menech. Adolescens
quæso loquere tuum mihi nomen, nisi pigeat.
Vide supra caput. 1. de personali. libro. 3.
Liuus lib. 1. Sub haud poenitendo magistro.
Seneca lib. 1. de Ira. Ita tædet, quæ inuadit.
Sueton. Augusti. Pertæsus ignauiam suam.
Idem pertæsus morum peruersitatem. Te.
116.

46. b. 36. a.

113. a. 166. b.

*Ung. Necte poenitet
pioria. Idem. Necte
poenitet c. t. lib.
Nip. Note desideras,
note de fustidia, o no
teda en rollos. Litus.
lib. 1. Quum iam vi
rium haud poenite
ret. Cui. poenitet
me epistolarum.*

36. a.

poenit deæ xii.

rent. Non te hæc pudet?

Potior, Plaut. Afin. Fortiter malum qui patitur, idem post potitur bonum. Terent. Hic potitur gaudia. Idem sine labore patria potitur commoda. Lueret. libr. 5. Quorum vnus Homerus Sceptra potitus, cæc. Ouid. 9. Metamor. Neotamen est potiunda tibi. Cicer. 1. Tuscul. Sic ad decem millia annorum gentem aliquam urbem nostram potituram putent. Pacunius citante Nonio: Regnum potior: coniugem mæsto inferis. Silenna libr. 4. Histo. Omnia quæ diximus loca statim potitus. Idem: hostes loca superiora potiti.

Præfideo, Tacitus libr. 3. Quæ vbi cognita P. Velleio (is proximum exercitum præfidebat) Alarios equites ac leuis cohortium mittit in eos. Idem libr. 4. Et haud spernenda illic cliuium sociorumq; manus littora Oceani præfidebat.

Procedo in urbem, sub. iter, vel viam. Cæsar. 1. Gall. Iam processerant viam tridui.

Propero, Virgil. 4. A Eneid. Anna vides totò properari littore circum. Ibidem: Hæc pater A Eolijs properat dum Lemnius oris. Horat. Hoc opus, hoc studium parui properemus & ampli. fortè *κατά*. Plaut. Aul. Nunc domum properare propero. Mortem per vult nera properare, Virgil. 9. A Eneidos: Hinc de lubra

lubra occulta celeritate properantur, Tacitus libr. 1. Inoffensum iter properauerat. Iuuenas. Saty. 3. Hæc inter pueros variè properantur. Virgil. Properate iussa.

Proficiscor, sub. viam, vel iter. Propert. libr. 3. Magnum iter ad doctas proficisci cogor Athenas. Fest. Pomp. Profecturi viam Herce liant Sane sacrificabant.

Pro ruo, vide Ruo. Provideo, vide Prospicio. Terent. Adelphi. Quæ si non astu prouidentur, me aut herum pæsum dabunt.

Prospicio tibi, Provideo tibi, sub. vtile, vel commodum. Liuius qui sedem se sedetutivæ stræ prospiciunt, vide supra. Prospicio. & vtile, in Ellipsi.

Pudet, vide Pœnitet. Martialis. Sed si te non pudet istud, hoc saltem pudeat Gallia negare nihil. Apuleius libr. 5. Quamquam nec istud puduit mecum meo famulo. Plaut. Crisina. Ita nunc pudeo, atque ita nunc paüeo. Terent. Hæc non te pudet? Lütanius semper metuens, quem se uia pudebunt supplicia. Terent. Quem nec pudet quicquam.

Pugno, sub. pugnam, Græcè μάχη μάχην. Plaut. Pseud. Plusquam istam pugnam pugnari. Cicero pro Mucena: Ex omnibus pugnis, vel acerrima mihi videtur illa, quæ

Idem. lib. 5. Prospice bonum alii.

86. a.

lib. 3.

cum rege commissa est, & summa contentione pugnata. Catull. Pro qua mihi sunt magna bella pugnata. Horat. 3. Car. & pugnata sacro bella sub Ilio. Plaut. Mene. Ne sero veniam de pugnatō praelio. Idem Amphi. Hæc illie est pugnatā pugna. vide Lambin. libr. 2. Oda. 6. Lucil. citante Donato in Adelph. Vicinus ocus, & magnam pugnabimus pugnam. Cicero pro Roscio: Quod à vobis hoc pugnari video. Horat. 4. Carminum. Praelia pugnare. Idem. Si quis bella tibi terra pugnata marique Sallust. Quæ negotia, multo magis, quam prælium male pugnatum à suis regem terre habent.

Quadrare, Horat. Et quæ pars quadraret aceruum.

Quiesco, Apuleius libr. 9. Meta. Post multum equidem temporis somnum huiusmodi quiesci. Et esse actuum Quiesco, satis indicat passivum illud Terent. Act. 4. Scen. 2. And. Quibus quidem quam facile poterat quiescere, si hic quiesceret. Vide Dormio, & Requiesco.

Queror, Cæsar. 3. Ciui. Calamitatem, aut propriam suam, aut temporum queri. Plaut. Aulu. Pauperiem meam conqueror. Vide Conqueror.

Recordor, vide Memini.

Redire, vide Ire, & obire.

Redo-

Redoleo, vide Oleo. Redundo, Ouid. lib. 3. Trist. Siue redundas flumine cogit aquas. Et 6. Fast. Ammeredundatis fossa madebit aquis.

Refert, idem est quod refero. vide libro tertio. capit. primo.

Regno, sub. regnum. Græcè βασιλεύω. Horat. Et regnata petam rura Phalanto. Idem. 3. Carm. Et regnata Cyro Bactra parent. Virg. Acri quondam regnata Lycurgo.

Regredior, sub. gressum. Ennius citate Nonio: Qui nunc incerta re, atque inorata gradu regredere conare.

Reminiscor. vide Memini.

Requiesco, Virgil. Et mutata suos requierunt flumina cursus. Idem in Ceiri: Quo rapidos etiam requiescunt flumina cursus. Propert. libr. 2. eleg. vltima, ex Scaligeri correctione: Quāuis ille suam lassus requiescat agerem. Ibid. Ante Iupiter Alcmenam geminas requieuerat Arctos. vide Quiesco.

Resideo, Residere poenitentiam dixit Plinius, pro sedendo agere, lib. 34. capit. 14. Aristonidas artifex qui exprimere vellet Athiamantis furorem, Learcham filium precipitavit volentis, & precipitato illo residentis poenitentiam. Sic emendat ex antiquis Levinus Torrentius. Plaut. Capt. Act. 3. venter guttur

que resident eturiales ferias. pro sedendo agūt.
Cicer. de leg. 2. Denicales ferias appellat, qui-
bus residentur mortui: quod scilicet sedendo
mortuis feriantur.

Roro, Plin. libro. 17. capit. 10. Si rorauerit
quantulumcūq; imbrem. Quid. Scribimus,
& lachrymis oculi torantur obortis. Idem. 3.
Fasto. Mollis erat tellus rorata mane proina.
Idem. 2. de Ponto. rotatas rosas. Et in sacris
Rorate coeli desuper, & nubes. pluāt iustum.
vide, Pluere.

Ruo, sub. ruinam. Quid si nunc cœlum
ruat? ubi Donatus supplet se, qui accusatiōis
exprimitur in compositis. Horat. 4. Carmi.
Multa proruēt integrum cum laude victo-
rem. Terent. Adelphi. Vide ne ille huc intro se
irruat. Idem Eunū. Illico omnes proruunt se
foras. Catull. ad Manlium: Nam mihi quam
dederit duplex Amathuntia curam Scitis, &
in quo me corruerit genere. Virgil. 1. 2. Ruēt
omnia latē, & 2. Georg. Et ruit atram ad ec-
clum picea crassus caligine nubem. Horat. lib.
2. Saty. 5. Vnde diuitias aërisq; ruam dic aur-
gur aceruos? Terent. Adelphi. Cæteros ruer-
tem, agerem, tunderē, & prosternere: Plaut.
Ruden. Corruere diuitias: id est congregare.
Lucret. 5. Quum mare permotum ventis ruit
intus arenam. Virgil. 1. Georg. Cumulosque
ruit

ruit malē pinguis arenā, sub. agricola. Lilius
8. Vt Termē fugiendo in mediā fatā ruitur.
Apulei. 1. Florid. Et quærit quorsus potissi-
mum in prædam supernē sese ruitae salminis
vice. M. Varro. Spicæ corruunt in corbem.

Rutilo, Valer. Maxim. libr. 2. cap. 1. Capil-
los cinere rutilarunt. Plinius libr. 2. 8. Gallo-
rum hoc inuentum rutilandis capillis. Lilius
libr. 37. Comæ promissæ & rutilatæ. Tacitus
libr. 20. Crinis propexus, & rutilatus.

SALTŌ, Ouid. 5. Trist. Carmina saltan-
tur Theatro. Idem. 2. Inst. Saltata poemata
populo. Horat. 1. Sermo. Pastorem saltaret
vti Cyclopa rogabat. Iuuenal. Chironomon
Lædam molli saltante Batyllo. Euripid. An-
dro. πῶλον αὐτὸν πῶλον, id est, Saltationem sal-
tans.

Sapio, Plautus: Ego meam rem sapio. Per-
sius: Quum sapimus patruos. Idem: neque de
moros sapit vngues. Ennius apud Cicero-
nem. Qui sibi semitam non sapiunt, alteri mō
strant viam.

Satisfacio est facio satis, vt satis accipio, vbi
(Satis) pro accusatiōe est. Nihilominus tamē
Cato rusti. cap. 149. dixit: Donec pecu-
niam satisfecerit.

Satago, vide lib. 2. capit. tertio. in Rectione
genitiui.

Servio servitutem, tritum fuit, à Græcis
sumptum *ἀσκήσις, ἀσκήσις*. Cicero in topicis:
Quorū nemo servitutem servivit. Idem Pro
Mur. S. servitutem servient. Quintil. Servus
est, ut antiqui dixerē, qui servitutem servit.
Plaut. Aulul. Nam qui amanti hero servitu-
tem servit. Idem Trinum. Tuis serviui servitu-
tem imperijs. Ibidem: Tibi servitutem ser-
uire. Idem Milit. Nam ego iam diu apud hūc
servitutem servio. Livius libr. 40. Qui servi-
tutem servissent. Cicero. 1. offic. Ut commu-
ni utilitati servatur. Martial. libr. secundo.
Non bene (crede mihi) servo, servitur ami-
co. Senec. de tranquill. Assuescamus coe-
nare posse sine populo, & paucioribus ser-
vis serviri. Ex his exemplis bene intellectis
extirpantur verba, quæ isti fingunt imper-
sonalia passivæ vocis, & simul verba neutra
vide, Inferno.

Sedeo, Prisciani verba sunt hæc ex lib. 1. 8.
de imperson. construct. Nam quum dico cur-
ritur, cursus intelligitur, & sedetur sessio, &
ambulatur ambulatio; & evenit euentus, &
similia, quæ res in omnibus verbis etiam ab-
solutis necesse est ut intelligatur, ut Vino vi-
tam, ambulo ambulationem, sedeo sessionem.
Curro cursum. vide, Curro.

Sitio, Ouid. 1. Fall. Quo plus sunt potæ,
plus

plus sitiuntur aquæ. Et, ut Sitio sitim, vel sitire
dicendum erat, sic per translationem dixit Ci-
cer. lib. 3. ad Q. Frat. Neque sitio honores, ne-
que desidero gloriam. & 5. Phil. Sanguinem
nostrum sitiēbat.

Somnio, Plaut. Rud. Mirum atque insci-
tum somniaui somnium. Sucto. Galba: Som-
niauit speciem Fortunæ, cat.

Sono, Virg. Nec vox hominem sonat. Idē
Culice: Sonat liquorem. Pers. Sonat vitium
perculsa malignè fidelia.

Spiro, vel expiro, Arnob. libr. 1. Nunquid
suas animas expiraverunt venti? Apulei. de
mundo. & Quum movetur spirat illos spiri-
tus. Ouid. 3. Metamor. Deam spirat mulier.
Virgil. Comæ diuinum vertice odorem spi-
ravere. Horat. 3. Carm. Quod spiro, & placeo
tuum est.

Stipulari stipulationem. l. 3. §. 1. D. aud. sol.
l. 42. §. vlti. D. solut. matr.

Sto, Plinius in Epist. Standum est epistolis
Domitiani. vox in *Dus, a. um*, non potest esse
nisi à verbis regentibus accusativum, ut viuē-
dum est sub. vivere. Plaut. Pseud. 7. Quid agi-
tur? P. Statur hic ad hunc modum, id est, sta-
tur stare, vel statio.

Studeo, Horat. Hoc studet vnum. Cicero
de reditu suo. Quum vero literas studere ca-
pit.

37. a.

99. a. 166. b.

Apulei. libr. 10. Nat.
confusa loca res
dentib.

93. b.

pit. Plaut. Mili. Magis metuant, minus has res
studeant. Cicero Philip. 6. Vnum sentitis om-
nes, vnum studetis. Idem de Finib. Illud quod
studet, facere possit ornatus. Idem Tuscul.
Hec quum disputant, hæc student. Terent.
Quin tu hoc potius stude.

Terent. Heut. Ad
quon studetis, sed
forte in his de est
hoc.

Stupeo, Virg. Pars stupet inuptæ donum
exitiale Mineræ. Petron. Arbit. Cæterum
dum ego omnia stupeo.

Subire onus, molestiam, munus, trita sunt.
Pomp. Mella de quodam Specu. & quo ma-
gis subitur obscurius. vide Eo.

Sudo, Virg. Et duræ quercus sudabunt rosci-
da mella. Idem. Pingua corticibus sudant ele-
atra myrica. Stat. 5. Theb. Gellido ve labor
sudatus in Aemo. Quintil. Et vigilandæ no-
ctes, & in sudata veste durandum.

Succedo, Fronto in verbo Succedo illam
rem, citat Sallust. in. 3. hist. Muros successe-
rant. vide Cedo.

Succeseo, Gell. lib. 1. 6. c. 11. Phyllosre aqua
ria defectos eam iniuriâ grauitè Austro succen-
uisse. Aristophan. Plauto. *ut upivd malat upit-
pouai râv up* quæ sonant. Hanc acculatione
accuso, vel succenseo, vel expostulo.

Suppeto, Sallust. de rep. Alibi quidem quæ
mens suppetit, eloqui non dubitabo.

Supplico, Plinius lib. 13. Iliacis temporibus

bus non supplicabatur thure. Cicero. 2. Agræ.
Voluerint populo supplicari.

Supplodo, vide Plaudo.

Superledeo, Gell. lib. 2. capit. 29. Operam
superfudent. Liui. 6. Rebus diuinis superlede-
ri iussum.

Surgo, Valer. Flacc. 5. Surgitur in som-
nos. Lucret. Saty. 4. Surgitur, & missio pro-
ceres, cat.

Suspiro, Tibull. lib. 4. Quod si fortè alios
iam nunc suspirat amores. Horat. lib. 3. Od. 2.
Illum adulta virgo suspiret. &c.

Taceo, Persius: Dicenda, tacendaq; cal-
les. Plaut. Mili. Taceo te. Terent. Eunu. Ne hoc
quidē tacebit Parmeno. Ibidem: potest taceri
hoc. Ouid. 2. Amor. Amor tacetur in medio
mari. Terent. Adelph. Ignotum est, tacitū est,
creditum est. Mart. in prin. Fucinus, & pigri
taceantur stagna Neronis. Cic. Multa tacui.

Tædet, vide Pœnitet.

Tendere in urbem, sub iter, vel viam. vel se:
Virg. tendere iter velis. Idem: Et gressum ad
moenia tendit Plaut. Pse. Tenes quorsum hæc
se tendat, quæ loquor? Virg. Ceiri: Nā qua se
ad patrium tendebat semita limen. vide Eo.

Timeo, vide Metuo.

Titillo, Horat. Ne vos titillet gloria. Cicero.
Fin. Si ea voluptas esset, quæ quasi titillaret
sensus.

sensus. Idem off. Hominum multitudinis leti-
tatem, & voluptatem quasi titillantium.

Tono, Virgil. Tercentum tonat ore Deos.
Plin. prefat. Quāto tu ore patris laudes tonas?
Triumpho, Gell. 2. capit. 11. Triumphauit
triumphos nouem. Cicer. 2. off. Et ex ea vr-
be triumphari. Horat. 3. Carin. Medis trium-
phatis.

Tremo, Tremisco. vide Metuo.

V a c o, Valer. Max. lib. 4. capit. 3. Desin-
ceps ijs vacemus, quorum animus aliquo in
momento ponendi pecuniam nunquam va-
cauit. Locus est obscurus, etiā doctis. Sed
deest, Vacationem, vt si dicas. Nunquam va-
cas studendi. s. vacationem. vt Cicer. loquitur.

Valco, sub. valetudinē, quæ si nobis nō ef-
fet valere nō possemus, vt nec viuere sine vita.
Plaut. Persa. Quid agit Sagristio? vt valetur?
Vaporo, Virg. 1. Et templū thure vaporant,
& alibi vaporatas aras. Hora. in epist. Leuam
discedens curru fugiente vaporet.

Vapulo, Verbum hoc non solū Gramma-
ticos omnes, sed etiā Quintilianū conturba-
uit, qui lib. 9. cap. 3. Neutropasium (vt ipsi lo-
quuntur) esse putauit. Omnes mihi videntur
huius verbi etymon, significationem, & con-
structionem ignorasse. Vapulo ductum est à
Græco ἀπερσύνω perco, vel ab ἀπέρωμαι per-
bo.

bo. Peri, vel Vapula sapere reperias apud comi-
cos in futuro imperandi, atque etiā, plora.
vide in Antiphrasi, Viola. Significat igitur
Vapulo: Male ploro, vel doleo. Est etiā Fu-
stium accipere. Græco prouerbio dice-
batur, capas edere, vel plorare, quum signifi-
cabant se aliorum minas non curare. Vide
Petr. Victor. lib. 13. Varia. cap. 12. & Adag.
capas edere. Id latine dicitur (Vapula) Sa-
pe apud Plaut. & Terent. Senum vocati ab
heris suis, respondent: Vapula; quum non
exsistent se id heris dicere. Et idem esse
Vapulare, quod dolere, aut plorare decla-
rat eleganter prouerbium: Vapula Papy-
ria: quod prouerbium ex Festo integrum
adducam, quoniam Erasmus, quia corrup-
tum, & decurtatum legerat, minus expli-
cauit. Vapula Papyria (inquit) in prouer-
bio antiquis fuit: de quo Sinius Capito sic
refert. Tum dici solitum esse, quum vellent
miserantibus significare se eos negligere, &
non curare fretos iure libertatis. Plaut. in Foe-
nerati. Heus tu, in Barbaria, quod dixisse di-
citur liberta suæ patronæ, ideo dico: Liberta
salue: Vapula Papyria. in Barbaria est in
Italia. Alius hoc loco Vapula, positum esse
ait pro Dele, Varro pro Peri: teste Terent.
in Phorm. Non tu manes? S. Vapula. P. id
tibi

tibi quidem iam fiet. & Plaut. Curcul. Red-
din an non mulierem, priusquam te huic
meæ maccharæ obijcio mastigia? S. Vap-
ulare ego te vehementer iubeo: ne me terres.
Hactenus Festus. Nec dicitur latine: Pueri
vapulant à præceptore, quod passim incul-
cant Grammatici, vno tantum Quintiliani
testimonio freti, qui libr. 9. capit. secundo.
Sic, inquit, ut testis in reum rogatus an ab
reo fustibus vapulasset, & innocens, inquit;
Sed hoc dictum, aut Quintil. non intellexit.
aut locus deprauatus est. Nam Tullius Ruf-
fianus antiquus rhetor in figura Apophansi-
sic citat: Et testis interrogatus ab reo, num
fustibus vapulasset? innocens, inquit. Hæc ve-
ra lectio & interpretatio est, nō quæ ex Quin-
tilian. citatur.

Veneo, In hoc verbo negotium nobis fa-
cessit idem Quintil. cuius testimonio Gram-
matici freti audent dicere: Serui veniunt à
mangone; quod ineptissime latine dicitur.
Verba Quintil. sunt libr. 12. cap. primo. Cer-
te Fabricius Cornel. Ruffinum, alioqui & ma-
lum ciuem, & sibi inimicum, tamen, quia veni-
lem sciebat ducem imminenti bello palā Con-
sulē suffragio suo fecit; atq; id miratibus qui-
busdā respondit: A ciue se spoliari malle, quam
ab hoste venire. Hæc ille. cui accedere non
possum

possum in hac phrasi: ab hoste venire. Di-
ctum Fabr. tñ sic effertur. Malo compilari,
quam venire; & ita citatur à Cicer. 2. de Ora-
to. Veneo itaque sit ex venum adverbium, &
eo. is. Ut Ire possum: ire venum: mittere pos-
sum: mittere venum. Si tamen contendas
posse dici: serui veniunt à Cicerone, non signi-
ficabis Ciceronem vendere, sed alium volen-
te, aut iubente Cicerone, id est, à parte Cice-
ronis. Sic Plautus dixit: Vbi sunt, qui amant à
lenone. Denique ridiculi sunt, qui verba Neu-
tropassiva ex cogitarunt.

Ventilo, Iuvenal. Ventilet æstium digitis
sudantibus aurum. Martial. lib. 3. Et æstuant
tenue ventilat frigus concubina.

Venio ab vrbe, sub. viam, vel iter. Ouid. 1.
Fasto. seu quod ad vsque decem numero cre-
scente venit. Hora. Ventum erat ad Vestæ.
Apul. lib. 9. Quam veneramus viam capessit.

Vescor, Tacitus in vita Agricola. Eo ad ex-
tremum inopiæ veniēre, ut infirmisimos suo-
rum, mox sorte ductos vescerentur. Plinius
lib. 8. cap. 50. Ideo si caprinum iecur vescan-
tur. Idem 10. Aves nonnullæ vescuntur ea,
quæ rapere pedibus. & libr. 11. Qui Absin-
thium vescuntur. Tibull. lib. 2. Sic vsq; sacras
innoxia laurus vescar. vide Vtor.

Vigilo, vide Dormio, & Sudo. Ouid. No-
ctes

*Sic citatur a Gellio lib.
4. c. 8. si malui
compilari, quam
venire & sic elegan-
ter, & sicut pro-
bit, non ut crasse
citatur a Quint.*

Liber Tertius

Ates vigilantur amara. Idem. 1. trist. Aspicias
illie positos ex ordine fratres, quod studium
cunctos cuigilauit, idem. Proper. 3. Eleg. 13.
Nox vigilanda mihi.

Viuo, Terent. Nam ego vitam duram, qua
vixi, et adhuc. Plaut. Epid. Vitam ut vixis-
sent olim in adolescentia. Idem Amph. ut pro-
fecto viuas etatem miser. in Poenu. Per quem
viuimus vitale æquum. Mercat. Qua causa vi-
tam cupio viuere. Cicer. de Senect. Tertiā
enim etatem vixerat. Ouid. iam tertia viu-
itur ætas. Quintil. Qui vitam beatam viuere
volet, philosophetur oportet. Idem lib. 3. Ac-
culatoriam vitam viuere. Ouid. Viuitur exi-
guo melius. Cicer. lib. 1. 3. epist. 28. Tum stu-
dia illa nostra, quibus ante delectabamur, nūc
etiam viuimus. vide Dego.

Viulo, Lucan. 1. Viularunt tristitia Galli. &
Centum viulata per vrbes.

Vtor, Terent. Mea bona vtantur. Idem
Adel. Mea, quæ præter spem euenerē, vtantur,
sine. Plaut. Asina. Cætera quæ volumus vtī,
græca mercamur fide. Cato Rust. de villico. c.
142. Quomodo villicam vtī oportet. Idem: vi-
cinas, aliasq; mulieres quam minimum vtan-
tur. Charis. lib. 5. Vtor hac re nos dicimus,
apud veteres autem, & Vtor hanc rem dictū
est. Erasmus in copiam capit. 31. Vtor hanc
rem.

Vtor meis rebus. f.
Vsuram a meis rebus.

Vide. in Arte mag.
210. & adda.

Varro. lib. 1. c. 11.

Si omnia aqua
non est viua, aser-
ua facienda sub
tectis, & sacus sub
diu; ex altero loco.

ut homines; ex altero ut pecus vt possit.

Lysis. lib. 3. quib. 22. Optum illi, quo ante vna est liber
De verbis passiuis. sic habet. 121

rem. Non. Marcell. citat Turpillium in Pe-
deo: Nuptias abieci, amicos vtos primores vi-
ros. Lucil. Saty. Quem metuas sepe interdum
quem vtare libenter. Vide Abutor.

De verbis passiuis contra omnium Gram-
maticorum opinionem.

Cap. IIII.

Sed quidem Grammatici, nunquam
stamen ita egregie delirant, quam in ver-
borum passiuorum deliramentis traden-
dis. Aiunt enim rem, quam vocant agentem,
in passiuā in casu sexto cum A vel Ab, vel in
datiuo debere collocari. Nec desunt hebetio-
res, qui addant etiam in casu quarto. cum Per
vt. Res agitur per eosdem creditores. Totum
falsum est.

Ac de datiuo quidem facile deiciuntur: nā
vno aut altero male intellecto testimonio ni-
tuntur. Cicero dixit: Neque senatui, neque po-
pulo, neque cuiquam bono probatur. Sed de-
berent illi aduertere sepe apud Ciceronem,
& alios reperiri in actiua eundem datiuom.
Cic. pro Balbo: Non vt vobis rem tam peripi-
tuam dicendo probaremus. Itaque hoc non
probatur mihi: est; tu hoc mihi non probas;
Cic. Attic. lib. 4. quos libros, vt spero, tibi val-

Q de

Vtenda vasa dixit
Plaut. ergo vtor
vasa.

de probabo. Addunt ex Virgilio: Nec erem-
tur ulli ab vltio. Nec Seruium consulente, qui
idcirco dictum ostendit. Mihi tamen hic
& ubiq; datiuus Acquisitionem significat: &
quemadmodum datiuus a nullo verbo regi-
tur, ita cuius orationi aptissime iungitur. Nec
enim aliter significat, quam dico: Da pecu-
niam mihi: quam quum dico: Filius mihi pec-
cat; aut, Non omnibus dormio. Itaque. Non
eremur ulli, id est, nulli ostendebatur, nulli
erat conspicuus. Vnde aptissime Apuleius de
Dob Socratis, Hic tibi versiculum vertit.

Non Soli per spicua castaliorum nemo tuetur.
Addunt etiam ex Martiale lib. 2: Si cui forte
legens: & sit tota tibi triduo legator. Sed hi vi-
dentur ignorare Romanorum morem, qui le-
gentes in agnoscas audiebant. Habebant in-
quit Vives lib. 1. de corrup. proceres Roma-
ni nullis imperij occupationibus lectores quos
Cicero voce datiuus nominabant, quicquid
latis, qui dormiantibus, lauantibus, deambu-
lantibus iter faciētib; legere. Imo & ab ipso
Martiale discendarium in passiuū esse acqui-
sitionis lib. 10. At nō & stamina differt Atro-
pps, atque omnis scribitur hora tibi. Plant. Mi-
hi illic nec seritur, nec metitur. At, inquiunt,
in passiuus participijs patet datiuus rei agen-
tis: vt Dicte mihi, dicende nobis. Respondeo,

Datiuos

*Virg.
Et fuscus pecori, et
lac subleuat à
lic. p. Rof. Comado
Nam quid sibi peti
certe Alton non exi-
gitur.*

Tibi ducti vxor.

Idem. lib. 7. 96.

*Vni mittere om-
nibus legere.*

Datiuos illos, non propter participia, sed pro-
pter verba substantiuū esse positos: vt, Sunt
mihi amici: vbi etiam, acquisitione significatur
nō actio, vel passio, vt, Causa docenda mihi est,
id est, mihi, nō ab his expedire causam docere.

Qui asserunt rem agentem in accusatiua
collocari cum Per, magis falluntur. Nā quum
Cicero dixit, Res agitur per eundem credito-
res: nō significauit creditores agere, sed re-
gis amicos agere rem per creditores, istorum
error satis refellitur ex innumeris testimonijs.

Vbi in voce actiua, Per, adhibetur. Q. Curtius
lib. 9. Inuitatumq; ad epulas per Bozum que-
dam Macerianū in cōuiuio occidit. Cæsar 3.
ciuil. Pōpeius frumētū omne per equites com-
portauerat, Cic. Mirifice mihi & per se, & per
Pōpeium blanditur Appius. Idē. Nihil inter-
est, utrū per, peritatorē agas, an per te ipsum.

Si præpositio Per non significat rem agen-
tem (vt facile demonstrari potest), nec A, vel
Ab significabit. Nā Cicero interrogatur per
Per, respondit per A. Locust est in prima: & se-
cunda epistola lib. 5. ad Brutū, vbi Metellus
inquit: Non putaram Metellū fratrē ob dictū
capite ac fortunis per A. & oppugnatum in i.

Cui respondet Cice. Quod tibi nō oportuif-
se Metellum fratrem tuum nō distulisse a me
oppugnari. Ibid. ad Lucium: Quomodo de-
iudicabitur.

Q 2

mon-

*Attende in eadem
periodo. Per. et A.
Cic. Bruto. Epist. 1.
16. mētra nūlla est
suspensio aliquid
a se, vbi per se
potius seruauit
ad de delatum.*

*Idem. Verr. 1.
Ausulium sibi per
me a rebus alijs
populo Rom. potuit.*

*Idem. de Vini. cōf.
Mundus per se et a
se et patre, et fa-
cit mē. Val. Max.
lib. 4. c. 4. interro-
gati ab eo per se
gatos.*

1466.

*Nunquam per M.
Antonium quies-
cit. Cic. 10.*

monstret me à te potissimū ornari, celebrari-
que velle: subdit paulo post: Neque autē ego
sum ita demens, vt me sempiternā gloriā per
eum commendari velim, &c. vide infra.

Si per A, vel Ab, res agens significaretur,
semper apponeretur, vel saltem suppleretur
ablatiuus cū prapositione: sed in multis sup-
pleri non potest; non est igitur res agens abla-
tiuus. Cicer. pro lege Manil. In quo agitur po-
puli Rom. gloria, agitur salus feciorum, agun-
tur certissima populi Rom. veltigalia. Idem
Æschines in Demosthenem inuehitur. Virg.
Tum verò in curas animum deducitur om-
nes. Huc adde illa: Linquor animo: conser-
nor mentem: videris esse doctus: afficior pu-
dore: & innumera eiusmodi. Regula igitur ar-
tis nostræ Grammaticæ vera est: Pulsium
verbum nihil præter suppositum desiderat.

A, vel ab (vt in vniuersum dicam) siue in
actiua, siue in passiua significat à parte: vt ven-
tus flat ab Oriente. Et cum Cornelius Tacitus
dixit, Trepidabatur à Cæsare: non significat
Cæsarem trepidare, sed à parte Cæsaris, hoc
est Cæsarianos. Et Cicer. 2. Offic. de Alexan-
dri Phærgi morte, quū inquit: Ab ea est enim
ipse propter pellicatus suspicionem interfe-
ctus: non significat ipsam Theben manu sua
interfecisse regem, quem Thesiphonus, Pi-
tholaus.

tholaus, & Lycophron ipsius Thebes fratres
trucidarunt. Sic Plutarchus in Pelopida: &
Diodorus Siculus lib. 16. Ann. 4. Poponius
Mela lib. 1. cap. 21. urbem Dioscuriada à Ca-
store & Polluce conditam dicit: quam re vera
Amphitus & Telchius aurigæ Castoris &
Pollucis condiderunt. vide Solinum. Terent.
Phor. Non potest satis pro merito ab illo tibi
referri gratia. Hanc phrasin. sic retulit Cæsar.
1. Ciuil. Pauca apud eos locutus, quòd sibi à
parte eorum gratia relata non sit pro suis in
eos maximis beneficijs.

Hic me locus admonuit, vt varia subiungā
testimonia, in quibus eadem res nunc per A,
vel Ab nunc aliter enuntietur. Liuius libro. 6.
Dec. 3. de Iubelio: Me quoque iube occidi, vt
gloriaripossis, multo fortiozem, quàm ipse es,
virum abs te occisum esse. Val. Maxim. lib. 3.
cap. 2. de eodem Iubelio: Quid cessas in me
cruetam securim distingere, vt gloriaripos-
sis aliquando, virum fortiozem, quàm ipse es,
tuo iussu interemtum? Idem Val. Max. lib. 5.
cap. 3. de Carbone: Sed nobis tamen tacenti-
bus Gn. Carbonis, iussu tuo interempti mors
animis hominum obuersabitur. Idem rursus
de eodem, lib. 6. cap. 2. Vidi Gn. Carbonem,
cū in summo esset imperio, à te equite Ro-
trucidatum. Huc adde illa paulo, antè relata,
Q 3 de

Ne tueretur con-
suetudinem vix for-
maret.

69. b.

Quid. 5. Fast. — Caelum nigrum ad aultra.

Propert. Solus amicitia nouit quam **Liber Tertius**

de ponit. pacem. Terent. Eun. Nequis fortè internun-
ciat clam à milite ad eam cursitet. Cicer. Atti-
chaquo. Lucanus Curro. Mare nunc quia à sole collucet, albescit. Ho-
Collucet. rat. Multaque merces defluat tibi, requo ab
Defluo. Ioue. Virg. Qui nunc Misenus ab illo dicitur,
id est, propter Misenum: sic dux dicitur, à duc-
Dicor. tu, & rex à regendo. Plin. Ab amicitia eius
Doleo. Gracchanus appellatus. Plaut. Cistell. Doleo
ab animo, doleo ab oculis, doleo ab aggritudine.
Plin. lib. 24. cap. 8. Si caput à Sole dolet.
Metuo. Cic. Et à me insidias metuunt. Ouid. Nubibus
alsiduis pluuioque madescit ab Austro. Cic.
Madefeo. 1. Acad. Nunciatum est nobis à M. Varrone,
Noncio. venisse eum ab Roma. Val. Max. lib. 4. cap. 3.
Caelum nigrum ad aultra. Obsto. Interim velim ne mihi à Sole obstes, Cicer. 2.
5. Fast. Oppono. Nat. Et, si est calor, à Sole sese opponat, Ouid.
1. Metam. Postquam vetus humor ab igne
Perealeo. perealuit Solis. Lucret. libr. 6. & in lucem tre-
Rareleo. mullo rarefit ab aestu. Cicer. Attic. Quum Ro-
Refrigeo. ma à iudicibus forum refrixerit. Cic. Saluebis
Saluo. à meo Cicerone. Quintil. lib. 3. An timendum
Timeo. à rege bellum? Ouid. 2. Fastor. Sed tamen à vé-
Tumeo. to, qui fuit, vnda tumet. Caesar lib. 3. ciuil. Hec
Vaco. à custodibus elasisum loca maxime vaca-
Valco. bant. Plaut. Epid. A morbo valui, ab animo
ager fui.

Sed quid in his moramur, si sola hac ratio-
ne hoc euincere possemus? Si prapositio A,
vel

De verbis passiuis.

125

vel Ab cum eodem verbo, & eodem sensu in
actiua & passiuia reperitur: insipientis præce-
ptoris erit, utrobique rem agentem explica-
re. Verbi gratia: Dabuntur à me pecunie: nō
est. Ego dabo pecunias, sed dabo à me pecu-
nias: quod Hispanè dicitur. De mi. parte, o a
mi cuenta. A dferamus igitur exempla, vbi A,
vel Ab eodem sensu in actiua & passiuia in
vno eodemque verbo reperitur.

Cic. Neque vero M. Tullius animum à ve-
stra abalienauit potestate. Plaut. Milit. Istuc Aballeno,
erucior à viro me tali abalienari.

Abducere animum à sollicitudine: & pue- Abduco.
rum à Grammaticis: & abducere à nido, trita
sunt. Cic. Naue à prædonibus abducta.
Amarito ad diuortium vxor abducitur, teste
Donato. Plaut. Permul. Olim abductis à patre.

Cic. Senect. Eique dona à socijs adtulisset. Adfero.
Idem. 3. leg. Cui ne reditus quidem ad bonos
salutem à bonis potuit afferre. Idem Attic.
Et plus à vobis presidij, quam à cæteris opis
ad salutem potest afferri. Idem. Nuncij à Par-
this adferuntur. Cic. Quoties à P. Priatre mihi afferuntur.

Cic. pro domo sua: Clodius pecunias con- Aufero.
sulares abstulit à senatu. Idem Attic. Totam
Academiam à nominibus nobilissimis abstu-
li. Plaut. Pseud. Auferetur id præmissum à me,
quod promissum per iocum? Terent. Heaut. act. 4. scen. 3.

Q5

Terent.



Accio. Val. Max. lib. 4. Mellani ab ore asen

Prose. Plaut. Amp. 1. Lib. Terent.

Accipio. Terent. Adel. Abs. quiuis homine, quid
est opus, beneficium accipere gaudes. Cic.
Acad. Qua à quouis accipi oporteret, & quod
repudiari.

Amo. Plaut. Pseud. ubi sunt isti, qui amant à le
none? Idem Pa. nullo. Amat à lenone hic. Cic.
cer. ut scires, cum non à me diligi solum, ve
rum etiam amari.

Auerto. Auertit oculos ab illo. A iudicibus ora
tio auertitur.

Auell. Spera se à me auellere. Non ab ea rep.
auellar. sic diuello, & reuello.

Audio. Cic. de Senect. Sepe à maioribus natu audi
ui. Idem. 3. P. Estque hominis ingenui, vel
le bene audire à parentibus. Nostros senes
commemorare audiui ab alijs senibus audi
tum. Claud. de raptu lib. 1. Iam magnus ab
imis, Auditur fremitus ceteris.

Do. Cic. Attic. lib. 4. A me hoc illi dabis. Idē
pro Flac. Ab Attilio Serulio dicit se dedisse,
& à suis fratribus. Idē Attic. Se à me quodam
modo dare. Plaut. Capt. Viaticum ut deum ab
trapezita tibi. Idem M. anech. Da sodes à te
post reddidero tibi. Terent. Adel. Dabitur à
me argentū. Cic. Verr. Tempus quod mihi
ab amicorū negotijs datur. Idē Att. Datur mi
hi epistola à sororis tuae filio. Idē. Leg. Nul
lam tibi à causis vacationem video dari. Idem

Compositari frumentum ab Africa. Cas. 3. ciuil. lib. 7.

Defendere ab aliquo. Desinere ab aliquo

De verbis passiuis. Quid illam, inquit, ab te desitui.

lib. 7. Epist. Ad Caesarē littere mihi dātur à te. Virg. Dum teneras defendo à frigore myr
tos. Plin. Vestes à tincis defendit haec herba.

Caesar. 2. Ciuil. Musculus defenditur à no
stris. Cic. 2. Agrar. Ab hostibus defendi pa
ludib. vidē Munio & Prohibeo.

Deicere oculos à rep. Deiectus ex as
quo, & ab aliquo loco.

Desidero abs te aliquid. Desideratur à
magno philosopho grauitas.

Plaut. Rudent. Qui pradam ab eo emerat. Emo & re
dimō.

Valer. Maxim. lib. 4. cap. 2. A piscatoribus in
Milesia regione vericulum trahentibus qui
dam iactum emerat. Cic. Offic. Aut captos
à prae donibus redimunt. Cic. 1. Verr. Em
ptum est ex senatuscōsulto frumentum ab Si
culis praetore Verre. Idem pro Sextio. Ex his
princeps emitur ab inimicis meis. Plaut. Epid.
A lenone quaedam ut fidecina, quam amabat,
emeretur tibi. Sueto. August. Caium & Lucium
adoptauit, domi per assem, & libram emptos à
patre Agrippa. Liuius Dec. 4. lib. 4. Ut capti
ui ab Annibale redimantur. Iouen. Satyr. 4.
Monstrum nulla virtute redemptum à vitijs.
Quid in Epist. Si tibi ab Atrida precio redi
menda fuisset. Vide Peto, & postulo.

Eripere à periculo. Vereor ne eripiatur à
nobis regia causa.

Eripio. Cic.

Excludo,
vide
Repello.

Cicer. pro Cluent. Excludere ab hereditate. Idem Verri. 5. Excludere aliquem à negotio. Terent. Andri. Vt ab illa excludar, huc concludar. Cic. 1. orat. Repelli, & excludi à guber-
naculis ciuitatum.

Exigo.

Exigere aliquid ab aliquo. Quintil. lib. 1. A Grammaticis exigitur poetarum enarra-
tio. Caesar. 1. Ciuil. Pecuniz à municipijs exi-
guntur.

Extor-
queo.

Extorquere aliquid ab aliquo tritum est. Cic. Pecunia omnis ab eo extorta atque
erepta est.

Facio.

Cicer. de vniuers. Mundus per se, & à se &
patitur & facit omnia. Idem. 1. Inuent. Com-
mune est, quod nihilo magis ab aduersarijs
quàm à nobis facit. Idem de Orat. A se aliquid
facere. Tritum est: hoc factum est à vobis.

Flagito.

Cic. ad Appium. Flagitare promissum ab
aliquo per litteras. Cic. pro Sext. Flagitaba-
tur ab his quotidie cum querelis bonorum
omnium, tum etiam precibus senatus, vt meā
causam susciperent. Vide Postulo.

Habeo.

Terent. Phorm. Otium à senibus ad potan-
dum vt habeam. Cicero Bruto: Nullas adhuc
à te litteras habebamus. Idem pro Sext. Ha-
bere beneficium ab aliquo. Idem. 1. Offic.
Scenicorum quidem mos tantam habet à ve-
tere disciplina verecundiam, &c. Idem. 1. 2. Fa-
mil.

mil. Habeas eos à me commendatos. Idem, ha-
bere praesidium, vel spem ab aliquo. Idem
in Vatin. Quare ne tibi hunc honorem à me
haberi forte mirere. Idem pro Caelio, Eam di-
gnitatem in M. Caelio habitam esse summā,
hodieque haberi ab omnibus. Egregius lo-
cus est in Plauti Marcell. act. 5. Ludibrio pa-
ter habet. s. vnde? m v l. Ab illo meo viro.

Ciuitatem ab aliquo impetrare, tritum est. Impetro. 1.
Cice. Amicit. Quid postules ab amico, &
quid patiare à te impetrari. Plaut. Mostel. A-
liud quiduis impetrari à me facilius perferā.
Val. Maxim. lib. 4. cap. 3. A seruis vix impe-
trari potest, ne eam supellestem fastidiant,
qua vti Consul non erubuit. Caesar. 1. Ciuil.
Aegre ab ijs impetratum est, vt in senatu re-
citarentur.

Cicer. pro Cluent. Itaque e testamentis lego, as.
gat pecuniam grandem à filio. Idem in Topi-
Vxori ancillarum vsum fructum legauit à fi-
lio. In passiuā tritum est apud Iuris peritos:
Domus legata est à Titio. Vide Brissonium &
Hotom. in A, vel Ab. & penultima phrasin.

Cicer. Attic. 1. 6. A Bruto legi Antonij edi-
tū. Sic dicimus, Legi à te litteras. Ouid. 3.
Pont. A posteritate legi. Cicero. Liber tuus le-
gitur à me diligenter, id est, per meos vt, Tre-
pidabatur à Caesare. Et captus oculis etiam di-
ceret:

Liberor.

Mitro.

Moeco.

Remoueo.

Munio.

Numero.

Pello.

ceret: Terentius legitur à me diligenter.
Cicer. Liberi hunc à Cesare, tritum est.
Idem: liberari se ab aliquo. Idem: A scelere
certe liberati sumus. Idem: Te à quartana libe-
ratum gaudeo. Vide Separo.
Cic. 13. Att. Ab illo mihi mittas. Idem: &
à me missi sunt.
Mouebo hunc à sacra linea: remoue te ab
illo. Remouentur à vitij.
Tacitus lib. 10. Scelus ille vultus, & rubor
quo se contra pallorem muniebat. Columella
Quantumque res patietur, à frigore & tempe-
state munieris. Idem, Hortum ab ibe cur-
sum hominum pecudumque munire. Horat. In-
cliam Danae munierant satis nocturnis ab
adulteris. Lucan. lib. 3. Quod letalibus ab
rebus munita tenetur. Caesar. 2. Civil. Fecta
atque munita ab omni ictu telorum. Tacit-
tus, munitus ab insidijs: ut Horat. Tutus ab
infestis latronibus. & Ouid. Tutus ab insidijs.
vide Defendo.
Cicer. pro Flac. Si prator dedit, à quaestore
numerauit. Idem 2. Phil. à se numerare. Mar-
tial. Omnis ab infuso numeretur amica Fa-
lerno. vide Soluo.
Luius libro. 2. Tarquinienfis ab sua parte
Romanum pepulit. Terent. Quis nam à me
pepulit: tum grauer foras? Idem, Et istum
amulum

amulum ab ea pellito. Caesar. 1. Gall. Quin-
tium acies à sinistro cornu pulsa. Lin. Ce-
tera à fronte pulsa.

Peto à te, tritum est. Cic. 6. Epist. Nec fa-
men ipse, à quo salus petitur, habet explicati-
onem salutis suae. Idem: 1. Diuinat. Ut ab
eius solo in quo est humanis opacula petere
tur. Martial. A caupone tibi fies. Laetana pe-
tetur. Vide hinc, & Reposco.

Postulare à aliquo, tritum est. Cic. 12. Postulo.
Leg. Veritas à te postulata: ut in 2. Tuscula.
Quod ego & postulat à foribus, & laudat
tur, quid sit, & lib. 2. Postulat à te iu-
dici, vel flagitium potius historia. Cic. Philip.
Sed quoniam ab hoc ordine non fortitudo
solum, sed etiam sapientia postulat, & ad
vide Emodi.

Dicimus prohibeo vinum ab amico, & ami-
cum à vi. Cic. 3. Offic. Nam & à rep. foren-
sibusque negotijs armis impis, vique prohibiti.

Proicere, & reicere à se mala, tritum est. Projicio.
Cic. A libetis suis abstrahi, & à coniuge ab-
rapi, & ab aris, focisque innocentem proijci,
nota haec infinita verba.

Cic. 2. Orat. Ne ipse aliquid à me promississe
videar. Idem: Iuris utilitas vel à peritis, vel
de libris de promi potest. 1. Orat.

Cic. Litteras à te mihi Statortius reddidit. Reddo.
Idem,

Peto. Cic. hoc consilium
a quibus petitur
habetur.
Virg. Pacem Troiano
ab ipso petendum.

Prohibeo.
Cic. 3. Offic. Nam & à rep. foren-
sibusque negotijs armis impis, vique prohibiti.

Projicio.
Cic. A libetis suis abstrahi, & à coniuge ab-
rapi, & ab aris, focisque innocentem proijci,
nota haec infinita verba.

Promissio.
Cic. 2. Orat. Ne ipse aliquid à me promississe
videar. Idem: Iuris utilitas vel à peritis, vel
de libris de promi potest. 1. Orat.

Reddo.
Cic. Litteras à te mihi Statortius reddidit. Reddo.
Idem,



Paullo ab Caesar. i. ciuil. *Libro 1. a C. Fabia Casaria consu-
ab ob. reddita.* Liber Tertius

Raplo. Idem. Litterae mihi reddita sunt a te. Idem. Litterae mihi reddita sunt in senatu ab Lentulo.

Repello. Rapere ab aliquo, tritum. Hora. 3. Caritu aut aquosaraptus ab Ida.

Reposco. Repellere seruitutem à ciuibus, dixit Cicero ad Brutum. Cic. 1. Orat. Repelli & excludi à gubernaculis ciuitatum.

Cic. 1. Verr. Nihil est, quod minus ferendum sit, quam rationem ab altero vitae reposcere cum, qui non possit suae reddere. Val. Max. lib. 3. cap. 6. Quum à Scipione ratio in curia posceretur, id est, quum Tribuni ab eo peterent rationem. Vide Peto, & Postulo.

Separo. Cicero. Luceio: Qui omnes à perpetuis suis historiis ea, quae dixi, bella separauerunt. Idem. 4. Acad. Quoniam vera à falsis nullo discernuntur ne separantur. Ouid. 1. Amor. A domina separari, vide Libero.

Soluo, pers. Cicero. 5. Attic. Sed etiam hoc dicit, se à me soluere. Ibidem libro. 7. Ab Egnatio soluat, quod tibi debet. Idem pro Plancio ab aliquo persoluere. Idem. Id à vobis persoluere me finite. Plaut. Res soluetur ab trapezita meo. Cicero. Solutus à cupiditatibus. Ouid. Ab amplexu alicuius solui, vide Numero.

Sumo. Terent. Adelphi. Postremo à me argētum, quantum est, sumito. Cicero. pro Lege Man. Ab

De Verbis passivis.

129 Quem vos crucifi-
xi.

Ab eodem Pompeio omnium rerum egragarum exempla sumantur. Ouid. 2. Amor. Fastus sumuntur ab imagine speculi.

Caesar. 3. Ciuil. qui portus ab Africo tangebatur, ab Austro non erat tutus.

Verbum igitur passiuum solo supposito contentum est. Cicero. lib. 1. 5. Epist. citat vericulum Naeui, Letus sum laudari me, abs te patet laudato viro. Sed attende quomodo distingat idem Cicero lib. 5. ad Luceium: Plaudet enim Hector ille mihi Naeuianus, qui non tantum laudari se letatur, sed addit etiam laudato viro. Item pro Milone. Factumne sit at constat: a quo? at patet. Vides particulas (a quo) separari à verbo passiuo, vide Habeo, supra. Denique eodem prorsus manente sensu actiua oratio in passiuam verti non potest. Vinde falluntur Alciatus lib. 2. Parerg. cap. 2. 8. & Regard. lib. 2. cap. 5. Variar. qui putant valere stipulationem etiam in passiuo voce, ut dabis? dabitur. Id ostendunt ex loco Plauti in Pseud. scen. Viso quid rerum. Vbi Simo dicit: viginti mnas dabin? Respondet Ballio: Dabuntur. Sed in sequenti scena sic se excusat Ballio: Auferetur id praemium à me, quod promisi per iocum? Quasi dicat: Ego nec vere promisi, nec vere, aut ex formula stipulatus, sed iocose, & quasi coactus. Cui Simo re-

Tego.

Semper in passiuo est, ut per se totus sensus, in actiuo, sapit ferre, ut ille interfecit patrem, meum aut ille ipse ante eius iussu, nisi addas, sua manu. Cic. Catil. Caecilium suis manibus interfecit, idem p. Mil. Qui suis manibus interfecit, id est, se non facit. Plaut. Amph. Vbi Amphitruus regem Pericla suam obtruncavit manu. Crinich. lib. 1. 1. 1. i. i. pag. 925. Tacit. ann. 1. Quae curia sua manu praecipit rat Augustus. Cicero sepe, mea manu, sua manu.

R spon-

mea sed è re mea. Aut, est in rem meam. Ad-
dunt præterea, quia Re est foemininus ablati-
uus, ideo additur mea. Næ isti Lynceos habet
oculos, qui ablatiuum Re, tam clarè prospec-
xerint. Iam deinde miseret me Laurentij, qui
dicat sonantius dici: Interest mea, quam in-
terest meo: quia mea, collocatur in medio, &
est vox suauior. Contra hos aduocò Aristo-
telem, ex cuius doctrina scimus voces compo-
sitas nullam habere rationem partium singu-
larium, imo nec partes ipsas aliquid significa-
re. Nam in hoc nomine Omnipotens. Omni
nihil significat, quatenus est pars dictionis, si-
cut nec potens. Qui rigitur dices Re in com-
positione posse esse aliquid, cui, addas mea,
tua, sua. Nam in voce Agricola, non poteris
addere ad 7 agri, felicitis, vel fertilitas.
Sed quid in Grammaticorum tehebris re-
futandis operam perdimus, ac non potius in
his verbis suppositum clarissime ostendimus?
Cicer. Attic. lib. 3. epist. 19. In Epirum me sta-
tui conferre, non quo mea interesset loci na-
tura. Idem 4. Finib. Mihi non satis videmini
considerare quid intersit naturæ quæq; pro-
gressio. Terent. Adelph. Hoc pater ac domi-
nus interest, Plaut. Mostell. Pluma haud in-
terest, patronus an clientis fiat. Terent. Adelph.
Quid ista Aeschine nostra? subinterfunt, vel
refe-

referunt. Syntaxis est Aeschine quid ista sunt
inter nostra negotia. Donatus ad illud Teren-
tij, in Phorm. Quid tua, malum, id refert: sub-
dit. Et quære quomodo dicatur, quid mea,
quid tua, an deest A. D. Ut sit, ad mea, ad tua?
Hæc Donatus, qui etiam si omnino scopum
non attigit, tamen cōtra Grammaticos accu-
satiuos non ablatiuos esse indicauit. De ver-
bo REFERT, aut potius REFERO minus
est dubitandum, semper enim actiuum est,
etiam in Mea refert, tua non refert. Ut hic
puer patrem refert, id est, repræsentat. Hoc
rem tuam minimè refert. Sed accipe verum
suppositum. Cicer. Attic. Quid refert vna sen-
tentia omnium? Varro lib. 1. Hæc varietas ma-
ximè refert. Plin. lib. 7. cap. 6. Incessus in gra-
tula refert. & lib. 11. capit. 51. Multum tamē
in his refert & locorum natura. & lib. 16. cap.
33. Neque terræ tantum natura circa has re-
fert. & cap. 39. Infinitum refert lunaris ratio.
& lib. 17. cap. 24. Refert & tempus anni. &
lib. 18. capit. 21. Plurimum enim refert soli
cuiusque ratio. & capit. 31. Longitudo in his
refert, non crassitudo. Lucretius lib. 4. Vsq;
adeo magni refert studium, atque voluntas.
Hinc intelliges apertissime errare Gramma-
ticos quum dicunt Mea, tua, sua, esse ablatiuos
foemininos, quia ex illorum regula in oratio-

ne in finem verbi dicitur id est esse. Dicitur vel ar-
bitror meam referre: aut meam inter esse: no-
mea. Sed contra Plinius lib. 14. Manifestum
est patriam solumque referre, non vultu. &
lib. 27. Diximus & terram referre plurimum.
Diximus itaque Latine, Mea inter est, non te-
fuit, regis inter est: Quis vel cuius inter est, vel
refert. officia, opera, munera, vel negotia. Et
inter est ab Inter. non a Re. copiam autem est hodi-
die illi. Orationis versiculi. Saty. 2. lib. 1. b. 13.

Rei partis obliuio in se est vbiq. quia inter-
est in ratione, ut illa potest esse rogatio. Re-
um. Partis potest esse verum, esse ablatiu. Re-
in inter est, & vbiq. (eg. in Inter est ratio non in-
nensis) monere hastragocia, illud Re. de be-
tem producit. Sed hoc titulus dicitur in inter est.
Inter est malum. Dandus loquitur. an inter est.

Non igitur illio Re. est, sed in inter est. Re-
Refert impersonale Re. producit, quia signifi-
cat res fert. Quia hoc falsum sit, disputamus
an ante. Quam de Re. egimus. inquam. Re. est.

De Verbo infinito seu impersonali. Infini-
tum non determinatur a Verbo, pro om-
ni casu potest poni. Tempus est ab hoc. La-
tine dicitur. Infinitum. Cap. V. 1.

Nunc torquentur grammatici dum, quae
A. Verba infinitum determinent, explican-
tur.

An recte dicatur
ma. Vng. in re-
rest. Vide fol. 82.

tur. Sed frustra sudant, & nihil explicant.
Quanto rectius Priscianus, qui ex antiquis
sic disputat: Vini nominis rei ipsius habet ver-
bum infinitum. Vnde quidam nomen verbi
hoc esse dicebant. Dico enim habere est de-
gere, ut si dicam, bona est lectio. Hec ille. Mi-
nervae placet. Infinitum seu per esse verbum,
sed eius totum sensum & orationem sumi pro
aliquo casum. Aliquando vero nomen ver-
bum est, ut Scire tuum. Nostrium. vivere. Sed
iam ex plis per omnes casus ductis rem ex-
plicemus. nonne autem il. hoc. Item. V. m. m. m.

In recto dixit Horat. Virtus est vitium fu-
gere. Vbi 70. Fugere suppositum verbi est, ut
in: Fugere vitium, id est Fuga vitiorum est vie-
tus. Sic alibi. Dulce est desipere in loco, id est,
desipere in loco est negotium dulce. I. natio
& dic: Verbum est determinate infinitum.
Attende diligenter verba Ciceronis. offi-
cio. Non enim falsum iurare peierare est, sed
quod ex animi tui sententia iuraveris, sicut
verbis concipitur more nostro, id non facere
peritum est. Vides hic Peierare: & peritum
idem osurum esse. Idem 3. Tusc. Si autem
caderet in sapientem agrotudo, caderet etiam
iracundia. Subdit deinde: Et etiam si sapiens in
agrotudinem incidere posset, posset etiam in
misericordiam, posset in invidiam: Et

22 261
100 561

Paulo inferius, sic colligit: Cadit igitur in eundem & misereri, & inuidere. Hinc tu quoque collige inuidentiam, & inuidere, misericordiam, & misereri, non differre. Quid. 2. Meta mor. Posse loqui eripitur: id est, potestas loquendi.

Pro genituo, Cicero: in spem venio tuum aduentum appropinquare. Plaut. Mostell. Noli facere mentionem te has emisse. Terent. Phormio. Summa elude occasio est mihi nunc senes: & Phedria curam adimere argentariam, Virgil. Sed si tantus amor casus cognoscere nostros. Idem 3. Aeneid. Certa mori. Ut ante dixerat, Aeneas certus eundi. Catull. Surgere iam tempus, iam pingues linquere mensas. Horat. Indocilis pauperie impati. Pompo. Mella lib. 2. cap. 1. Famam habent solere pro victimis aduenas cadere. Ouid. Signa diu venisse Deum: Plinius lib. 7. cap. 55. Puerilium ista deliramentorum adid quo nunquam desinere mortalitatis commenta sunt. Cicero. Habere meq; in animo natem conscendere. Sic dicimus: Tempus est venire, hora est abire, pro veniendi, & abeundi quod quia Græcorum more dici & poetis tantum concedi credit Valla lib. 1. cap. 25. Oratorum etiam exemplis confirmabo. Cicero Attico lib. 10. Quamquam tempus est

Aug.
Dyq. Inducim
quod aruatur
est huius.
Iuuen. sat. 2.
propter aruatur
sua.
Ving.
Et iam tempus equi
sumantia soluer
cellas.

Eni. 6.
Quasi tantus amor
menti, si tanta
cupido est, his
stygis innare la
uis, hic nigra vi
dere tartarum blue
adde. Et quia
tanta fuit Romam tibi
causa, videre? sic. n. legendum. nos

nos de illa perpetua, iam non de hac exigua vita agere. Idem 1. Tuscul. Tempus est iam hinc abire me. Idem 3. Natur. Magnam molestim suscepit Chrysippus reddere rationem vocabulorum. Idem Verri. 4. Potestas erat se se grauissima leuare infamia. Ibidem: Capitulum consilium de amicorum & propinquorum sententia non adesse ad iudicium. Idem pro Quintio. Te consilium cepisse hominis propinqui fortunam funditus euertere. Idem pro Cecinna. Nullam esse rationem amittere huiusmodi occasionem. Idem in Topicis. Sed iam tempus ad id quod institimus accedere. Ad Heren. 3. Tempus est ad ceteras partes rhetoricæ orationis proficisci. Sallust. Nō fuit mihi Consilium socordia atque desidia bonum otium contere. Idem. Quibus in otio vel magnifice, vel molliter viuere copia erat. Linius lib. 30. Tempus esse, aut pacem componi, aut bellum gnauiter geri. Idem lib. 44. Consilium igitur cepit transosso pariete iter in urbem patefacere. Cæsar lib. 5. Respondit non esse consuetudinem populi Rom. ab hoste armato conditionem accipere. Idem Consilium capit omnem à se equitatum notu dimittere. Curt. lib. 7. Sed tempus salutis suæ, tanta iam parta gloria, parere. Idem lib. 4. Cupido, haud iniusta quidem, Cæte-

2. Geor.
Negat modus in se
re, atq; oculos
imponere singulis.
Iuuen. 14.
Et qui per fraudes
patris ruma coru
duplicari. Nat
libertatem.



Virg.

Tempus & Analeptis memoranda inuenta magistra
Pariter.

Libert. Terras

Plaut. Mili. 17.

Si, de post nuncius
tempus est, malis
pueris fieri.Virg.
Atque votum iam
nunc assuesce vo
cari.

rum intempellus inceserat; non illicioria
modo Aegypti, sed etiam Aethiopiam inuiser
re. Suet. Caligula bacchantem, atque grassan
tem, non debuit plerisque animis adiri. Val
ter. Max. lib. 3. Sed tempus est eorum, quoque
mentionem fieri. Plin. lib. 13. in procerum
Indocilisque nasci alibi. Terent. Andr. Post
ubi iam tempus est, promissa perfici. Virgil.
Iam tempus agites.

Pro Davio, seu accusatio cum Ad. Hor
rat. 1. epist. Fons etiam rivo dare nomen ido
neus. Idem in Arte: Tibia aspirare, & adesse
choris erat utilis. Virgil. Et Cantare pares, &
respondere parati. Pomp. Mela lib. 2. de quo
glaris fonte, potatque pulcherrimus. Ovid. 1.
epist. Nec mihi sunt vires inimicos pelleret
eo. Idem. 1. Meta. Sedit extinguere. Ibidem.
Fluctusque & flumina. signum. Iam revocare
dato. Sallust. Catil. Et vos servare magis, quam
imperare parati estis.

Pro accusatio, et illud Demosthenis. No
tanti cito potestere. Pers. Nisi te scire, hoc
scire alter? Horat. Reddes dulce loqui, red
des ridere decorum: Et inter vias fugam Cy
nare morere superba. Terent. Vultis ne ea
visere? Sic. Cogis me flere, discedere. ride
re. Item illa: Pergis peregere? Tondit tendere.
Abistabire, pro accusatio cum prepositio
ne.

Cic. Att. lib. 3. 9. nisi nuntiare.

De verbis infinitis.

134

ne. Terent. Hec. Define Deos gratulando
obscundere, Tuam esse inuentam gnatum, id
est propter inuentam esse gnatum. Plaut. Mo
stell. Mox ille est se has ad eis vendidisse. Lu
can. O faciles dare summa Deos: eademque
tueri Difficiles, id est, ad dandum & tuedum.
Virg. Nam me discedere fleui, id est, ob me
discessum.

Pro sexto casu. Cic. 1. Tuscul. Hominum
quantitas reus, difficile est exalimare. Idem
Oratore: Esse igitur in oratione numerum
quendam non est difficile exalimari. Sic
gnis amari. Contentus scripsit. Indignor
ferire malis. Ovid. O puer dignissime credi.
Esse Deus. Plaut. Epist. Ego sum defessus re
petire, vos defessi querere. Sallust. Iugurth.
Audito regem in Siciliam tendere, id est, audi
to regis inuentione. Ex his iam liquet, Latine, & sitate dici:
Tempus est agere: quod multi putarunt, tum
græcæ & saphrahi, tum poetæ tantum con
cessam. Liqueat item Infinitum non sumi, pro
tempore. Et dicere, pro dicere. Nam intel
ligitur & est aliquid. Vide cepit in Ellipsi
verborum. Verba Quintilianæ sunt lib. 9. cap.
3. Atque per detractionem sunt figura bre
uitatis, no vitatis; maxime gratia peritit:
Quarum una est ea, quam libro proximo in
figuras

Terent.

Amptius ita me
comparum, non per
peti meutricam
centumvitis.

2. Geor.

Nec libi quæ per
suadet Tellurum
mouere.

Pomp. Mela lib. 2.

Per ystheras pla
s dicit quæm cete
ri, potatque pulser
ritus.

figuras distuli, Synecdoche: quum subtrahitur
verbum aliquod satis ex ceteris intelligitur:
vt Coelius in Antoniū: Stupere gaudio Græ-
cus, simul enim auditur cepit. Hæc Fabius ac-
cute, nisi vocasset Synecdoche, quæ est ellip-
sis. Melius Donatus in Hecyr: Inturias viri
omnes ferre: Figura, inquit, Ellipsis est.

*Cupio esse diuitem Latine dicitur. Cupio
esse diues græcè. Cap. VII.*

VALLA libro 3. capit. 23. Spero tibi esse
bonus amicus: Credo tibi fuisse fide-
lis, proprie dicitur: Per accusatum ve-
ro non, nisi alterum accusatum addas, qui
antecedat infinitum: hoc modo. Spero me
tibi esse bonum amicum. Credo me tibi fuisse
fidelem. Hoc dictum (inquit Budæus in
comment. ling. græ) improbare videtur illud
Ciceronis pro Quinti. Ne, vt par quidem sit,
postulat, inferiorem esse patitur. Et Atti. lib.
10. In Italia autem nos sedentes quid erimus:
nā mediocres esse iā non licebit. Cæsar: Tenuem
sesternini prædā, quibus licet esse fortuna-
tissimos. Curt. Ad vestras manus confugio,
inuitis vobis saluum esse nolo. Hæc Budæus.
Sed quia ex his quæ ille adducit multa per-
uertunt, aut inuertunt Grammatici; planius
hæc

hæc disquiramus. Infinitū Esse, Dici, Haberi,
Fieri, & similia, quocunque casu præcedente,
postulant semper accusatum, si modo re-
spiciat præcedentem. Qui autem præcessit ca-
sus, accusatus erit expressus, vel subauditus.
Vt Cupio dici doctum: Præceptoris interest
esse doctum: Licet vobis esse beatos: Vt or-
amico cupienti fieri probum. Barbarè enim
docet Alcius in Vallam: Miseregre volen-
tis tibi esse amici: Et Damnot à nolente esse
bono. Quum vero dicimus: Dicor esse felix,
cupio dici doctus, non vacat tibi esse quieto,
Græco more dicitur: atque ita vt Latinis ca-
nonibus defendi non possit. Vt in Hellenis-
mo disputabitur. Nunc autem quia per Lau-
rentius, & recentiores hanc loquendi for-
mam (cupio esse doctū) Latine dici non posse
arbitrantur, eas ex antiquissimis auctoribus
comprobemus. Et præter illa quæ Budæus
verè, & aptè in medium produxit: Hæc at-
tentis auribus consideratè. Plaut. Cistell. sec.
na. 1. Quia ego nolo meretricem dicier. Cico-
ro de opt. gener. orat. Quare si quis erit, qui
Thucydidio genere causas in forum dictu-
rum esse prohibeatur, is, cæc. Virgil. 8. Æneid.
Hoc signum cecinit missuram diua creatrix
(si bellum ingrueret.) Vulcaniaq; arma per
auras Latūram auxilio. Curt. 8. Octoginta
lenta

*Quia radeo est raso
accusatum exprobrari
et sub auditu unde
Lauro. Patrono no
cum. Cæsar. vltor
et epist. lib. 1. 474.*

Libertus Tertius

legimus: Pro re bene gerunda: & Seruilius in Virg. Sape dicit gerundi modus, quamvis aliquando per errorem scriptum sit, Gerundij modus. *Res sic habet.*

Olim à participio in (Das) quatuor geruntur voces, quæ accusatiuum regerunt, & à participio in Tus. vnatum. vt. *legendum* libros. Vox in Dum siue in recto, siue in accusatiuo (vt. *legendum* est libros, vel *legendum* est libros) regit accusatiuum. Varro. 6. de ling. Lat. Quocirca radices eius in Hecuriano in Latio querendū est. Ibidem libr. 8. Quis inquit, vtilitatis causa introducta sit oratio, sequendum, non quæ habeat similitudinem, sed quæ vtilitatem. Ibidem. Sic enim omnes repudiandum est artes. Lucr. lib. 1. Multa nouis verbis præcipue quæ sit agendum.

Antiqui habebant futurum in ætate pro omni numero et gerundio: ut orate mulieres amantur, sic in passivum credo mulieres amantur ita ut mulier sit suppositum se. nendum vocis verbi figuras. Multitudo sic in omnibus habet, innotuit abundat. (E. st.) quod ab omni pœtibus est additum. habebant n. illi, habundum canes, i. canes habundant. f. quod et.

De Verbis Gerundis.

137

veriam leguntur, vt: Ad orandum Deos, pro ad orandos Deos. Val. Max. lib. 5. cap. 2. Super hoc ædem, & aram fortunæ muliebri coelo, quo Coriolanus exoratus fuerat facendum curauit. Alij legunt, faciendam. Sed, ex antiquitate, faciendum potest retineri. Signum antiquissimi loquebantur. Lilius lib. 7. Ad conciliandum gratiam. Et lib. 26. Ad vrbem vnam oppugnandum. Sed utroque loco ex veteribus libris legit Carol. Sig. Conciliandam, & oppugnandam. Neque obstat illud Ciceronis in Hercule Prodic. Ad eligendum quam quisq; viam sit ingressurus. Nomen ibi tota oratio est pro substantiuo. Vt si dicas: Creditum est, vel credendum est Romanam esse caput mundi. Recte itaque dicitur legendum est, & legendum esse: Sed non; legendum est, vel esse libros: quia illic est participium in neutrali terminatione, cuius substantiuum est legere: hic vero est Archæismus, & inusitata loquutio. Illud vero Virgilianum libr. 1. Pacem Troiano ab Rege petendum, est in accusatiuo, & subiungitur esse: vt liquet ex precedentibus. Sed ibi conciliandum legendum esse (petendam) non petendum, ex eodico antiquissimo manuscripto, quia feruntur Salmantica, In collegio D. Bartholomæi Lucet. lib. 1. Multa nouis rebus præteritum

146. b.

Dec. 1. Cooperanda. Sic, Cic. 4. Tusi. Deinde adinuicem gerundium vnde leguntur. Idem. 5. epist. ad Sont. Ad locandum fortunam tuam. Luc. 3. Libertati n. ea. profidia politici, non licentia. ad impugmandum alios. Plin. lib. 7. c. 4. ad arcam ferendum. se ipsam. Suet. Jul. 14. ad orandum fortunam. aut diu petendum. esse verbum, & participium suppositum aut de se hoc. ut petor pacem.

146. b.

tertium quum sit agendum: sed sic optime de-
esse potest, *nam* Proprie itaque dicenda
verba Gerunda continentur in Di, & Do, si
tamen expressum habeant accusativum, ut
legendi libros, legendo libros. Aliter enim
participia sunt in neutrali terminatione, quor-
um substantivum est, *ut* legere. *Ve* tem-
pus est legendi legere. *Hilpa*. *Tiempo* es
que se lea. Importune hic solent erocita-
re Grammatici, esse quaedam gerundia in
Di, & Do, quae significant passionem. Ego
omnes has voces Dus, Di, Do, Dum signi-
ficare passivè assero, si accusativum non
habeant. Sed excutiamus, quae ab illis solent
asserri, non enim in illis explicandis inanis
opera sumetur. Ouid. 3. Fast. de Actione.
Pretiumque vehendi cantat: id est, *vehetur*.
Suet. Claud. Harpocratem, cui lectica per
urbem vehendi ius tribuit. In his autem deest
se, aut intelligitur substantivum *ve* vehere
vel vehi, aut dicendum est verbum *veho*, pe-
culiaris esse cuiusdam significationis. Nam *ve-*
tor est, qui vehit, & qui vehitur. Liv. lib. 5.
Is, quum in paec institisset pueros ante urbem
lusus causa exercendique producere, id est
exercitationis, & lusus gratia. Varro. Rustic.
lib. secundo, capit. septimo. de equo. *Silvest-*
rium salendi est, id est, *salitur*, vel *scitus*. *Le-*
stinus

stinus lib. 37. de quodam regio puero. *Athe-*
nas quoque erudiendi causa missus, id est, eru-
ditionis. Ut sit, erudiendi erudire. *Hisp.* de la
erudicion, o del enseñamiento. Idem posset
dicere, si de aliquo doctore loqueretur. *Athe-*
nas mittitur erudiendi gratia. Ouid. de Nacer.
Sic ego sola petor, soli quia causa petendi est:
id est, petitionis, vel *pro* peti. *Illegit.*
In dativo, Plinius lib. 15. capit. 18. Nam
Alexandrina vix sunt vescendo, & lib. 24.
capit. 18. Radix eius vescendo est, id est, *apra-*
ta. & lib. 34. capit. 15. Ferrum rubens non
est habile candendo, id est, *tuitionis*. & lib. 13.
capit. 12. Charta emporetica inutilis scriben-
do, id est, *Scriptura*. Idem lib. 3. capit. 6. *Ve-*
lis est bibendo, atque purgationibus. Sic dici-
mus: Maturuit nubedo puella, id est, *nuptui*.
Plant. Epidi. Epidicum quarendo operanda
bona. Sed hoc gerundum est, alia participia.
In accusativo falso Grammatici citant ex
Virgilio: inter agendum capras, & Ante do-
mandum boves. Vbi tantum legitur: inter a-
gendum, & ante domandum. Cicero. Hic au-
tem locus ad agendum amplissimus, ad di-
cendum ornatisimus est visus, id est, ad actio-
nem, & dictionem exercendam. Idem pri-
mo Tuscul. Eum multitudine pecudum par-
tim ad vescendum, partim ad cultus agrorum;

Liber Tertius

81

partim ad vehendum, id est ad victum, cultum
& vesturam. Vides passiva participia in
neutrali terminatione: in quibus deest infi-
nitum verbi. Sallust. Iugurthi. Quum Iu-
gurtha Tisidium ad imperandum vocaretur:
Qui locus grauisimos viros non so-
lum Grammaticos semper torset. Cicero li-
bro. 9. Epist. 25. Quare ades ad imperan-
dum, seu parendum potius, sic enim anti-
qui loquebantur: quasi dicat: antiqui di-
cebant imperare alicui pecunias, id est, iube-
re ut pecunias soluat. Sic ades ad imperan-
dum, id est, ut tibi aliquid imperetur, sic Iu-
gurtha vocatur ad imperandum & impera-
ti, id est, ut imperata faceret.

In ablatio etiam asserunt significare pas-
sionem. Quistili. Memoria excolendo, sicut
alia omnia augetur. Virgil. Frigidus in pra-
tis cantando rumpitur anguis. Idem. Vritque
videndo Formina. Sed ego (ut dixi) semper
significare passionem assevero. Quid enim
est aliud: Defessus sum legendo, quam De-
fessus sum legendis libris, quum in illo desit
& legere? Sic in excolendo & excolere. In
cantando, & cantare, vel carmine. Nam quae
infecta est, Cantando exponere, cum Servius
id est, dum cantatur anguis? An alibi quum
dixit Virgilius, Cantando tu illum? intellige-
mus,

Ades ad imperandum
sunt verbi Cicero
nis. ceteri sunt
gloriosa.

De Verbis Gerundis.

139

mus, dum cantatur? Deesse autem & Carmi-
ne, sitis indicant praecedentia:
Carmina vel exlo possunt deducere lunam.
Carminibus Circe socios mutauit Ulysses,
Frigidus in capis cantando rumpitur anguis, *prole.*
Vides hic Polypoton. Carmina, carminibus,
Cantando. Sic in illo Vritque videndo Foe-
mina. Id est. Taurus vritur, dum videtur Foe-
mina. Videndo, id est, & videri: id est visu ipsius
foeminae. Nam & visu potest hic passiuè ac-
cipi, ut in illo Virgilij a paucis intellecto: Inci-
pe parue puer risu cognoscere matrem. id est, dum
sit risus, risum autem matris intelligo. Posset
etiam dicere: Ridendo cognoscere matrem. id
est, dum illa ridet, ut dixit: Vrit videndo, id est, dum vi-
detur, hoc est facto visu. Sic intellige illud Lu-
cretij libro. 1. Anulus indigito subter tenua-
tur habendo, id est, dum habetur, ut exponit
Lambinus.

Tempus est legendi librorum vltate & ele-
ganter dicitur. Sed quae sit causa, huius lo-
quutionis multi adhuc, iidemque doctissimi
ignorant. Ego hanc esse causam aliquando
arbitratus sum: Participia omnia, & partici-
pialia verba quum transeunt in nomina amit-
tunt verbi constructionem, & more nomi-
num genitiuum regunt: ut, Amans uxorem,
participium est: amans uxoris, nomen. Sic

Sic dicitur prole.

S 3 tempus

*Apul. lib. 4. Tum per in anas...
nelli, vel discedit. f. 1. vel...
inter d. ex regu...
in generali f. con...
telligere.*

143 } 6.
192 }

*Post et d. diu...
genitius ab ab...
parte reg. v. 15.
lib. 2. c. 3. 42. a.*

Liber Tertius
tempus est legendi librorum, id est, tempus
est lectionis librorum. Postea vero mutavi
sententiam, & regulam hanc generalem sem-
per esse contendo: In adiectiuo nomine, seu
participio semper deesse substantiuum nego-
tium, aut infinitum verbi: Vt legendum est,
sub negotij, vel legere: Tempus est legen-
di, sub negotij, vel legere. Huiusmodi
quæstiones. Sic tempus est legendi librorum,
ita vt librorum regatur à legere, quasi dicas
tempus est lectionis librorum. Sed si dicas
Tempus est legendi libros, iam non partici-
pium est, sed verbum participiale. In ceteris
vero omnibus Verbis, in Du, semper significat
ipsum, & participium est adiectiuum. Nunc
autem, quia Grammaticis non ita frequens
usus videtur esse huius formæ, legendi libro-
rum: varia testimonia proponam. Cicer. 2. In-
uent. Fuit exemplorum eligendi potestas. Et
5. Phil. Antonio facultas datur agrorum suis
latronibus condonandi: Sic enim legit Bude.
Idem Cicer. 3. de diuin. Dolebis tandem Sto-
icos nostros Epicureis irridedi sui facultatem
dedisse. Et. 5. fin. aut eorum, quæ secundum
naturam sunt, adipiscendi. Idem de vniuers. Re-
liquorum siderum quæ causa collotandi fue-
rit, eat. Sucto. Augusto. Permissa iocandi li-
centia, diripiendi que pomorum, & obsonio-
rum,

rum, & missilium. Plaut. Capti. Nominandi a
bistorum magis erit, quam edudi copia. Ex-
ter. 4. Gall. Venerunt purgandi sui causa. Ibi-
dem. Sui liberandi facultas daretur. lib. 6. Pur-
gandi sui causa ad eos legatos mittunt. Ibi-
dem: Vt mercatores recipiendi sui facultas
tem non haberent. Liuius lib. 2. 1. Nec enim
vere orne quis hoc me vestri adhortandi cau-
sa magnifice loqui existimet. Plinius in epist.
Quintus illorum videndi gratia me in forum
contulisse. Terent. Heaut. Date cresendi
copiam inouarium qui spectandi faciunt, co-
piam: sic enim dispungendus est locus, qui
hactenus torfit Grammaticos & Budeum. Var-
ro lib. 2. cap. 1. Rust. Aliquod fuit principium
generandi animalium. Gell. lib. 5. Euathlus ora-
di causarum cupidus. In hac loquendi phra-
si dubitavi aliquando An, quemadmodum di-
cimus: veni causa videndi puellarum, possumus
etiam dicere: Videndi puellarum. Nam gram-
maticorum regula est: Si Gerundum habet accusati-
uum pluralem, vt legendi libros, poterit habere
& genitiuum pluralem, vt legendi librorum. At ego
querere habui, cur non posset etiam habere genitiuum
singularem? Terentius tandem in Hecyra me ad-
monuit vtroque modo posse dici. Verba sunt
Pamphilii de Philumena: ego eius videndi cu-
pidus recta consequor. i. cupidus videndi videra-



D. Aug. in hanc l. lect. 2. in forma 2. post. dicitur

Yorum et ipsius heruentionem Liber Tertius

*caus adipiscendi
causa acceditur.*

nam vel eius Philomenae. Et in Phormi. Ve
neque mihi eius sit amittendi, nec retinendi
copia: loquitur de amica. Quid, 2. Trist. Et
spem placandi, dantque adimuntque; tui. Ibid.
Olim placandi spem mihi tolle tui. de Fecmi
na. Plaut. Trucul. Scena Num tibi iam: Quo
nam tui videndi est copia: loquitur de mere
trice. Itaque siue de muliere, siue de homine di
cat: cupidus sum videndi tui, vel videndi. Passi
uum enim est participium adiectiuum, i. viden
di videre. Unde non possum non improbare
illam lectionem, quae circumfertur in episto
la Acontij apud Ouid. Sit modo placanda cor
pia parua tui, quum legendum sit, placandi. Na
genitui Mei, Tui, Sui, Nostri, Vestri, non ad
mittunt adiectiua. Tum deinde passim dicitur
placatio tui, cura vestri, amor nostri. De hoc
gerundo, quum habet genitiuum pluralem meras
nugas egit Laur. lib. 1. ca. 27. Quoties, inquit,
oporteat loqui per relatiuum, necesse est loqui
per hoc gerundium: ut hic dies attulit initium di
cendi quae vellem, non autem dicendorum quae
vellem. Sed contra sentit Cic. et ut supra citauit
Aut eorum, quae supranaturam sunt adipiscen
di. Suet. Aug. Reparatandarum classium cau
sa, quae tempore statibus. et. Idem Tib. Et repur
gandorum tota Italia ergastulorum, quorum domi
ni, et. Valer. Max. lib. 2. Fine profecto fruen
dorum quam, quibus, et. Lini uildarum
32. Rerum suarum, quas prouent, referen
darum secum dominis ius fiebat.

